

EVLENMENİN HÜKÜMSÜZLÜĞÜ SEBEPLERİ

SABİHA NUR ULUDAĞ

ARALIK 2019

ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

EVLENMENİN HÜKÜMSÜZLÜĞÜ SEBEPLERİ

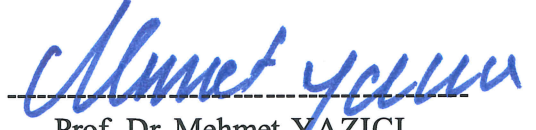
SABİHA NUR ULUDAĞ

ARALIK 2019

Tez Başlığı : Evlenmenin Hükümsüzlüğü Sebepleri

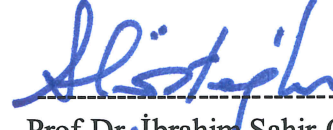
Tezi Hazırlayan : SABİHA NUR ULUDAĞ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı:

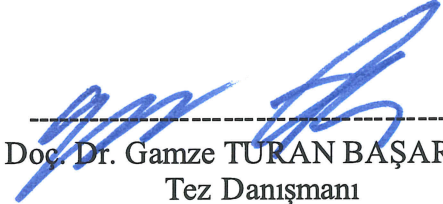
Prof. Dr. Mehmet YAZICI
Enstitü Müdürü

Bu tezin yüksek lisans derecesi elde etmek için gerekli koşulları sağladığımı onaylıyorum.

Prof. Dr. İbrahim Sahir ÇÖRTOĞLU
Özel Hukuk ABD Başkanı

Bu tez, tarafımdan incelenmiş olup Yüksek Lisans Tezi olarak uygun bulunmuştur.

Doç. Dr. Gamze TURAN BAŞARA
Tez Danışmanı

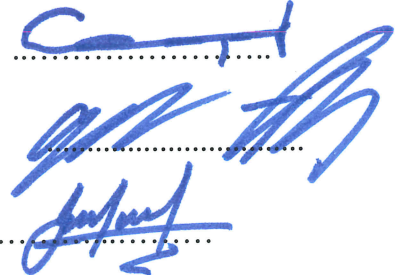
Tez sınav Tarihi : 09.12.2019

Tez Jüri Üyeleri :

Prof. Dr. Cemal OĞUZ (Çankaya Üniv.)

Doç. Dr. Gamze Turan Başara (Çankaya Üniv.)

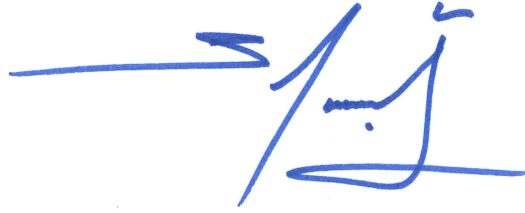
Dr. Öğr. Üyesi. Yasemin DURAK (Kırıkkale Üniv.)

ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları bilimsel etik kurallarını gözeterek ifade ettiğimi ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. 09.12.2019

Sabiha Nur Uludağ

ÖZET

Evlenmenin Hükümsüzlüğü Sebepleri

SABIHA NUR ULUDAĞ

Yüksek Lisans Tezi,

Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı

Tez Yöneticisi : Doç. Dr. Gamze TURAN BAŞARA

Aralık 2019, 121 sayfa

Bu çalışma, evliliğin hükümsüzlüğü sebeplerini incelemiştir. Tezde evliliğin sona erme sebepleri genel olarak anlatılmış, mutlak ve nisbi butlan sebepleri detaylı olarak incelenmiştir. Tezde evlenmenin hükümsüzlüğü sebepleri işlenerek uygulayıcıların da karşılaştığı sorunlar neticesindeki mevcut aksaklıklar giderilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Evlenme, iptal, yokluk, dava.

ABSTRACT

The Reasons For The Invalidity of Marriage

SABIHA NUR ULUDAĞ

Master Thesis

Institute of Social Sciences, Department of Civil Law

Thesis Manager: Doç. Dr. Gamze TURAN BAŞARA

December 2019, 121 pages

This study examined the reasons for the invalidity of marriage. In this thesis, the reasons for the termination of marriage are explained in general, the reasons for absolute and relative nullity are examined in detail. In this thesis, the reasons for invalidity of marriage are covered and current problems are tried to be solved as a result of the problems faced by the practitioners.

Key words: Marriage, cancellation, absence, litigation.

TEŐEKKÜR

Tez alıőmam sűresince tűm sabrı ve nezaketiyle beni bilgilendiren Tez Danıőmanım Sayın Do. Dr. Gamze TURAN BAŐARA'ya, eleőtiri ve gűrűőleri doėrultusunda tezin son haline gelmesini saėlayan Tez Jűri Baőkanımız Sayın Prof. Dr. Cemal OėUZ'a ve jűri űyelerimize teőekkűrlerimi bir borç bilirim.

Gerek iő gerek akademik çalıőmamı bir arada yűrűtebilmemdeki anlayıőları ve destekleri için baőtta aileme, meslektaőlarıma, Azdavay Adliyesi ve Ankara Adliyesi'ndeki mesai arkadaőlarıma da sonsuz teőekkűrlerimi sunuyorum.

İÇİNDEKİLER TABLOSU

ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER TABLOSU.....	vii
GİRİŞ.....	1

I.BÖLÜM

EVLENMENİN KOŞULLARI VE EVLİLİĞİN SONA ERMESİ

I. EVLENME KAVRAMI.....	3
II. EVLENMENİN HUKUKİ MAHİYETİ.....	4
A. Akit Görüşü.....	4
B. Müessese Görüşü.....	5
C. Şart-Tasarruf Görüşü.....	6
III. EVLENMENİN MADDİ KOŞULLARI.....	7
A. Evlenme Ehliyetine Sahip Olmak.....	7
1. Ayırt Etme Gücü.....	7
2. Evlenme Yaşı.....	8
3. Yasal Temsilcinin İzni.....	10
B. Evlenme Engellerinin Bulunmaması.....	13
1. Kesin Evlenme Engelleri.....	14
a. Hısımlık.....	14
b. Mevcut Evlilik.....	17
c. Akıl Hastalığı.....	18
2. Kesin Olmayan Evlenme Engelleri.....	19
a. Bekleme Süresi.....	20
b. Bulaşıcı Hastalıklar.....	21
IV. EVLENMENİN ŞEKLİ KOŞULLARI.....	22
A. Evlenmeden Önceki İşlemler.....	23
1. Evlenme Başvurusunda Bulunma.....	23
2. Başvurunun İncelenmesi.....	25
3. Evlenmeye İzin Belgesi.....	26

4. Evlenmeye İtiraz.....	26
5. Başvurunun Reddine İtiraz.....	27
B. Evlenme Sırasındaki İşlemler.....	28
1. Evlenme Töreninin Asli Şartları.....	28
a. Nişanlıların Evlenme İradelerini Açıklamaları.....	28
b. Evlenmenin Yetkili Memur Önünde Yapılması.....	28
2. Evlenme Töreninin Tali Şartları.....	29
a. Evlenmenin Kanunun Belirttiği Yerde Yapılması.....	29
b. Tanıkların Katılması.....	30
c. Evlenmenin Alenî Olarak Yapılması.....	30
d. Evlenmenin Sözlü Yapılması.....	31
3. Evlenme Töreninde Şekle Uymamanın Sonuçları.....	32
C. Evlenmeden Sonraki İşlemler.....	32
1. Aile(Evlenme) Cüzdanı Verilmesi.....	32
2. Evlenmenin Nüfus İdaresine Bildirilmesi ve Evlenmenin Aile Kütüğüne Tescil Edilmesi.....	33
3. Savcılığa Bildirme.....	34
V. EVLİLİĞİN SONA ERMESİ.....	34
A. Genel Olarak.....	34
B. Evlenmenin Kanundan Dolayı Sona Ermesi.....	35
1. Eşlerden Birinin Ölümü.....	35
2. Eşlerden Biri Hakkında Ölüm Karinesinin Mevcut Olması.....	35
C. Evlenmenin Mahkeme Kararı ile Sona Ermesi.....	36
1. Boşanma.....	36
a. Boşanma Sebepleri.....	36
b. Boşanmanın Sonuçları.....	37
2. Evlenmenin Hükümsüzlüğü.....	37
3. Eşlerden Birinin Gaipliğine Karar Verilmesi.....	38
D. Evlenmenin Yokluğu.....	39
1. Yokluk Kavramı.....	39
2. Evlenmenin Yokluğuna Yol Açan Sebepler.....	39
a. Aynı Cins Mensup İki Kişinin Evlenmesi.....	40
b. Evlenmenin Yetkili Evlendirme Memuru Huzurunda	

Yapılmaması.....	40
c. İki Tarafın Aynı Anda Yetkili Memur Huzurunda Olmaması..	41
d. Tarafların Evlenme İradesini Açıklamaması.....	41
E. Eşlerden Birinin Cinsiyet Değiştirmesi.....	42

II.BÖLÜM

EVLİLİĞİN HÜKÜMSÜZLÜĞÜ VE SONUÇLARI

I. HÜKÜMSÜZLÜK KAVRAMI VE EVLENMENİN

HÜKÜMSÜZLÜĞÜ.....	44
A. Nisbî Butlan Sebepleri	45
1. Ayırt Etme Gücünden Geçici Yoksunluk	47
2. Yasal Temsilcinin İzninin Alınmaması	48
3. İrade Bozukluğu Halleri.....	49
a. Yanılma	50
aa. Yanılma Kavramı.....	50
bb. Evlilik Hukukunda Yanılma.....	51
aaa. Evlenmeyi Hiç İstemediği Halde Yanılarak Evlenmeye	
Yönelik İrade Açıklamasında Bulunma.....	51
bbb. Evlenilen Kişinin Şahsında Yanılma	52
ccc. Evlenilen Kişinin Niteliğinde Yanılma.....	53
i. Yanılma Bizzat Eşin Kendi Niteliğine İlişkin Olmalıdır..	54
ii. Eşin Niteliğinde Düşülen Yanılma Yüzünden Eşler	
Arasındaki Ortak Hayat Çekilmez Hale Gelmelidir.....	54
b. Aldatma.....	55
aa. Aldatma Kavramı.....	55
bb. Evlilik Hukukunda Aldatma.....	56
aaa. Aldatma Fiili.....	57
i. Diğer Eşin Namus ve Onuru Hakkında Aldatma	57
ii. Ağır Tehlike Oluşturan Hastalığın Gizlenmesi.....	58
bbb. Aldatma Kastı	59
ccc. İlliyet Bağı.....	60
c. Korkutma	60
aa. Korkutma Kavramı	60
bb. Evlilik Hukukunda Korkutma	61

aaa. Korkutma Davacı Eşin veya Yakınının Yaşamına, Sağlığına, Namus ve Onuruna Yönelik Olmalıdır	61
bbb. Korkutma Ağır Tehlike Unsuru İçermelidir	62
ccc. Korkutma Mevcut veya Pek Yakın Tehlikeye Yönelik Olmalıdır	62
ddd. Korkutma ile Evlilik Arasında İliyet Bağı Olmalıdır ...	63
eee. Korkutma Diğer Eş veya Üçüncü Şahıslar Tarafından Yapılmış Olabilir	63
B. Mutlak Butlan Sebepleri	64
1. Mevcut Evlilik	64
2. Ayırt Etme Gücünden Daimi Yoksunluk.....	66
3. Evlenmeye Engel Olacak Derecede Akıl Hastalığı.....	67
4. Evlenmeye Engel Olacak Derecede Hısımlık.....	69
a. Kan Hısımlığı.....	69
b. Kayın Hısımlığı	71
c. Evlatlık İlişkisinden Doğan Hısımlık.....	71
C. Butlanı Gerektirmeyen Sebepler	72
1. Bekleme Süresine Uymama.....	72
2. Evlenmenin Bazı Şekil Kurallarına Uymama	73
II. EVLİLİĞİN HÜKÜMSÜZLÜĞÜNÜN SONUÇLARI	73
A. Butlan Davası.....	74
B. Davacılar	75
1. Nisbî Butlan Davalarında Davacılar	75
2. Mutlak Butlan Davalarında Davacılar	77
C. Davalılar.....	82
1. Nisbî Butlan Davalarında Davalılar	82
2. Mutlak Butlan Davalarında Davalılar	82
D. Butlan Davasında Yargılamaya İlişkin Usul Hükümleri	83
E. Hak Düşürücü Süre.....	85
1. Nisbî Butlan Davalarında Süre	85
2. Mutlak Butlan Davalarında Süre	86
F. Nisbî ve Mutlak Butlan Kararının Hukuki Sonuçları	86
1. Butlan Kararının Eşler Yönünden Sonuçları.....	86

2. Butlan Kararının Çocuklar Yönünden Sonuçları.....	88
3. Butlan Kararının Mirasçılığa Etkisi	89
SONUÇ.....	92
KAYNAKÇA	99
EKLER.....	107

KISALTMALAR

A.g.e. : Adı geçen eser.

b. : Bent.

bs. : Basım sayısı.

B.K. : Borçlar Kanunu.

bkz. : Bakınız.

C. : Cilt.

C.K. : Ceza Kanunu.

c. : Cümle.

E. : Esas.

f. : Fıkra.

H.D. : Hukuk Dairesi.

HGK. : Hukuk Genel Kurulu.

H.M.K. : Hukuk Muhakemeleri Kanunu.

H.U.M.K. : Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu.

K. : Karar

K.T. : Karar Tarihi.

m. : Madde.

md. : Madde.

M.K. : Medeni Kanun.

S. : Sayı.

s. : Sayfa.

T. : Tarih.

T.B.K. : Türk Borçlar Kanunu.

T.C.K. : Türk Ceza Kanunu.

TMK. : Türk Medeni Kanunu.

vb. : Ve benzeri.

vd. : Ve devamı.

Y. : Yıl.

Y.L.T. : Yüksek Lisans Tezi.

YÜKSEK LİSANS
TEZİ

GİRİŞ

Evlenmenin koşulları, evlenmenin maddi koşulları ve şekli koşulları olmak üzere iki başlık altında toplanabilir. Evlenmenin maddi koşulu, evlenme ehliyetine sahip olmak ve evlenme engelini bulunmamasıdır. Evlenmenin şekli koşullarında ise evlenmenin geçerliliğine etki edecek esas unsurun, nişanlıların evlenme iradelerini evlendirmeye yetkili memur huzurunda açıklaması olduğu söylenebilir.

Evliliğin sona erme sebeplerini; kanundan dolayı sona erme(eşlerden birinin ölümü, eşlerden biri hakkında ölüm karinesinin mevcut olması), evliliğin mahkeme kararıyla sona ermesi(boşanma, evlenmenin hükümsüzlüğü, eşlerden birinin gaipliğine karar verilmesi/fesih kararı),evlenmenin yokluğu, eşlerden birinin cinsiyet değiştirmesi olarak saymak mümkündür.

Evliliğin hükümsüzlüğü, nisbi butlan ve mutlak butlan sebepleri olarak Türk Medeni Kanunu'nda düzenlenmiştir. Nisbi butlan sebeplerini; ayırt etme gücünden geçici yoksunluk, evlenmeye engel akıl hastalığının sonradan iyileşmesi, yasal temsilcinin izni veya icazetinin bulunmaması, irade bozukluğu halleri(yanıltma, aldatma, korkuma) olarak saymak mümkündür. Mutlak butlan sebeplerini ise; mevcut evlilik, ayırt etme gücünden daimi yoksunluk, evlenmeye engel olacak derecede akıl hastalığı, evlenmeye engel olacak derecede hısımlık(kan hısımlığı, kayın hısımlığı, evlatlık ilişkisinden doğan hısımlık) olarak saymak mümkündür. Bununla birlikte bekleme süresine uymama ve evlenmenin bazı şekil kurallarına uymama butlanı gerektirmeyen sebeplerdir.

Evliliğin butlanı davası bozucu yenilik doğuran bir davadır. Mutlak butlan davasını Cumhuriyet savcısı ve ilgisi olan herkes açabilir. Nisbi butlan davasında ise Cumhuriyet savcısının ve diğer ilgililerin dava açma hakkı yoktur.

Nisbi butlan davasında hak düşürücü süre iptal sebebinin öğrenildiği veya korkunun etkisinin ortadan kalktığı tarihten itibaren altı ay ve her halde evlenmenin üzerinden beş yıldır. Mutlak butlan davası ise koşulları varsa her zaman açılabilir.

Tez iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde evlenmenin koşulları ve evliliğin sona ermesi detaylı olarak ele alınıp incelenmiştir. İkinci bölümde evliliğin hükümsüzlüğü ve sonuçları üzerinde durulmuştur.

Sonuç bölümünde ise, teze dair genel bir özet yapılmış olup, evlenmenin hükümsüzlüğü sebeplerinde Cumhuriyet savcısının açtığı butlan davasında yargılamanın sürüncemede kalmaması adına uygulamada karşılaşılan sorunlara değinilmiş ve davacı Cumhuriyet savcılığının butlan davasına usulünce katılımının sağlanmasına yönelik görüş ve düşünceler açıklanmıştır.

I. BÖLÜM

EVLENMENİN KOŞULLARI VE EVLİLİĞİN SONA ERMESİ

I. EVLENME KAVRAMI

Yürürlükteki hukukta, evlilik kavramının tanımı yapılmamıştır. Öğretide evlilik: “*tam ve sürekli bir hayat ortaklığı yaratmak üzere ayrı cinsiyetteki iki kişinin hukuken makbul ve geçerli bir şekilde birleşmesi olup, sosyal ahlâkî ve aynı zamanda hukukî bir kurumdur*”¹ şeklinde tanımlanmıştır. Aynı cins mensup olanlar arasında evlenme, kamu düzenine aykırı kabul edilmektedir. Türk Medeni Kanunu 134. maddesinde “*birbiriyle evlenecek erkek ve kadın*” ibaresiyle bu esasın kabul edildiği açıkça belirtilmiştir.²

Evlendirme Yönetmeliği'nin 2.maddesi f fıkrasında evlenme: “*bir kadın ve bir erkeğin usulüne göre yetki verilmiş bir memur önünde bir aile kurmak amacı ile yapmış oldukları medenî hukuk sözleşmesi*” olarak tanımlanmıştır.

Evlenme belirli bir süre devam etmesi şartıyla yapılamaz. Yabancı bir devletin uyrukluğunu kazanmak, yabancı bir ülkede oturma ve çalışma izni alabilmek gibi bir takım yararlar sağlamak amacıyla sürekli olması düşünülmeyen evlenmelerin yapıldığı görülmektedir. Ancak bu tür evlenmeler Türk Medeni Kanunu'nun öngördüğü gerçek evlenme mahiyetinde değildirler, bunlar muvazaalı evlenme mahiyetinde olup geçerli bir evlenmenin hukuki sonuçlarını doğurmazlar ve herhangi bir şekilde ortadan kaldırılmaya mahkûmdurlar.³

¹ Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, *Türk Medeni Hukuku Cilt II Aile Hukuku*, İstanbul, 1965, s.45; Turgut Akıntürk, Derya Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, C: II., 20.bs., İstanbul, Beta Yayıncılık, 2017, s.59.

² Bilge Öztan, *Aile Hukuku*, 6.bs., Ankara, Turhan Kitabevi, 2015, s.119.

³ Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.59; Velidedeoğlu, s.45.

II. EVLENMENİN HUKUKİ MAHİYETİ

Evlenmenin hukuki mahiyeti tartışmalıdır. Evlenmenin hukuki mahiyetine yönelik ortaya atılan görüşler: “Akit Görüşü”, “Müessese Görüşü” , “Şart-Tasarruf Görüşü” olarak üç grupta ele alınmaktadır.

A. Akit Görüşü

Bu görüşe taraftar olanlara göre: “*evlenme medenî hukuk sözleşmesidir*”. Evlenme, evlenmek isteyen kadın ve erkeğin evlenmeye yönelik olumlu iradelerini evlendirmeye yetkili memur huzurunda karşılıklı olarak açıklamalarıyla gerçekleşir. Eşler, bu sözleşmenin içeriğini diledikleri biçimde tespit edemezler; bu sözleşmeyi şarta-vadeye bağlayamazlar. Ayrıca sözleşmeyi istedikleri anda sona erdiremezler.⁴

Akit görüşü öğretilerde eleştirilmiştir. Bir akdin yapılmasında taraflar hiç olmazsa hangi tip hükümlerin kendilerine uygulanmasını istedikleri hakkında serbestçe karar verirler. Hâlbuki evlenmede taraflar ancak akdin yapılması anında serbesttirler. Bu evliliğin tâbi olacağı hükümleri ve evliliğin ortadan kalkması koşullarını diledikleri gibi düzenleyemezler. Evlenme akdi yapıldıktan sonra, bu

⁴ Akit görüşüne taraftar olanlar için bakınız: Esat Arsebük, *Medenî Hukuk 2.Cilt Aile Hukuku Ailede Şahıslar ve Halleri*, Ankara, 1940, s.560; Velidedeoğlu, s.51; H.Cahit Oğuzoğlu, *Medenî Hukuk, Şahsın Hukuku- Aile Hukuku*, Ankara,1963, s.33; Akıntürk, Ateş, s.60; Selahattin Sulhi Tekinay, *Türk Aile Hukuku*, İstanbul, 1987, s.65; Ferit Saymen, Halid Elbir, *Türk Medeni Hukuku Cilt III Aile Hukuku*, İstanbul, 1960, s.66; Bülent Köprülü, *Medenî Hukuk, Genel Prensipler, Kişinin Hukuku, Aile Hukuku*, İstanbul, 1970-1971, s.489; Bülent Köprülü, Selim Kaneti, *Aile Hukuku*, İstanbul, 1989, s.63; Feyzi Necmeddin Feyzioğlu, *Aile Hukuku*, İstanbul, 1986, s.89; Aydın Zevkliler, M.Beşir Acabey, K.Emre Gökyayla, *Medeni Hukuk, Giriş, Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku, Aile Hukuku*, Ankara, 2000, s.740; Turgut Akıntürk, *Türk Medeni Hukuku Yeni Medeni Kanuna Uyarlanmış Aile Hukuku (Cilt 2)*, İstanbul, 2002, s.60; Mustafa Dural, Tufan Öğüz, Mustafa Alper Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, C: III., 13.bs., İstanbul, Filiz Kitabevi, 2018, s.48.

sözleşmenin tâbi olacağı hükümler, evlenenlerin iradelerine bağlı olmaktan çıkmaktadır.⁵

B. Müessesese Görüşü

Daha çok Fransız hukukçularının benimsedikleri müessesese görüşü evlenmeyi bir sözleşme olarak kabul etmemektedir. Bu görüş taraftarlarına göre: “*evlenme bir sözleşme olmayıp, bir kurumdur*”. Evlilik statüsü emredici hükümlerle düzenlenmiştir ve eşler bu statüde değişiklik yapamazlar. Evlenme ile aile denilen kurum kurulmaktadır. Aile kurumunun kendine özgü menfaatleri vardır, bu menfaatler onu meydana getirenlerin kişisel menfaatlerinden ayırır.⁶

Evlenmekle eşler, kendilerinin de dâhil olduğu bir topluluk meydana getirirler; fakat taraflar bu topluluğa katılmakla kendi arzularına göre değil, müessesenin gayesine hizmetle yükümlü olurlar. Evliliğe müessesese görüşü uygulandığında, evliliğin şahısların iradesiyle doğduğunun, fakat evlilik müessesesinin bu iradelerin üstünde olduğunun kabul edilmesi zorunda kalınacağı; böyle bir görüşün ise, evliliğin mahiyetine uygun düşmeyeceği ileri sürülerek eleştirilmiştir.⁷

Müessesese görüşü, Almanya’da nasyonal sosyalizm zamanında benimsenmiştir. Nasyonal sosyalistler, evliliğin Alman halkının idamesi(devamı) için saf Alman kanı taşıyan yakışıklı, sıhhatli ve memlekete yararlı olacak çocuklar yetiştirmek gayesine yönelik olduğunu ileri sürüyorlardı. Bu görüşe göre, eşler evlenmekle kurdukları birlikte, kendi arzularına göre değil, müessesenin arzusuna göre hareket etmek zorundadırlar. Müessesese nazariyesi, üzerinde tartışılabilir, aksi kabul olunabilecek bir dünya görüşüne dayandığı için tenkit edilmiştir.

⁵ Görüş hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız: Öztan, *Aile Hukuku*, s.121; Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.60; Zevkliler, Acabey, Gökyayla, s.740; Velidedeoğlu s.65; Tekinay, s.65; Oğuzoğlu, s.95; Feyzioğlu, s.95.

⁶ Görüş hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız: Öztan, *Aile Hukuku*, s.122; Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.60; Saymen, Elbir, s.70.

⁷ Müessesese görüşünün eleştirisi için bakınız: Velidedeoğlu, s.51; Saymen, Elbir, s.70; Tekinay, s.65; Feyzioğlu, s.93.

C. Şart-Tasarruf Görüşü

Tarafların bir irade açıklamasında bulunmak suretiyle önceden belli olan “objektif bir statü” içine girmek için yaptıkları tasarruflara, “şart tasarruf” denir. Şart tasarruf, bir özel hukuk ilişkisi değil, bir kamu hukuku ilişkisidir. Evlenmenin hukuki mahiyetinin “şart-tasarruf” olup olmadığına karar verebilmek için, önce, evlenme akdinin tarafların beyanıyla mı, yoksa tarafların beyanına ek olarak evlendirme memurunun beyanıyla mı gerçekleştiğine karar vermek gerekir. Çünkü evlenme akdi tarafların irade beyanıyla doğuyorsa, işlem “şart-tasarruf” değildir; evlenme akdinin meydana gelmesi için tarafların irade beyanları yeterli olmayıp, buna ilâveten evlendirme memurunun da beyanda bulunması gerekiyorsa işlem “şart-tasarruf” tur. Öğretide ağır basan görüş, evlenme akdinin “şart-tasarruf” görüşü ile açıklanamayacağı yolundadır.⁸

Bu görüşe göre eşler, evlenme statüsüne evlenme memurunun beyanıyla girer. Oysa evlendirme memuru, evlenecek kişilere evlenmek isteyip istemediğini sorar. Evlilik, tarafların olumlu sözlü cevaplarını verdikleri anda kurulur. Tarafların beyanı kurucu beyan niteliğindedir. Evlendirme memuru, evlenmenin tarafların karşılıklı rızası ile kanuna uygun olarak yapıldığını açıklar. Evlendirme memurunun beyanı açıklayıcı beyan niteliğindedir.⁹

Evlenmenin hukuki mahiyeti hakkında öğretide benimsenen görüş akit görüşüdür.¹⁰ Yargıtay’ın benimsediği görüşün de akit görüşü olduğu söylenebilir. Zira 14.06.1965 tarihli 3/3 Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararında: “*Evlenme iradesinin olumlu şekilde evlendirme memuru önünde açıklanmasıyla oluşan evlenme aktinin; nüfus siciline kaydedilmemiş olması akti geçersiz kılmaz*” şeklinde ifadeye yer verilmiştir.

⁸ Şart tasarruf görüşünün eleştirisi için bakınız: Tekinay, s.64; Köprülü, Kaneti, s.63; Feyzioğlu, s.93-94; Zevkliler, Acabey, Gökyayla, s.741.

⁹ Ömer Uğur Gençcan, *Aile Hukuku*, Ankara, Yetkin Yayınları, 2011, s.253.

¹⁰ Feyzioğlu, s.95; M.Kemal Oğuzman, Mustafa Dural, *Aile Hukuku*, İstanbul 2001, s.59; Tekinay, s.65; Zevkliler, Acabey, Gökyayla, s.741; Köprülü, Kaneti, s.63; Dural, Öğüz, Gümüş, s.48.

III. EVLENMENİN MADDİ KOŞULLARI

Evlenme, Türk Medeni Kanunu'nda öngörülen koşulların gerçekleşmesi ile kurulur. Kanundaki bu koşulların gerçekleşmediği birlikteliklerin hiçbiri evlilik kapsamında değerlendirilmez. Türk Medeni Kanunu'nda düzenlenen evlenmenin olumlu maddi koşulu evlenme ehliyetinin bulunması, evlenmenin olumsuz maddi koşulu evlenme engellerinin bulunmamasıdır.¹¹

A. Evlenme Ehliyetine Sahip Olmak

Türk Medeni Kanunu Aile Hukuku kitabının ikinci ayırımında evlenme ehliyeti ve engelleri düzenlenmiştir.

Evlenme ehliyeti, kişilerin evlenme akdini yapabilmek için sahip olması gereken ehliyettir. Evlenme ehliyeti hem hak ehliyetinin hem de fiil ehliyetinin özel bir hâlidir. Evlenme yaşı ile normal ergin olma yaşı aynı yaş olmadığı için evlenme ehliyeti ile fiil ehliyeti de birbirinin aynı değildir.¹²

Şu halde evlenme ehliyetinin koşullarını: ayırt etme gücüne sahip olmak, kanunun aradığı evlenme yaşını tamamlamış olmak ve yasal temsilcinin iznini almış olmak şeklinde saymak mümkündür.

1. Ayırt Etme Gücü

Türk Medeni Kanunu 125.madde: “*Ayırt etme gücüne sahip olmayanlar evlenemez*”, Türk Medeni Kanunu 13.madde: “*Yaşının küçüklüğü yüzünden veya akıl hastalığı, akıl zayıflığı, sarhoşluk ya da bunlara benzer sebeplerden biriyle akla uygun biçimde davranma yeteneğinden yoksun olmayan herkes, bu Kanuna göre ayırt etme gücüne sahiptir*” düzenlemesiyle evlenme için ayırt etme gücünün sınırları belirlenmiştir.

¹¹ Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, 62; Gençcan, *Aile Hukuku*, s.258; Öztan, *Aile Hukuku*, s.126; Dural, Ögüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.48.

¹² Evlenme ehliyetine ilişkin ayrıntılı bilgi için bakınız: Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, 62; Öztan, *Aile Hukuku*, s.126; Dural, Ögüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.48.

Türk ve İsviçre Hukuk sistemlerinde fiil ehliyetinin en esaslı ve en önemli şartlarından birini ayırt etme gücü oluşturur. Ayırt etme gücü, yapılan fiilin sebebini-anlamını anlayıp buna uygun fiili isteyerek icra etmek konusunda kişinin sahip olduğu yetenektir. Ayırt etme gücüne sahip olmak için belirli bir yaşta olmak gerekmez. Zira Türk Medeni Kanunu ayırt etme gücünün mevcut olması için bir alt yaş sınırı saptamamıştır.¹³

Her evlenmede evlenecek olanların ayırt etme gücünün bulunup bulunmadığının ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekir. Evlenecek kişilerin evlenme anında ayırt etme gücüne sahip olması gerekir. Ayırt etme gücü tarafların sözlü cevaplarını verdikleri anda bulunmalıdır.¹⁴ Ayırt etme gücünden yoksunluğu sürekli olan kişiler hiçbir surette evlenemeyecektir. Buna rağmen evlenme gerçekleşmişse evlilik mutlak butlanla sakattır. Evlenen eş, evlenme esnasında uyuşturucu-alkol-hipnoz gibi geçici sebeplerle ayırt etme gücünden yoksunsa bu evlenme nisbi butlanla sakattır.¹⁵

Ayırt etme gücünün tarafların evlenmeye yönelik sözlü cevaplarını verdiği anda mevcut olup olmadığını araştırmak hâkime düşen bir görevdir. Hâkim, evlenen kişinin ayırt etme gücüne sahip olup olmadığını tespitinde bir psikiyatr raporuna dayanır.¹⁶

2. Evlenme Yaşı

Evlenme yaşının alt sınırı Türk Medeni Kanunu'nun 125. maddesiyle çizilmiştir. Zira ilgili madde hükmünde: *“Erkek veya kadın onyediyedi yaşını doldurmadıkça evlenemez. Ancak, hâkim olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir*

¹³ Ayırt etme gücüne ilişkin ayrıntılı bilgi için bakınız: Jale G. Akipek, Turgut Akıntürk, Derya Ateş Karaman, *Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku (Cilt 1)*, İstanbul 2011, s.286-294; Dural, Ögüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.52; Öztan, *Aile Hukuku*, s.126; Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, 62.

¹⁴ Gençcan, *Aile Hukuku*, s.279; Öztan, *Aile Hukuku*, s.127; Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, 62.

¹⁵ Ayrıntılı bilgi için bakınız: Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.63; Öztan, *Aile Hukuku*, s.126; Dural, Ögüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.53.

¹⁶ Öztan, *Aile Hukuku*, s.128; Tekinay, s.78.

sebeple onaltı yaşını doldurmuş olan erkek veya kadının evlenmesine izin verebilir. Olanak buldukça karardan önce ana ve baba veya vasi dinlenir” düzenlemesi mevcuttur. Bu düzenlemeden de anlaşılacağı üzere 17 yaşın doldurulması olağan-normal evlenme yaşı; 16 yaşın oldurulması olağanüstü-olağandışı-fevkalade evlenme yaşıdır.

Türk Medeni Kanunu olağan evlenme yaşını kadın ve erkek için 17 yaşın doldurulmasına bağlamıştır. Böylece aile hukukunun diğer alanlarında olduğu gibi evlenme yaşı bağlamına da kadın erkek eşitliği sağlanmış olmaktadır.¹⁷

Evlendirme Yönetmeliği 14.madde a fıkrası gereği: “*On yedi yaşını tamamlayan erkek ve kadın velinin izni, veli yoksa vasi veya vesayet makamının izni ile*” evlenebilir.

Evlenmek isteyen kimseler hem evlenme yaşına gelmiş(17 yaşını bitirmiş) hem de mahkeme kararıyla erginliklerini elde etmişlerse, evlenebilmeleri için ana babanın rızasına gerek yoktur. Ancak evlenecek kimseler 16 yaşını doldurmuş olup, henüz 17 yaşında değilse, hâkimden izin belgesi almak zorundadırlar. Mahkeme kararıyla kişi ergin kılınsa dahi olağan evlenme yaşını tamamlamadıysa, evlenebilmesi için hâkim izni gerekir. Burada velayet hakkı söz konusu olmadığından aile mahkemesi tarafından anne ve babanın dinlenilmesi gerekmez.¹⁸

Evlenmesine izin istenilen kadın ya da erkeğin on altı yaşını tamamlamış olması durumunda olağanüstü durum ve pek önemli bir sebep bulunsa bile evlenmesine izin verilemez. Dava tarihinde on altı yaşının doldurulmamasına rağmen hüküm tarihinde on altı yaş doldurulmuşsa diğer koşullarında oluşması durumunda olağan dışı evlenmeye izin verilebilir. Olağan dışı evlenmeye izin davasında ana ve baba veya vasi karardan önce olanak varsa dinlenir. Olağan dışı evlenmeye izin davasında olanak buldukça karardan önce dinlenen ana ve baba veya vasi evlenmeye rıza verse de olağanüstü durum ve pek önemli bir sebep konusunda

¹⁷ Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.65-66; Öztan, *Aile Hukuku*, s.129; Dural, Ögüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.54.

¹⁸ Ayrıntılı bilgi için bakınız: Akıntürk, s.64; Öztan, *Aile Hukuku*, s.141; Dural, Ögüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.55.

yeterli delil bulunmuyorsa ya da evlenme olgunluğunun bulunmadığı belirlenmişse izin isteminin reddine karar verilmelidir. Ana, baba veya vasinin olumlu görüşünün aile mahkemesini bağlayan durumu yoktur. Aynı sebep ve gerekçelerle aile mahkemesi ana, baba veya vasinin olumsuz görüşüne rağmen diğer koşulların gerçekleşmesi durumunda olağan dışı evlenmeye izin verebilir. Olağan dışı evlenmeye izin davasında aile mahkemesince 16 yaşını tamamlamış kadın ya da erkeğin belli bir kişiyle evlenmesine karar verebilir. Verilen evlenme iznini o kişi oluşan evlenme engeli sebebiyle kullanılmayan kişi aynı evlenme iznini bu kez başka bir kimseyle evlenmek için de kullanamaz.¹⁹

Öztañ'a göre olağanüstü evlenme yaşını doldurmamış bir kimsenin yaptığı evlenme "yok evlenme" hükmündedir.²⁰ Kanun koyucu evlenme bakımından asgarî yaş olarak 16 yaşın tamamlanmasını öngörmüştür. Bu yaşın tamamlanmamış olması durumunda yapılan evlenme kurucu unsur eksikliği nedeniyle yok hükmündedir.²¹

Yargıtay konuya ilişkin kararda: evlenmek isteyen kişi on beş yaşını doldurmamış, hâkim tarafından izin verilebilecek on altı yaşını dahi tamamlamamıştır. Bu durumda yapılan evlenme akdinin yok hükmünde olduğuna hükmetmiştir.²²

3. Yasal Temsilcinin İzni

Türk Medeni Kanunu'nun evlenme ehliyetine yönelik aradığı bir diğer koşul yasal temsilcinin iznidir. Yasal temsilcinin izni olmadan yapılan evlilikler Türk Medeni Kanunu 153.maddesi gereği nisbi butlanla sakat olur. İlgili madde hükmü

¹⁹ Ayrıntılı bilgi ve içtihatlar için bakınız: Gençcan, *Aile Hukuku*, s.262-277, Öztañ, *Aile Hukuku*, s.129-139, Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.63-69; Velidedeoğlu, s.55-56; Tekinay, s.68; Feyzioğlu, s.139; Akıntürk, s.61; Köprülü, s.494; Zevkliler, Acabey, Gökyayla, s.745; Köprülü, Kaneti, s.67; Oğuzman, Dural, s.67.

²⁰ Öztañ, *Aile Hukuku*, s.137-139.

²¹ Aynı yönde Yargıtay Kararı için bakınız: Yargıtay 2.Hukuk Dairesi, 14.04.2003, 4315-5370.

²² Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin 14.04.2003 tarihli 2003/4315-5370 sayılı, 30.10.2006 tarihli 2006/6049-14441 sayılı kararları.

gereğince: “*Küçük veya kısıtlı, yasal temsilcinin izni olmadan evlenirse, izni alınmayan yasal temsilci evlenmenin iptalini dava edebilir*”.

Ayırt etme gücüne sahip küçükler ve ayırt etme gücüne sahip kısıtlılar, evlenme akdini gerçekleştirebilmek için, yasal temsilcilerinin iznini almak zorundadırlar. Rıza açıklamasının yazılı olması zorunludur. Aksi takdirde, rıza beyanı geçerli olmaz. Yasal temsilcinin evlenmeye izin vermemesi üzerine, yasal temsilci tarafından mahkemenin verdiği karar temyiz edilebilir.²³

Evlenme ehliyetinin koşullarından olan yasal temsilcinin izni Türk Medeni Kanunu’nda küçükler ve kısıtlılara yönelik düzenlenmiş olduğundan küçükler hakkında yasal temsilcinin izni meselesi ele alındıktan sonra kısıtlılar hakkında yasal temsilcinin izni meselesi incelenecektir.

Türk Medeni Kanunu’nun 126.maddesine göre: “*Küçük, yasal temsilcisinin izni olmadıkça evlenemez*”. Türk Medeni Kanunu 128.maddeden de açıkça anlaşılacağı üzere yasal temsilci evlenmeye izin vermişse bu durumda evlenmeye izin için mahkemeye başvurmaya gerek yoktur. Yine Türk Medeni Kanunu’nun 335.maddesine göre: “*Ergin olmayan çocuk ana ve babasının velâyeti altındadır*”. Yine Türk Medeni Kanunu 336.maddeye göre: “*Evlilik devam ettiği sürece ana ve baba velâyeti birlikte kullanır*”. Tüm bu düzenlemeler neticesinde ana ve babanın velayeti altındaki küçüğün evlenmesi için yasal temsilcisinin izin vermesi gerektiği hususu aşikârdır. Velayetin sadece anada ya da sadece babada olması durumunda ise velayet hakkına sahip olan eşin küçüğün evlenmesi için izin vermesi yeterlidir. Bu durumda velayet hakkı olmayan eşin izni aranmamaktadır.

Türk Medeni Kanunu 314. madde: “*Ana ve babaya ait olan haklar ve yükümlülükler evlât edinene geçer*” hükmü gereğince sınırlı ehliyetsiz olan evlatlığın evlilik izni için evlât edinenin izni gerekir.

Ana babanın verecekleri evlenme izni, şarta veya kayda bağlı olmamalıdır. Rıza evlenmek için müracaatın yapıldığı sırada açıklanmalıdır; rıza en geç evlenmenin kurulması anında verilmelidir. Sözlü izin geçersizdir. İzin belgesinde,

²³ Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.69; Öztan, *Aile Hukuku*, s.139-140; Köprülü, Kaneti, s.68; Oğuzman, Dural, s.69; Tekinay, s.66; Velidedeoğlu, s.56.

kendisiyle evlenilmesine rıza gösterilen kişinin adı gösterilmiş olmalıdır. Ana baba nişanlı küçüğün evlenmesi için gerekli izni vermezlerse, bu durum dürüstlük kuralı içinde kaldığı sürece, evlenme akdi yapılamaz; ancak, hakkın kötüye kullanılması söz konusu ise, evlenecek taraf, Türk Medeni Kanunu 128. maddesine göre hâkimden evlenmeye izin vermesini talep edebilir. Hâkim yasal temsilcinin izin vermemesindeki sebepleri haklı bulursa, evlenmeye izin vermez; ileri sürülen sebepleri haklı bulmazsa, yasal temsilcinin iradesinin yerine geçen bir karar verir. Böylece hâkimin kararı, yasal temsilcinin iradesinin yerini tutar. Kararı verecek olan Aile Mahkemesidir.²⁴

Ayırt etme gücüne sahip küçüğün yasal temsilcisi vasisi ise bu takdirde onun izni aranacaktır. Rızadan haksız yere kaçınan vasi hakkında, Türk Medeni Kanunu'nun 461. maddesi uyarınca denetim makamına başvurulabilir.

Türk Medeni Kanunu'nun 127.madde: “*Kısıtlı, yasal temsilcisinin izni olmadıkça evlenemez*”. Kanun koyucu kısıtlının evliliğinde sadece vasisinin iznini aramıştır. Kişi evlenme işlemlerine başladıktan sonra vesayet altına alındığı takdirde, vasinin rıza göstermemesi hâlinde evlenme akdi yapılamaz. Kısıtlı, ana babanın velâyeti altında bırakılmışsa, kısıtlının evlenmesinde, hem ana hem de babanın birlikte izni gerekir. Kısıtlı sadece ana ve babanın birinin velâyeti altına konulmuşsa onun izni yeterlidir.²⁵

Evlenecek olan kısıtlı, vesayet altında ise, vasinin de kayıtsız, koşulsuz ve yazılı olarak vereceği izne ihtiyaç vardır. İzin belirli bir kişiyle evlenmek için verilir. Vasinin izni açık bir şekilde vermekten kaçınması, bunu şarta bağlaması veya istenilen şekil koşulunu yerine getirmeden vermesi hâllerinde, izin verilmemiş sayılır. Vasinin izni vermektен haksız olarak kaçınması hâlinde, kısıtlı, Türk Medenî

²⁴ Öztan, *Aile Hukuku*, s.142-144; Dural, Ögüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.56; Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.70.

²⁵ Öztan, *Aile Hukuku*, s.145-147; Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.71; Dural, Ögüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.55.

Kanunu'nun 128. maddesine göre yerleşim yerindeki aile mahkemesine başvurabilir. Aile mahkemesi, yasal temsilci yerine evlenmeye izin verebilir.²⁶

B. Evlenme Engellerinin Bulunmaması

Evlenme engelleri, Türk Medeni Kanunu'nun 129-133. maddelerinde düzenlenmiştir. Ayrıca Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'yla da bazı hastalıklar evlenme engeli kapsamına alınmıştır. Diğer taraftan Evlendirme Yönetmeliği'nin 15.maddesinde de evlenme engellerinin açıkça düzenlenmiştir. Evlendirme Yönetmeliği'nin 15.maddesi incelendiğinde: üstsoy-altsoy arasında, kardeşler arasında, amca-dayı-hala-teyze ve yeğenleri arasında, kayın hısımlığı meydana getiren evlilik sona erse dahi eşlerden birinin üstsoyu-altsoyu ile diğer eş arasında, evlat edinen ve evlatlığın birbirlerinin eşleri veya altsoyları arasında evlenmenin yapılamayacağını; evli olan kimsenin önceki evliliği sona etmeden yeniden evlenemeyeceğini; gaiplik durumunda evliliğin feshine karar verilmeden yeniden evlenilemeyeceğini; akıl hastalarının evlenmelerinde tıbbi sakınca bulunmadığına ilişkin resmi sağlık kurulu raporu alınmadan evlenme yapılamayacağını düzenlemiştir.

Evlenme engellerinin bir kısmı evliliğin butlanla sakat olmasına sebep olurken, bir kısmı ise evliliğin geçerliliğine etki etmemektedir. Evlenme engelleri; kesin evlenme engelleri ve kesin olmayan evlenme engelleri olarak iki başlık altında ele alınacaktır.

Evlenme engelinin varlığı, evlenmenin mutlak butlanla sakatlığı sonucunu doğuruyorsa kesin evlenme engeli; evlenme engelini varlığı evlenmenin geçerliliğini etkilemiyorsa kesin olmayan evlenme engeli söz konusudur.²⁷

²⁶ Yasal temsilcinin iznine yönelik ayrıntılı bilgi ve içtihatlar için bakınız: Gençcan, *Aile Hukuku*, s.280-289; Öztan, *Aile Hukuku*, s.139-148; Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.69-71; Dural, Öğüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.54-57; Köprülü, s.495; Tekinay, s.65; Feyzioğlu, s.134; Köprülü, Kaneti, s.68; Akıntürk, s.64; Oğuzman, Dural, s.66; Zevkliler, Acabey, Gökyayla, s.749.

²⁷ Dural, Öğüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.56-57; Öztan, *Aile Hukuku*, s.148; Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.72.

Evlenme engellerinden amaç, ehliyet şartının bulunmasına rağmen, evlenmenin yapılmasını engelleyen olgulardır. Bir de evlendirme memurunun bunlara dayanarak evlenmeyi reddedemeyeceği, ne var ki evlenme yapıldığı takdirde butlan değil de İdare Hukuku açısından kötü sonuçlar doğuracak evlenmeler söz konusu olabilir. Bu gibi evlenmelerin kötü sonuçlarını aile hukuku incelemeyi ve idare hukukuna bırakır. Bazı dönemlerde pozitif hukuk bazı devlet görevlileri veya öğrenciler için genel olarak evlenmeme yükümü veya yabancı ile evlenme yasağı getirmiş olabilir. Bu gibi yasalara uymama; memuriyet görevinden uzaklaştırma, askerî öğrenciler için öğrencilik ile ilişkinin kesilmesi sonucu doğurur ve evlenmenin butlanı yaptırımına yol açmaz.²⁸

1. Kesin Evlenme Engelleri

Geçerli bir evlenme akdinin yapılması sırasında, mutlak olarak bulunmaması gereken hususlar kesin evlenme engelleridir. Bu hususların varlığı herhangi bir ilgili tarafından ileri sürülebilir. Evlenme engellerinin varlığına rağmen bir evlenme akdi yapılmışsa, yapılan akit bătıldır. Evlendirme Yönetmeliği'nin 15. maddesinde sayılan evlenme engelleri, Türk Medenî Kanunu'nun 129-133. ve 136. maddelerine paralel olarak düzenlenmiştir.²⁹

Kesin evlenme engelleri evlenmeyi mutlak butlanla sakatlar. Ancak mutlak butlan durumunda dahi evlenme Türk Medeni Kanunu 156.maddesi gereği, hâkim kararına kadar geçerli bir evliliğin bütün sonuçlarını doğurur.

Kesin evlenme engelleri; hısımlık, mevcut evlilik, akıl hastalığı olmak üzere üç grupta ele alınacaktır.

a. Hısımlık

Türk Medeni Kanunu'nun 129.maddesinde evlenmenin yasak olduğu hısımlar düzenlenmiştir. İlgili madde hükmüne göre: üstsoy ile altsoy arasında; kardeşler arasında; amca, dayı, hala, teyze ve yeğenleri arasında; kayın hısımlığı meydana

²⁸ Hüseyin Hatemi, Burcu Kalkan Oğuztürk, *Aile Hukuku*, 6.bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2018, s.48-49.

²⁹ Öztan, *Aile Hukuku*, s.148; Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.72; Dural, Ögüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.57.

getiren evlilik sona erse dahi eşlerden birinin diğerinin üstsoyu veya altsoyu arasında; evlat edinen ve evlatlığının birbirlerinin eşleri veya altsoyu arasında evlenme yasaktır. Şu halde kesin evlenme engeli olan hısımlığı Türk Medeni Kanunu 129.madde gereği; kan hısımlığı, kayın hısımlığı ve evlâtlık ilişkisi olarak saymak mümkündür.

Kanun koyucu, gerek neslin sıhhatini korumak, kalıtsal hastalıkların yayılmasını önlemek amacıyla, gerek dinî etkiler ve ahlâkî düşünceler nedeniyle, bazı kişiler arasında evliliği yasaklamıştır. Öğretide kanun koyucunun kullandığı “kardeş” kavramı geniş yorumlanmaktadır. Buraya tam kan kardeş olanlar arasında olduğu gibi yarım kan kardeşler arasında yani “baba veya ana bir kardeşler” arasındaki evlenme yasağı da dâhildir. Bu çerçevede aynı hükümde geçen “amca, hala, teyze ve dayı ile yeğen” arasındaki evlenme yasağı da geniş yorumlanmalı ve yarım kan amca, hala, teyze ve dayı ile yeğen arasına da evlenme yasağının bulunduğu kabul edilmelidir.³⁰ Üvey kardeşler arasında ise, bunların ana ve babalarından hiçbiri müşterek olmadığı için evlenme yasağı yoktur; çünkü aralarında ne kan ne de kayın hısımlığı vardır.³¹ Türk Medeni Kanunu’nda sütkardeşlerin arasında evlenme yasağına yönelik herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir.³²

Altsoy ile üstsoy hısımlar arasında evlenme yasağı derece yönünden sınırsızdır. Bunlar arasında hısımlık derecesi ne kadar uzak olursa olsun, evlenme yapılamaz. Buna karşılık, yansoy hısımlığında evlenme yasağı üçüncü derece ile sınırlandırılmıştır; yani, sadece kardeşler, hala, amca, teyze, dayı ve yeğenler arasında evlenme yasaktır. Buna göre bir amca ile yeğeni evlenemez, fakat aynı amca, yeğenin çocuğu ile evlenebilir. Çünkü ikisi arasındaki hısımlık dördüncü dereceden yansoy hısımlığıdır. Bunun gibi örneğin amca çocuklarının da evlenmesi, aralarındaki hısımlık dördüncü dereceden olduğu için yasak değildir.

³⁰ Velidedeoğlu, s.69; Oğuzman, Dural, s.70; Saymen, Elbir, s.93-94, Tekinay, s.81; Zevkliler, Acabey, Gökyayla, s.752; Karşı görüş için bakınız: Feyzioğlu, s.104; Hüseyin Hatemi, *Miras Hukuku*, İstanbul 2014, s.119; Akıntürk, s.69.

³¹ Öztan, *Aile Hukuku*, s.149-150; Feyzioğlu, s.106; Zevkliler, Acabey, Gökyayla, s.752; Oğuzman, Dural, s.71; Hatemi, s.119.

³² Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.74.

Öğretide ileri sürülen bir görüşe göre kanunda açıkça belirtilmiş olmasa bile büyük amca, büyük dayı, büyük hala, büyük teyze ile evlenmek de yasaktır. Bu da kesin evlenme engellerindedir.³³

Kayın hısımları arasındaki evlenme yasağı, doğrudan doğruya ahlâkî düşüncelere dayanır. Bu hısımlar arasında yapılan evliliklerde bâtıldır. Kayın hısımları arasındaki engel, bir eşin boşandıktan sonra, diğer eşi düz hat üzerindeki kan hısımlarıyla evlenememesinden ibarettir. Evlilik butlan ya da ölümle sona ermiş olsa dahi yasak devam eder. Kayın hısımlığındaki evlenme yasağı, sadece, evliliği sona eren eşle diğerinin düz hat üzerindeki kan hısımları arasında söz konusu olup, onun yansoy hısımlarını kapsamaz.³⁴ Kayın hısımlığı için, evliliğin mevcudiyeti gerekir; yoksa fiilî birleşmeler hâlinde kayın hısımlığı söz konusu değildir. Mesela, oğul babasının metresi ile evlenebilir.³⁵

Yansoy kayın hısımları ile evlenmeye bir engel yoktur. Örneğin, bir kimse boşandıktan sonra eski eşinin kardeşi ile evlenebilir. Önemle belirtmek gerekir ki, yasak, evlilik kurulurken var olan kayın hısımlığı için söz konusudur. Evlenme sona erdikten sonra kayın hısımlığı kurulmadığı için, evlenme yasağı da olmaz. Örneğin bir erkek, evlendiği zaman, karısının başka bir evlilikten olan kızı ile boşandıktan sonra evlenemez; fakat aynı erkek, boşandıktan sonra, eski karısının doğurduğu kızı ile evlenebilir.³⁶

Evlatlık ilişkisinde, evlat edinen ve evlatlık arasındaki yakınlığa doktrinde yapay(calî) hısımlık denilmektedir.³⁷ 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi döneminde evlat edinen ve evlatlık arasında evlenme yasağına rağmen evlenme gerçekleştiğinde aralarındaki evlatlık ilişkisi ortadan kalkmaktaydı.³⁸

³³ Ayrıntılı bilgi için bakınız: Hatemi, Kalkan Oğuztürk, *Aile Hukuku*, s.53.

³⁴ Zevkliler, Acabey, Gökyayla, s.752; Hatemi, s.120; Köprülü, Kaneti, s.70; ; Dural, Öğüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.557-58.

³⁵ Öztan, *Aile Hukuku*, s.150-151.

³⁶ Dural, Öğüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.58.

³⁷ Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.75-76; Öztan, *Aile Hukuku*, s.151.

³⁸ Gençcan, *Aile Hukuku*, s.298; Hatemi, Kalkan Oğuztürk, *Aile Hukuku*, s.56.

Bu hısımlık ilişkisinde yansoy hısımlar birbirleriyle evlenebilecekleri gibi, evlât edinen, evlâtlığın üstsoyu ile veya evlâtlık veya onun altsoyu evlât edinenin üstsoyu ile evlenebilecektir. Evlât edinen ile evlâtlığın eşi ve evlâtlık ile evlât edinenin eşi arasında evlenme engeli vardır. Aynı şekilde evlât edinilen kişiler arasında kardeşlik ilişkisi olduğu için bunlarında birbirleriyle evlenememeleri gerekir. Öztan'a göre madde geniş yorumlanmalıdır.³⁹

a. Mevcut Evlilik

Evlendirme Yönetmeliği'nin 15.maddesi b fıkrasında yer alan düzenlemeye göre; *“nüfus kaydına göre evli görünen bir kimse yeniden evlenemez. Başvuru sırasında, önceki evliliğin ölüm, boşanma veya evliliğin herhangi bir sebeple mahkeme kararı ile son bulmuş olması halinde, evlenme engeli ortadan kalkar. Ancak buna rağmen, bu durum aile kütüklerine tescil edilmedikçe yeniden evlenme yapılamaz”*. Türk Medeni Kanunu'nda da evlenme engelleri arasında mevcut evlilik sayılmıştır.

Eşlerden birinin evlenme sırasında evli olması durumunda, yeni yapılan evlenme mutlak butlanla batıl olduğundan mevcut evlilik yeniden yapılacak evlilik için kesin evlenme engeli oluşturur. Evlilik benzeri birlikte yaşamalar, imam nikâhı adı altında gerçekleştirilen birliktelikler ise evlenme kavramının dışında yer alır.⁴⁰

Evlilikte bigami(yani poligami ve poliandre) yasağı temel kuraldır. Evlenme akdi yapılırken, taraflardan birinin evli bulunması hâlinde, kanun koyucu ikinci evliliği geçerli kabul etmemiştir. Hiç kimse aynı anda birden fazla kişiyle evli olamaz(TMK 130). Hatta ikinci evlilik ilk eşin ölmüş olduğu inancı ile yapılmış da olsa, bu evlilik butlanla sakat olacaktır(TMK 145). Evli bir kimse hakkında ölüm karinesi söz konusu olabilir. Ölüm karinesi adı karinedir. Önceki eşin ortaya çıkması hâlinde, ikinci evlilik butlanla sakat olur.

Gaiplik yönünden Türk Medeni Kanunu'nun 131. maddesi özel bir düzenlemeye yer vermiştir. Madde gereğince, gâibin eşi yeniden evlenmek isterse,

³⁹ Öztan, *Aile Hukuku*, s.151.

⁴⁰ Gençcan, *Aile Hukuku*, s.290; Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.77; Dural, Ögüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.59.

mutlaka gaiple olan evliliğin feshedildiğine ilişkin bir mahkeme kararı almış olmalıdır. Evliliğin feshini eş, gaiplik kararı ile birlikte talep edebileceği gibi, gaiplik kararını aldıktan sonra açacağı bir dava ile mahkemeden evliliğin feshini de talep edebilir(TMK 131). Evliliğin sona erdirilmesi için eşin açacağı dava, davacının yerleşim yeri aile mahkemesidir. Sadece gaiplik kararı evliliğin sona ermesi sonucu yaratmaz.⁴¹

Evlenme ölümle sona ermişse, başvuruda ölüm belgesi ve nüfus kaydı evlendirme memuruna sunulacaktır. İlk evliliğin boşanma ya da butlanla sona ermesi halinde, bunlara ilişkin kesinleşmiş mahkeme ilâmı ispat için yeterlidir. Gaiplik yönünden TMK 131 özel düzenleme getirmiştir. Buna göre, gaibin yeniden evlenmek isteyen eşi, evliliğin feshine ilişkin karar aldırarak zorundadır. Sadece gaiplik kararının alınmış olması yeniden evlenebilmek için yeterli değildir. Kaybolanın eşi, evlenmenin feshi için gaiplik kararıyla birlikte mahkemeye başvurabileceği gibi, ayrı olarak da başvurabilir(MK 131/II). Gaibin eşi, bu evlenmenin feshine ilişkin belgeyi başvurusuna eklemediği sürece evlenemez.⁴²

Türk Ceza Kanunu'nun 230.maddesine göre; evli olmasına rağmen, başkasıyla evlenen kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Kendisi evli olmamakla birlikte, evli olduğunu bildiği bir kimse ile evlenen kişi de, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır. Ayrıca gerçek kimliğini saklamak suretiyle bir başkasıyla evlenme işlemi yaptıran kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

c. Akıl Hastalığı

Türk Medeni Kanunu'nun 133.maddesine göre: “*akıl hastaları, evlenmelerinde tıbbî sakınca bulunmadığı resmî sağlık kurulu raporuyla anlaşılmadıkça evlenemez*”. Aynı şekilde Evlendirme Yönetmeliği'nin 15.madde son fıkrasında: “*akıl hastaları, evlenmelerinde tıbbi sakınca bulunmadığı resmi sağlık*

⁴¹ Öztan, *Aile Hukuku*, s.152-153; Dural, Ögüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.59; Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.78. Ayrıca aynı doğrultuda Yargıtay Kararı için bakınız: Yargıtay 2.Hukuk Dairesi, 23.12.1985, 10661-11809.

⁴² Dural, Ögüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.59; Gençcan, *Aile Hukuku*, s.292; Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.78.

kurulu raporuyla anlaşılmadıkça evlenemezler” hükmü mevcuttur. Anılan hükümlerden anlaşıldığı üzere eşlerden biri evlenmeye engel olacak derecede akıl hastasıysa, bu hastalık yapılacak evlilik için kesin evlenme engeli oluşturur.⁴³

Türk Medeni Kanunu'nun 133.maddesindeki akıl hastalığı, ayırt etme gücünü ortadan kaldırmayan akıl hastalığıdır. Akıl hastalığının ayırt etme gücünü ortadan kaldırması halinde, kişi zaten Türk Medeni Kanunu 125.maddeye göre evlenme ehliyetine sahip değildir.⁴⁴

Akıl hastalığı olan kişinin resmi sağlık kurulu raporuyla evlenmesinde bir engel olmadığı belgelenmişse, o kişi evlenebilir. Evlenmeye engel olmama, mevcut akıl hastalığının, evliliğe zarar vermeyeceğinin ve neslin sağlığı açısından bir tehlike oluşturmayacağına tespit edilmesi hâlinde söz konusu olur. Evlilik birliğine zarar verecek ve kalıtım yoluyla geçecek nitelikteki akıl hastalıkları kesin evlenme engeli oluşturmaktadır.⁴⁵ Kişinin evliliğe yük bindirecek derecede akıl hastası olup olmadığı, sağlık kurulu raporuyla belirlenecektir. Sağlık kurulu raporu verilirken, kişideki akıl hastalığının evlenmeye yük bindireceği yönünde şüphe doğmuşsa bu husus üzerinde raporda açıkça durulması gerekir. Evlendirme memuru da kuşku duymuşsa bu hususla ilgili olarak kurul raporu arayacaktır.⁴⁶

2. Kesin Olmayan Evlenme Engelleri

Kesin olmayan evlenme engeli varsa evlendirme memuru evlenmeyi yapmaz. Fakat böyle bir evlenme yapıldığı takdirde bu evlenme geçerliliğini korur, iptal

⁴³ Akıntürk, s.73; Gençcan, *Aile Hukuku*, s.293; Dural, Ögüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.60; Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.79; Öztan, *Aile Hukuku*, s.153.

⁴⁴ Dural, Ögüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.60; Velidedeoğlu, s.65; Tekinay, s.77; Feyzioğlu, s.116; Köprülü, Kaneti, s.70. Karşı görüş için bakınız: Saymen, Elbir, s.99.

⁴⁵ Zevkililer, s.696; Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.79; Velidedeoğlu, s.65; Tekinay, s.77; Feyzioğlu, s.116; Köprülü, Kaneti, s.70.

⁴⁶Ayrıntılı bilgi için bakınız: Öztan, *Aile Hukuku*, s.153-154; Akıntürk, s.73; Dural, Ögüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.60.

edilemez.⁴⁷ Kesin evlenme engelleri bozucu evlenme engelleri olarak, kesin olmayan evlenme engelleri ise geciktirici evlenme engelleri olarak isimlendirilir.⁴⁸

Kesin olmayan evlenme engelleri sayıca sınırlı mahiyettedir.⁴⁹ Kesin olmayan evlenme engellerini; bekleme süresi ve bulaşıcı hastalıklar olarak saymak mümkündür.

a. Bekleme Süresi

Türk Medeni Kanunu'nun 132.maddesine göre: “*evlilik sona ermişse, kadın, evliliğin sona ermesinden başlayarak üçyüz gün geçmedikçe evlenemez. Doğurmakla süre biter. Kadının önceki evliliğinden gebe olmadığının anlaşılması veya evliliği sona eren eşlerin yeniden birbiriyle evlenmek istemeleri hâllerinde mahkeme bu süreyi kaldırır*”. Maddeden anlaşılacağı üzere bekleme süresi düzenlemesi kadınlara yöneliktir. “Bu sürenin kabul edilmiş nedeni en uzun gebelik süresini karşılayan üç yüz günlük süre içerisinde kadının önceki evliliğinden hamile olup olmadığının belli olması ve böylelikle nesebin karışmasına engel olunabilmesidir.”⁵⁰

Kanun'da yalnız kadınlara yönelik olarak ele alınmış bu hüküm Türkiye'nin de taraf olduğu ve usulüne uygun şekilde yürürlüğe koyduğu Birleşmiş Milletlerce 1979 yılında kabul edilen Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi(CEDAW)'ne aykırılık teşkil etmektedir. Zira bu sözleşme kadınlara karşı

⁴⁷ Dural, Öğüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.60; Hatemi, Kalkan Oğuztürk, *Aile Hukuku*, s.59; Öztan, *Aile Hukuku*, s.154; Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.80.

⁴⁸ Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.80; Öztan, *Aile Hukuku*, s.154.

⁴⁹ Evlenme engellerine yönelik ayrıntılı bilgi ve içtihatlar için bakınız: Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.71-83; Dural, Öğüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.56-62; Hatemi, Kalkan Oğuztürk, *Aile Hukuku*, s.48-61; Öztan, *Aile Hukuku*, s.148-157; Gençcan, *Aile Hukuku*, s.289-305; Velidedeoğlu, s.69; Saymen, Elbir, s.93-94; Tekinay, s.81; Feyzioğlu, s.106; Oğuzman, Dural, s.71; Hatemi, s.119.

⁵⁰ Ayrıntılı bilgi için bakınız: Seda Gayretli Aydın “*Kadın ve Kanuni Bekleme Süresi*”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S:136, 2018, s.263-292.

ayırım niteliğinde sayılabilecek her türlü düzenlemeyi, davranışı ve faaliyeti yasaklamaktadır.⁵¹

Bekleme süresinin başlangıcı ise; kocanın öldüğü, boşanma veya iptal hükmünün kesinleştiği gündür. Türk Medeni Kanunu 132/2. maddesi gereğince kadın, üç yüz günlük bekleme süresi dolmadan doğurursa bekleme süresi sona erer ve kadın yeniden evlenmek için geri kalan sürenin geçmesini beklemek zorunda kalmaz. Ayrıca Türk Medeni Kanunu 132/3.madde gereğince, kadının önceki evliliğinden gebe olmadığı anlaşılırsa⁵², örneğin kocasının çocuk yapma iktidarının bulunmadığı tıbben saptanırsa yahut evliliği sona eren eşler yeniden birbirleriyle evlenmek isterlerse aile mahkemesi bekleme süresini kaldırır.⁵³

Bekleme süresi dolmadan kadın bir başkası ile evlenmişse, bu engel kesin evlenme engeli mahiyetinde olmadığı için evlilik geçerlidir ve bu evlilik hakkında Türk Medeni Kanunu 154.maddesi gereğince butlan davası açılmaz.

b. Bulaşıcı Hastalıklar

1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu, bazı bulaşıcı hastalıkları kesin olmayan evlenme engeli olarak düzenlemiştir.⁵⁴

Umumi Hıfzıssıhha Kanunu 123. maddesine göre: frengi, belsoğukluğu, yumuşak şankr ve cüzzam hastalığı tespit edilen kişinin evlenmesi yasaktır. Bu hastalıklar usulü dairesinde tedavi edilip sirayet tehlikesi geçtiğine veya iyileştiğine dair doktor raporu ibraz olunmadıkça evlenme yapılamaz. Ayrıca Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nun 124.maddesine göre: verem hastalığının varlığı anlaşıldığında evlenme tedavi amaçlı altı ay geciktirilir, sürenin sonunda veremli

⁵¹Ayrıntılı bilgi için bakınız: Ayşe Merve Belge, “Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi(CEDAW) Çerçevesinde İddetin Değerlendirilmesi”, Erişim tarihi: 22 Eylül 2019, <http://www.kadinvehukuksempozyumu.com/2017/bildiriozeti/7.pdf>, s.1.

⁵² Örneğin; evliliği sona eren kadının gebe olmadığı doktor raporuyla belgelenmişse.

⁵³ Dural, Öğüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.61; Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.80-81; Öztan, *Aile Hukuku*, s.155.

⁵⁴ Ayrıntılı bilgi için bakınız: Feyzioğlu, s.136; Köprülü, Kaneti, s.175; Oğuzman, Dural, s.78; Gençcan, *Aile Hukuku*, s.300; Dural, Öğüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.62; Öztan, *Aile Hukuku*, s.156.

taraf iyileşemeyecek olursa evlenecek kişilere hastalığın tehlikesi anlatılır, buna rağmen evlenmek istiyorlarsa evlenme yapılır.

Kanunlarımızda cinsi iktidarsızlık ya da kısırlık evlenme engeli olarak düzenlenmemiştir.⁵⁵

1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu tarafından belirlenen bulaşıcı hastalıklara sahip olmak evlenme engeli olarak gösterilmiş ise de bu hastalıklardan birinin varlığına rağmen yapılan evlenmeler geçerlidir.⁵⁶

IV. EVLENMENİN ŞEKLİ KOŞULLARI

Evlenme akdinin geçerli olarak meydana gelmesi için, maddî şartların ve şekli şartların yerine getirilmiş olması gerekir.⁵⁷ Evlenme sıkı şekil şartlarına tâbidir.⁵⁸ Evlenmenin böyle sıkı şekil şartlarına bağlanma nedenleri: neslin sağlığı bakımından ve ahlaki düşünceler ile kanunun aralarında evlenmelerini istemediği kimselerin evlenmelerine engel olmak; nişanlıları düşünce ve teenniye sevk etmek, alelacele yapıлып kısa bir zaman sonra bozulacak olan evlenmelere engel olmak; evlenmeye açıklık sağlayarak evlenmenin korkutma etkisi altında yapılmasına engel olmak; evlenmeleri tescil ederek gizli evlenmelere engel olmak, doğacak çocukların soy bağıını kesin olarak tespite imkân vermek şeklinde açıklanmaktadır.⁵⁹

Şekil koşullarına taraflar ve evlendirme memuru uymak zorundadır. Şekil koşullarına uymayan evlendirme memuru disiplin cezasına maruz kalır.⁶⁰

⁵⁵ Dural, Öğüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.62; Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.82; Oğuzman, Dural, s.78.

⁵⁶ Gençcan, *Aile Hukuku*, s.300; Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.82; Öztan, *Aile Hukuku*, s.156; Dural, Öğüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.62.

⁵⁷ Tandoğan, s.38; Öztan, *Aile Hukuku*, s.157; Saymen, Elbir, s.102; Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.83; Dural, Öğüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.63.

⁵⁸ Dural, Öğüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.62; Saymen, Elbir, s.102; Tandoğan, s.38.

⁵⁹ Ayrıntılı bilgi için bakınız: Saymen, Elbir, s.102.

⁶⁰ Öztan, *Aile Hukuku*, s.158; Gençcan, *Aile Hukuku*, s.316.

Evlenmenin şekli koşulları Türk Medeni Kanunu ve Evlendirme Yönetmeliği'nde düzenlenmiştir. Şu halde evlenmenin şekli koşullarını: evlenmeden önceki işlemler, evlenme sırasındaki işlemler ve evlenmeden sonraki işlemler olarak saymak mümkündür.

A. Evlenmeden Önceki İşlemler

1. Evlenme Başvurusunda Bulunma

Türk Medeni Kanunu'nun 134/1.maddesinde; birbiriyle evlenecek erkek ve kadın, içlerinden birinin oturduğu yer evlendirme memurluğuna birlikte başvururlar hükmüne yer verilmiştir. Aynı şekilde Evlendirme Yönetmeliği'nin 16.maddesinde birbirleriyle evlenecek kadın ve erkeğin, içlerinden birinin oturduğu yer evlendirme memurluğuna birlikte müracaat etmeleri gerektiği düzenlenmiştir. Birlikte müracaatın düzenlendiği bu maddelerin yanı sıra Evlendirme Yönetmeliği'nin 17.maddesinde: “Evlenecek kişi müracaat işlemi vekil olarak atadığı kişi vasıtası ile de yürütebilir. Bunun için özel vekâletname düzenlenmesi ve bu vekâletnamede vekâlet veren ile vekili ve evleneceği kişinin tam kimlikleri ile evlenme işlemlerinin yürütülmesi için verilmiş olduğunun açıkça belirtilmesi şarttır. Vekâletnamenin bir örneği evlenme dosyasına konulur” düzenlemesi yer almaktadır.

Evlenme müracaatının yazılı veya sözlü olarak yapılabileceği hususu Evlendirme Yönetmeliği'nin 18.maddesinde düzenlenmiştir. İlgili madde gereğince; evlendirme başvurusunda fotoğraflı nüfus cüzdanının gösterilmesi gerekir, gösterilmediği takdirde evlendirme memuru başvuruyu kabul etmez. Evlenme başvurusu sözlü olarak yapılırsa dahi evlendirme memuru huzurunda başvuru beyannameye geçirilip taraflarca imzalanır. Evlendirme memuru bu imzaları tasdik eder. Evlendirme Yönetmeliği'nin 18.maddesi uyarınca evlenmeye yönelik sözlü başvuru yazılı hale getirilmeden diğer işlemlere başlanamaz.

İmza atamayanlar ve bedeni eksikleri olanların durumları Evlendirme Yönetmeliği 19.maddesinde düzenlenmiştir. İlgili madde hükmü gereğince başvuruda bulunanlardan imza atamayan olması durumunda, imza atılacak yere sol el parmak izi alınır, kendi adının kazılı olduğu mührü varsa o da basılır. Şayet sol el işaret parmağı yoksa sıralama; başparmak, orta parmak, yüzük parmağı, küçük

parmak şeklindedir. Sol el yoksa belirtilen sıralama sağ el için uygulanır. Bu durum beyanname üzerine evlendirme memurunca imzalanıp tasdiklenir. Sağır ve dilsizlerin ihtiyaç duyulduğu takdirde özel işaretlerden anlayanlar aracılığıyla işlemi gerçekleştirilir ve aracılık yapanın imzası alınır.

Türk Medeni Kanunu 136.maddesinde evlenme başvurusuna eklenecek belgeler sayılmıştır. İlgili maddeye göre; “ *erkek ve kadından her biri, nüfus cüzdanı ve nüfus kayıt örneğini, önceki evliliği sona ermiş ise buna ilişkin belgeyi, küçük veya kısıtlı ise ayrıca yasal temsilcisinin imzası onaylanmış yazılı izin belgesini ve evlenmeye engel hastalığının bulunmadığını gösteren sağlık raporunu evlendirme memurluğuna vermek zorundadır*”. Evlendirme Yönetmeliği 20.maddesi gereğince evlenme dosyasında bulunacak belgeler; beyanname, sağlık raporu, rıza belgesi, vesikalık fotoğraf, nüfus kayıt örneği veya evlenme ehliyet belgesidir.

Türk Medeni Kanunu 134.madde 2.fikrasıyla evlendirme memuru belirtilmiştir. Buna göre; evlendirme memuru, belediye bulunan yerlerde belediye başkanı veya bu işle görevlendireceği memur, köylerde muhtardır. Evlendirme Yönetmeliği 7.madde 2.fikrası gereği; eşlerden birinin yabancı olması halinde evlendirmeye belediye evlendirme memurlukları ile nüfus müdürleri yetkilidir.

Nüfus Hizmetleri Kanunu 22/2.maddesinde evlendirme memuru: belediye bulunan yerlerde belediye başkanı veya bu işle görevlendireceği memur, köylerde muhtardır. Aynı Kanun maddesi gereğince Bakanlığın; il nüfus ve vatandaşlık müdürlüklerine, nüfus müdürlüklerine, dış temsilciliklere, il ve ilçe müftülüklerine evlendirme memurluğu yetkisi verebileceği düzenlenmiştir. Ancak eşlerden biri yabancıysa evlendirmeye, belediye evlendirme memurlukları ve nüfus müdürleri yetkili olacaktır.

Evlendirme Yönetmeliği 8/4.maddesi uyarınca; il ve ilçe müftülüklerinde evlendirme memurluğu yetkisi verilecek personeli Bakanlık belirleyecektir.

Evlendirme Yönetmeliği 9.maddesi gereğince: kendilerine evlendirme memurluğu yetkisi verilen görevlilerin bu yetkileri; büyükşehir belediye başkanları için büyükşehir belediye hudutları; diğer belediye başkanları veya görevlendirecekleri memurlar ile müftülük görevlileri için yetki alanında bulunan il,

ilçe, belediye ve köy hudutları; muhtarlar için o köy hudutları ile sınırlıdır. Nüfus memurlarına birden fazla köy veya kasabada ya da bütün ilçede evlendirme memurluğu görev ve yetkisi verilebilir.

Evlendirme Yönetmeliği 10.maddesi gereğince: yurt dışında, bu yetkinin mahalli mevzuat ile tanınması ve eşlerden ikisinin de Türk vatandaşı olması koşuluyla evlendirme memurluğu görevi; büyükelçi, başkonsolos, Dışişleri Bakanlığının konsolosluk işlerini yürütmek amacıyla yetki vereceği görevlilere aittir. Fahri konsolosların, fahri başkonsolosların ise evlendirme yetkisi bulunmamaktadır.

5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu 24.madde gereğince: Yurt dışında yabancı yetkili makamlar önünde Türk vatandaşlarının yaptığı evlenmeler, 22.11.2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu hükümlerine uygun olmak ve butlanla batıl olmayı gerektiren bir sebep bulunmamak kaydıyla geçerlidir. Bu evliliklerin koca, kocanın yabancı olması halinde kadın tarafından en geç otuz gün içerisinde evlenmeyi yapan yabancı makamdan alınmış belgenin o yerdeki dış temsilciliğe verilmesi veya dış temsilciliğe gönderilmesi suretiyle yapılır. Beyanı alan dış temsilcilik evlenme bildirimini usulüne göre düzenleyerek nüfus müdürlüklerine göndermekle yükümlüdür. O yerde dış temsilcilik bulunmadığı veya dış temsilciliğe bildirimde bulunulmadığı takdirde, evlenme bildirimi; yabancı makamlardan alınan evlenme belgesinin Türkçeye çevrilip usulüne göre onaylanmış ve Dışişleri Bakanlığınca tasdik edilmiş olması şartıyla yurt içinde nüfus müdürlüğüne verilmek suretiyle de yapılabilir. Bu belgeye dayanılarak düzenlenecek evlenme bildirimi ile kütüğe tescil işlemi yapılır.

2. Başvurunun İncelenmesi

Evlendirme memurunun başvuruyu incelemesi Türk Medeni Kanunu ve Evlendirme Yönetmeliği'nde düzenlenmiştir. İlgili maddeler şu hükümleri içermektedir. Türk Medeni Kanunu 137/1.maddesine göre: evlendirme memuru, evlenme başvurusunu ve buna eklenmesi gereken belgeleri inceler. Başvuruda bir noksanlık görürse bunu tamamlar veya tamamlattırır. Evlendirme Yönetmeliği 21/1.maddeye göre: Evlendirme memuru, evlenme talebine dair beyannamenin usulüne göre doldurulup imza edilip edilmediğini, evlenme ehliyet belgesi ile nüfus cüzdanı arasında bir fark olup olmadığını, bir fark varsa bu farklılığın şahısta hataya

sebebiyet verecek nitelikte olup olmadığını, yaşlarının küçüklüğü veya kısıtlama sebebiyle ana, baba veya vasinin rızası ya da hakim izninin zorunlu olduğu durumlarda rızanın veya hakim izninin, rıza belgesi vasi tarafından imzalanmışsa vasi tayinine dair mahkeme kararının bulunup bulunmadığını kontrol eder, varsa eksiklikleri tamamlar veya tamamlatır ve beyannamenin kaydını yaparak taraflara müracaat sırasına göre evlenmenin yapılacağı gün ve saati bildirir.

3. Evlenmeye İzin Belgesi

Türk Medeni Kanunu'nun 139.maddesine göre: evlendirme memuru, evlenme koşullarının varlığını tespit ettiğinde ya da verilen ret kararı mahkemece kaldırıldığında, evlenecekler evlenme gün ve saatini bildirir, evlenecekler isterlerse evlenmeye izin belgesi verir. Evlenmeye izin belgesi, verildiği tarihten başlayarak altı ay içinde evlenecekler herhangi bir evlendirme memuru önünde evlenebilme hakkı verir.

Evlendirme Yönetmeliği'nin 22.maddesine göre: dosyanın incelenmesi sonucunda evlenmelerine engel bir hallerinin bulunmadığı ve belgelerinin de tam olduğu tespit edilen çiftlere istedikleri takdirde, beyannamenin izin belgesi bölümü onaylanarak verilir. Böyle bir belgeyi alan çiftler, yurt içinde ve yurt dışında evlendirmeye yetkili makam huzurunda, ayrıca bir dosya düzenlenmesine lüzum kalmaksızın evlenebilirler. Belge, verildiği tarihten itibaren 6 ay süre ile geçerli olup, bu husus belgede de gösterilir.

4. Evlenmeye İtiraz

Evlendirme Yönetmeliği'nin 24.maddesi evlenmeye itirazı düzenlemiştir. İlgili madde gereğince: ilgililer tarafların evlenmeye ehil olmadığını ya da evlenmeye engel bir durumun bulunduğunu evlenme gününden önceki gün mesai saati bitimine kadar ileri sürüp yazılı olarak itiraz edebilir. İtiraz edenin; açık kimliği, adresi ve imzasının bulunması da şarttır. İtiraza konu belgelerin de dilekçeye eklenmesi gerekir. İtirazın aksi bir durum dosyadan anlaşıldığı takdirde evlendirme memuru itirazı reddeder ve taraflara bilgi verir. İtiraz incelemesi sonucunda itirazın yerinde olduğu anlaşılırsa evlendirme memuru evlenme yapmayı reddeder. İtirazın gerçek olmadığını ya da engelin sonradan kalktığını evlendirme memuru tespit

ederse itirazı reddeder. İtiraz eden 10 gün içinde mahkemeden evlenmenin men'i davası açıldığına ya da evlenmenin durdurulduğuna dair karar getirirse evlenme işlemleri yargılamanın sonuna kadar durur.

Evlendirme Yönetmeliği'nin 25.maddesi Cumhuriyet Savcılarının itiraz yetkisini düzenlemiştir. İlgili madde gereğince; Cumhuriyet Savcısı mutlak butlan sebebinin varlığı nedeniyle evlenme yapılana kadar itiraz edebilir.

5. Başvurunun Reddine İtiraz

Türk Medeni Kanunu 138.maddesi başvurunun reddine itirazı düzenlemiştir. İlgili maddeye göre: evleneceklerden her biri evlendirme memurunun ret kararına karşı mahkemeye başvurabilir. İtiraz, evrak üzerinde incelenip kesin karara bağlanır. Ancak, mutlak butlan sebeplerinden birinin bulunduğuna ilişkin ret kararlarına karşı açılan davalar, basit yargılama usulüyle görülür.

Evlendirme memurunun evlenme başvurusunu reddetmesi üzerine, evlenecek kişiler mahkemeye başvurup redde itiraz edebilir. İtirazın incelenme şekli ret sebebine göre farklılık gösterir. Ret sebebi mutlak butlan sebeplerinden değilse itiraz incelemesinde çekişmesiz yargı kuralları uygulanacaktır. Buna karşılık ret sebebi mutlak butlan hâllerinden biriye itiraz incelemesi basit yargılama usulüyle yapılacaktır. İtirazların yapılacağı mahkeme ise ret kararını veren yerdeki Aile Mahkemesidir. Türk Medeni Kanunu'nda, ret kararına karşı itirazın hangi süre içinde yapılacağı öngörülüş değildir. Ancak, evlenme koşullarının bulunmadığının anlaşılması hâlinde başvurudan altı ay sonra evlenmenin yapılamayacağı hükmünden yararlanarak, mahkemeye, bu altı ay içinde karar alınacak şekilde başvurulması gerektiği sonucuna varılabilir.⁶¹

⁶¹ Görüş hakkındaki ayrıntılı bilgi için bakınız: Dural, Ögüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.66-67.

B. Evlenme Sırasındaki İşlemler

1. Evlenme Töreninin Asli Şartları

Evlenme töreninin asli şartları, yerine getirilmedikleri takdirde evlenmenin yokluğu sonucunu doğuracak olan şartlardır.⁶² Evlenme töreninin asli şartlarını; nişanlıların evlenme iradelerini açıklamaları ve evlenmenin yetkili memur önünde yapılması olarak iki başlık altında saymak mümkündür.

a. Nişanlıların Evlenme İradelerini Açıklamaları

Evlenme, mahiyeti itibariyle bir medeni hukuk sözleşmesidir. Evlenmenin kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan olması nedeniyle evlenecek olan kadın ve erkeğin evlenme iradesini bizzat açıklaması gerekir. Bu irade açıklamasının evlilik sözleşmesinin yapılacağı sırada evlenecek eşlerin aynı anda birlikte hazır bulunması esnasında yapılması gerekir. Vekil aracılığıyla evlilik sözleşmesi yapılamaz. Evlenme sözleşmesi ancak hazırlar arasında yapılabilir, hazır olmayanlar arasında yapılmasına hukuken imkân yoktur. Eğer evlenme töreni sırasında nişanlılardan sadece birisi hazır bulunup iradesini açıklar, diğeri ise daha sonraki bir tarihte evlendirme memurluğuna giderek iradesini açıklarsa, bu hâlde bir evlenme vücut bulmaz. Evlenme irade açıklamasının kayıt ve şarta bağlanmamış olması gerekir. Zira evlenmenin bir şarta veya vadeye bağlanması evliliğin mahiyeti ile bağdaşmaz.⁶³

b. Evlenmenin Yetkili Memur Önünde Yapılması

Evlenmenin asli şartlarından bir diğeri, evlenme sözleşmesinin yetkili memur önünde yapılmasıdır. Evlenmenin hangi yetkili memur ya da makam önünde yapılacağı Türk Medeni Kanunu, Nüfus Hizmetleri Kanunu ve Evlendirme Yönetmeliği belirtmiştir.⁶⁴

⁶² Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.95; Öztan, *Aile Hukuku*, s.175; Dural, Öğüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.68; Akıntürk, s.90.

⁶³ Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.95-96; Gençcan, *Aile Hukuku*, s.333; Dural, Öğüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.69.

⁶⁴ Tezin “Evlenmeden Önceki İşlemler” kısmında bu hususlar incelenmiştir.

Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun 22.maddesine göre: “evlendirme memuru; belediye bulunan yerlerde belediye başkanı veya bu işle görevlendireceği memur, köylerde muhtardır. Bakanlık, il nüfus ve vatandaşlık müdürlüklerine, nüfus müdürlüklerine ve dış temsilciliklere, il ve ilçe müftülüklerine evlendirme memurluğu yetkisi ve görevi verebilir. Eşlerden birinin yabancı olması halinde evlendirmeye, belediye evlendirme memurlukları ile nüfus müdürleri yetkilidir.”

Evlendirme Yönetmeliği'nin 7.maddesine göre: evlendirme memuru, belediye bulunan yerlerde belediye başkanı veya bu işle görevlendireceği memur, köylerde muhtardır. Bakanlık; il nüfus ve vatandaşlık müdürlüklerine, nüfus müdürlüklerine, il ve ilçe müftülüklerine ve ilgili dış temsilciliklere evlendirme memurluğu görev ve yetkisi verebilir. Eşlerden birinin yabancı olması halinde evlendirmeye belediye evlendirme memurlukları ile nüfus müdürleri yetkilidir.

Evlenme sadece kanunda belirlenen evlendirme memurları önünde yapıldığı takdirde geçerlidir. Kanunda sayılanların dışındaki memur ya da resmi makamın huzurunda yapılan evlenmeler hukuken yok hükmündedir. Yargıtay İçtihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulu, 13.12.1985 tarihli toplantısında 4/9 sayılı İçtihatları Birleştirme Kararıyla “yasa kurallarına uygun hareket edildiği inancı içinde köy muhtarı huzurunda yapılan evlenme akitleri(sözleşmeleri), muhtarın kendi idarî görev alanı dışında yapılmış olsa bile geçerlidir” görüşünü benimsemiştir. Ayrıca resmi memurun da evlenme sözleşmesi esnasında iradesi tam ve sağlam olmalıdır. Bu itibarla, evlendirme memuru evlenme sözleşmesinin yapıldığı sırada; sarhoşluk, hipnotizma, akıl hastalığı gibi sebeplerle ayırt etme gücünden geçici veya sürekli olarak yoksun bulunuyorsa ya da tehditle evlenme töreni yapmaya zorlanmış ise ortada mevcut bir evlenme yoktur.⁶⁵

2. Evlenme Töreninin Tali Şartları

a. Evlenmenin Kanunun Belirttiği Yerde Yapılması

Türk Medeni Kanunu 141.maddesine göre: evlenme töreni, evlendirme dairesinde evlendirme memurunun ve ayırt etme gücüne sahip ergin iki tanığın

⁶⁵ Velidedeoğlu, s.89; Saymen, Elbir, s.112; Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.96-98.

önünde açık olarak yapılır. Ancak, tören evleneceklerin istemi üzerine evlendirme memurunun uygun bulacağı diğer yerlerde de yapılabilir.

Evlendirme Yönetmeliği'nin 26.maddesine göre: evlenme törenlerinin ilgili makamlarca bu iş için tahsis edilmiş olan resmi salon veya yerlerde yapılması esastır. Ancak tarafların isteği üzerine; ikametgahlarda, özel bina veya salonlarda; tutuklu veya hükümlüler için cumhuriyet savcılığınca izin verilmesi üzerine ceza veya tutukevinde; hastalar için baştabibin veya müdürün izin vermesi üzerine hastanelerde evlenme yapılabilir. Evlenme töreninin yapılması istenen, ancak evlenmenin mahiyeti ile bağdaşmayan veya tarafların serbestçe iradelerini açıklamalarına imkan vermeyen yerlerde veya mabetlerde resmi evlenme töreni yapılamaz. Bu durumda evlendirme memuru evlenmeyi erteler.

Evlenme töreninin yapılacağı saatler ise Evlendirme Yönetmeliği'nin 45.maddesinde: *“Evlenme törenleri günlük çalışma saatleri içerisinde yapılır. Ancak, tarafların isteği üzerine çalışma saatleri dışında veya hafta sonu veya resmi tatil günlerinde özel yer ve salonlarda tören yapılabilir”* olarak düzenlenmiştir.

b. Tanıkların Katılması

Türk Medeni Kanunu 141.maddesiyle, evlenme töreninin ayırt etme gücüne sahip ergin iki tanığın önünde açık olarak yapılacağı düzenlenmiştir. Evlenme töreni sırasında iki tanığın hazır bulunması gerekir.

Şahitlik şartları Evlendirme Yönetmeliği'nin 28. maddesinde: *“şahit olabilmek için ergin ve mümeyyiz olmak ve tanıklık ettiği kişiyi tanımak şarttır. Görünüşleri itibariyle mümeyyiz olmadıkları ve evlenecek tarafı tanımadığı anlaşılanlar şahitlik yapamazlar. Şahit, evlenme isteğine ait iradelerin açıklanmasına dair bildirimlerin serbestçe yapıldığına, tanıklık ettiği kişinin kimliğinin doğruluğuna ve evlenmenin yapıldığına şahittir”* olarak düzenlenmiştir.

c. Evlenmenin Alenî Olarak Yapılması

Evlendirme Yönetmeliği 27. maddesinde aleniyet: *“evlenme, evlendirmeye yetkili bir görevli önünde en az iki tanıkla birlikte ve bizzat tarafların huzuru ile aleni olarak yapılır. Davetli bulunmaması, evlenmenin aleni yapılmadığı manasına gelmez”* olarak düzenlenmiştir. Ayrıca Türk Medeni Kanunu 141. maddesinde,

evlenme töreninin ayırt etme gücüne sahip ergin iki tanığın önünde açık olarak yapılacağı düzenlenmiştir. Şu halde evlenme töreninin davetli olan herkese açık olduğu anlaşılmaktadır.

d. Evlenmenin Sözlü Yapılması

Evlenme sözleşmesi sözlü şekle tâbidir. Evlenme, evlendirme memurunun yönelteceği soruya evlenecek kişilerin olumlu cevap vermeleriyle gerçekleşir.⁶⁶

Evlendirme Yönetmeliği'nin 27.maddesine göre: evlendirme memuru önceden tesbit edilen yer ve zamanda tarafların ve şahitlerin önünde kadın ve erkekten her birine ayrı ayrı olmak üzere birbirleriyle evlenmek isteyip istemediklerini sorar. Her birinin olumlu cevap vermesi ve bu cevapların iki şahit tarafından da duyulduğunun doğrulanması üzerine evlenme kütüğünü taraflara ve şahitlere imzalatır ve evlendirme memuru da tarih ve saat koyarak imzalar. Sağır, dilsizler işaretle cevap verebilir. Evlendirme memuru gerekli görürse, işaretlerden anlayan bir kişinin aracılığını daha önceden ister. Bu durumda taraflar aracı bulundurmamak zorundadır. Sağır ve dilsizler okuma yazma biliyorsa, beyanları yazılı olarak kabul edilir. Yabancılar Türkçe bilmiyorsa, evlendirme memuru, Türk devletince tanınmış devletlerin birinci resmi dili olması kaydıyla bu dili bilen tercüman kullanabilir. Taraflar bu tercümanı daha önceden tören yerinde bulundurur.

Evlenmenin tamamlandığı an ise Türk Medeni Kanunu 142. maddesinde açıkça düzenlenmiştir. İlgili madde hükmü gereğince, “*evlenme, tarafların olumlu sözlü cevaplarını verdikleri anda*” gerçekleşmiş olur.⁶⁷

⁶⁶ Dural, Ögüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.69; Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.100; Öztan, *Aile Hukuku*, s.178; Gençcan, *Aile Hukuku*, s.332.

⁶⁷ Aynı görüşte olanlar için bakınız: Velidedeoğlu, s.90-91; Feyzioğlu, s.173; Köprülü, Kaneti, s.91; Tekinay, s.104; Hüseyin Hatemi, Rona Serozan, *Aile Hukuku*, İstanbul, 1993, s.172; Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.100; Zevkililer, s.707. Karşı görüşte olanlar için bakınız: Arsebük, s.588; Saymen, Elbir, s.115-116.

3. Evlenme Töreninde Şekle Uymamanın Sonuçları

Evlenme töreninin asli şartlarına uymama ile tali şartlarına uymama aynı sonucu doğurmaz.⁶⁸ Evlenme töreninde şekle uymamanın sonuçlarını: asli şartlara uymama ve tali şartlara uymama şeklinde saymak mümkündür.

Evlenmenin geçerli şekilde oluşabilmesi için mutlaka uyulması ve yerine getirilmesi gerekli olan şartlar evlenme töreninin asli şartlarıdır. Evlenmenin asli şartlarına uyulmaması halinde(evlenmenin resmi memur huzurunda yapılmaması, evlenecek tarafların iradelerini bizzat aynı anda aynı ortamda açıklamamaları) evlenmenin yokluğu yaptırımıyla karşılaşılabilmektedir.⁶⁹

Türk Medeni Kanunu'nun 155.maddesine göre: evlendirmeye yetkili memur önünde yapılmış olan bir evliliğin kanunun diğer şekil kurallarına uyulmaması sebebiyle butlanına karar verilemez, hükmünden de anlaşılacağı üzere tali şartlara uymama neticesinde evliliğin butlanına karar verilemez. Evlenme töreni; tanıksız, tek tanıkla, gizli olarak yapılmışsa ya da eşler evlenme kütüğünü imzalamamış olsalar dahi evlenme geçerli bir surette gerçekleşmiş olur.⁷⁰

C. Evlenmeden Sonraki İşlemler

1. Aile(Evlenme) Cüzdanı Verilmesi

Türk Medeni Kanunu'nun 143.maddesine göre: evlenme töreni biter bitmez evlendirme memuru eşlere bir aile cüzdanı verir. Ayrıca Evlendirme Yönetmeliği'nin

⁶⁸ Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.103; Öztan, *Aile Hukuku*, s.176-177; Akıntürk, s.90; Köprülü, Kaneti, s.89; Oğuzman, Dural, s.84; Arsebük; s.588; Saymen, Elbir, s.155; Feyzioğlu, s.158; Tekinay, s.103.

⁶⁹ Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.103; Velidedeoğlu, s.87-88; Saymen, Elbir, s.112; Tekinay, s.101; Feyzioğlu, s.95; Köprülü, Kaneti, s.91; Oğuzman, Dural, s.80; Hatemi, Serozan, s.89.

⁷⁰ Dural, Öğüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.69; Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.104; Öztan, *Aile Hukuku*, s.177; Hatemi, Kalkan Oğuztürk, *Aile Hukuku*, s.65; Saymen, Elbir, s.117; Köprülü, Kaneti, s.89; Gençcan, *Aile Hukuku*, s.340; Akıntürk, s.92; Hatemi, s.90; Arsebük, s.588; Feyzioğlu, s.158; Velidedeoğlu, s.90; Tekinay, s.104; Oğuzman, Dural, s.84.

30.maddesinde de: evlenen her çifte evlendirme memurluğunca düzenlenmiş bir aile cüzdanı verileceği belirtilmiştir.

Aile cüzdanı, evlenmenin gerçekleştiğini gösteren resmi belge niteliğindedir. Evlenmenin varlığı, kimlik kartı ve nüfus kütüğündeki kayıtlarla ve bunların da bulunmaması hâlinde her türlü kanıtla örneğin tanıkla ispat edilebilir. Memur tarafından eşlere aile cüzdanı verilmemiş olması evlenmenin geçerliliğine ve ispatına hiçbir etkisi bulunmamaktadır.⁷¹

2. Evlenmenin Nüfus İdaresine Bildirilmesi ve Evlenmenin Aile Kütüğüne Tescil Edilmesi

Evlendirme Yönetmeliği 32.maddesi gereği: yurt içinde yetkili Türk makamları önünde yapılan evlenmeler; evlenmenin yapıldığı tarihten itibaren on gün içinde evlenme bildirim formu ile o yerin nüfus müdürlüğüne bildirilir. Büyükelçilik, başkonsolosluk ve konsolosluklar tarafından yapılan evlenmeler, evlenmenin yapıldığı tarihten itibaren otuz gün içinde ilgili nüfus müdürlüklerine bildirilir. Yurt dışında yabancı yetkili makamlar önünde yapılan evlenmeler, dış temsilciliklerimize intikal ettirildiği takdirde, evlenme bildirimi formu ile otuz gün içerisinde erkeğin, erkek yabancı uyruklu ise kadının kayıtlı olduğu ilçe nüfus müdürlüğüne bildirilir.

Nüfus Hizmetleri Kanunu 24.maddesi gereği: yurt dışında yabancı yetkili makamlar önünde Türk vatandaşlarının yaptığı evlenmelerde koca, kocanın yabancı olması halinde kadın tarafından en geç otuz gün içerisinde evlenmeyi yapan yabancı makamdan alınmış belgenin o yerdeki dış temsilciliğe verilmesi veya dış temsilciliğe gönderilmesi suretiyle yapılır. Beyanı alan dış temsilcilik evlenme bildirimini nüfus müdürlüklerine göndermekle yükümlüdür. O yerde dış temsilcilik bulunmadığı veya dış temsilciliğe bildirimde bulunulmadığı takdirde, evlenme bildirimi; yabancı makamlardan alınan evlenme belgesinin Türkçeye çevrilip usûlüne göre onaylanmış ve Dışişleri Bakanlığınca tasdik edilmiş olması şartıyla yurt içinde nüfus müdürlüğüne verilmek suretiyle de yapılabilir.

⁷¹ Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.104-105; Saymen, Elbir, s.117; Öztan, *Aile Hukuku*, s.181; Dural, Ögüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.70.

Nüfus Hizmetleri Kanunu 23.maddesi gereği: 22. madde uyarınca evlendirme işlemini yapanlar; evlenmenin yapıldığı tarihten itibaren on gün içinde düzenlenecek evlenme bildirimini nüfus müdürlüğüne göndermekle, nüfus müdürlüğü de tescil etmekle yükümlüdür. Dış temsilciliklerce yapılan evlenmeler, evlenmenin yapıldığı tarihten itibaren otuz gün içinde nüfus müdürlüklerine bildirilir.

3. Savcılığa Bildirme

Evlendirme Yönetmeliği'nin 33.maddesine göre: nüfus idareleri, evlenmeyi aile kütüklerine tescil ederken evlenmenin mutlak butlan sebeplerinden biri ile sakat olduğunu tespit ettikleri takdirde, tescil işlemini sonuçlandırmakla beraber gerekli bilgilerle birlikte durumu cumhuriyet savcılığına bildirirler.

Evlenmenin nüfus idaresine bildirilmemiş veya bildirime karşın aile kütüğüne halâ tescil edilmemiş bulunması evlenmenin geçersizliği sonucunu doğurmaz.⁷² Yargıtay, usulüne uygun biçimde yapılmış olan evlenmenin, nüfusa tescilinden önce de hukukî sonuçlar doğuracağına karar vermiştir.⁷³

V. EVLİLİĞİN SONA ERMESİ

A. Genel Olarak

Aile Hukukuna sistematik olarak bakıldığında evlilik birliğinin kurulması açıklandıktan sonra bu birliğe ilişkin genel hükümlerin açıklanması ve son olarak bu birliğin sona ermesinin anlatılması gerekirdi. Ancak Türk Medeni Kanunu bu sistematığı bozarak evlilik birliğinin sona ermesini evlilik birliğinin genel hükümlerinden önce düzenlemiştir.⁷⁴

Evlenmenin sona ermesi; evlenmenin kanundan dolayı sona ermesi, evlenmenin mahkeme kararı ile sona ermesi, evlenmenin yokluğu, eşlerden birinin cinsiyet değiştirmesi başlıkları altında ele alınacaktır.

⁷² Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.106; Gençcan, *Aile Hukuku*, s.348; Öztan, *Aile Hukuku*, s.180.

⁷³ Yargıtay 2.Hukuk Dairesi, 04.06.1986, 5498-5784.

⁷⁴ Uygulayıcılara yönelik görüş için bakınız: Gençcan, *Aile Hukuku*, s.507.

B. Evlenmenin Kanundan Dolayı Sona Ermesi

1. Eşlerden Birinin Ölümü

Kişilik ölümle sona ermektedir. Türk Medeni Kanunu'nun 29.maddesine göre: bir hakkın kullanılması için bir kimsenin ölü olduğunu ileri süren kimse, iddiasını ispat etmek zorundadır. Ölümle birlikte evlilik kendiliğinden sona erer. Ölüm sebebiyle evliliği sona eren erkek kesin ölümün gerçekleşmesinden sonra hemen evlenebilir. Buna karşılık ölüm sebebiyle evliliği sona eren kadın, Türk Medeni Kanunu 132.madde gereği: evliliğin sona ermesinden başlayarak üçyüz gün geçmedikçe evlenemez. Ancak kadın buna rağmen evlenmişse Türk Medeni Kanunu 154.madde gereği evlenmenin butlanını gerektirmez.

Eşlerden birinin ölümü durumunda sağ kalan eş evlenme yoluyla kazandığı Türk Vatandaşlığını korur.⁷⁵

2. Eşlerden Biri Hakkında Ölüm Karinesinin Mevcut Olması

Türk Medeni Kanunu'nun 31.maddesine göre: bir kimse, ölümüne kesin gözle bakılmayı gerektiren durumlar içinde kaybolursa, cesedi bulunamamış olsa bile gerçekten ölmüş sayılır. İlgili madde hükmü gereğince eşlerden biri hakkında da bu durum gerçekleştiği takdirde eş ölmüş sayılacağından evlilik de kesin ölüm tehlikesi günü sona erecektir. Ölüm karinesi gerçekleştiğinde evlilik kendiliğinden sonlandırdığı için ayrıca fesih kararı alınmasına da gerek bulunmamaktadır.⁷⁶

Ölüm karinesi adî karinedir. Hakkında ölüm karinesi alınan eşin çıkıp gelmesi durumunda karine ortadan kalkar. Hakkında ölüm karinesinin varlığına karar verilen kişinin eşinin yapmış olduğu evlilik, birinci evlilik devam ederken yapılmış bir evlilik olduğu için butlanla sakat olur.⁷⁷

⁷⁵ Öztan, *Aile Hukuku*, s.635; Gençcan, *Aile Hukuku*, s.516-518.

⁷⁶ Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.195; Gençcan, *Aile Hukuku*, s.518.

⁷⁷ Öztan, *Aile Hukuku*, s.570. Karşı görüş için bakınız: Gençcan, *Aile Hukuku*, s.518.

C. Evlenmenin Mahkeme Kararıyla Sona Ermesi

1. Boşanma

Evliliğin eşlerden biri tarafından kanunda öngörülen sebeplere dayanarak açmış olduğu dava neticesinde hâkim kararıyla sona ermesi boşanma olarak tanımlanabilir. Hâkimin boşanmaya karar verebilmesi için eşlerden biri tarafından boşanma davası açılmalıdır. Boşanma geçerli olarak doğmuş bir evliliğin sona erdirilişi olduğundan; mutlak ve nisbi butlandan farklıdır. Zira iptalde, geçerli olmayan bir evliliğe son verilmektedir.⁷⁸

a. Boşanma Sebepleri

Türk Medeni Kanunu, boşanma sebeplerini altı maddede düzenlemiştir. Öğretide boşanma sebepleri özel ve genel boşanma sebepleri olarak iki başlık altında incelenmektedir. Boşanmanın özel sebepleri: zina(TMK md.161); hayata kast, pek kötü muamele ya da onur kırıcı davranış(TMK md.162); küçük düşürücü suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme(TMK md.163); terk(TMK md.164); akıl hastalığı(TMK md.165) şeklinde sıralanabilir. Boşanmanın genel sebepleri: evlilik birliğinin temelinden sarsılması(TMK md.166/1-2.fikrası); eşlerin boşanma hususunda anlaşmaları(TMK md.166/3); ortak hayatın kurulamaması ya da fiili ayrılık(TMK md.166/4) şeklinde sayılabilir. Bunun dışında bir de boşanma nedenleri mutlak ve nisbi olarak ayrılmaktadır. Mutlak boşanma nedenleri: zina(TMK md.161); hayata kast, pek kötü muamele ya da onur kırıcı davranış(TMK md.162); terk(TMK md.164); eşlerin boşanma hususunda anlaşmaları(TMK md.166/3); ortak hayatın kurulamaması ya da fiili ayrılık(TMK md.166/4) şeklinde sıralanabilir. Nisbi boşanma nedenleri: küçük düşürücü suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme(TMK md.163); akıl hastalığı(TMK md.165); evlilik birliğinin temelinden sarsılması(TMK md.166/1-2.fikrası) şeklinde sayılabilir.⁷⁹

⁷⁸ Dural, Ögüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.104-105; Oğuzman, Dural, s.112; Akıntürk, s.213.

⁷⁹ Boşanma sebeplerine yönelik ayrıntılı bilgi için bakınız: Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.243-274, Dural, Ögüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.105-126, Hatemi, Kalkan Oğuztürk, *Aile Hukuku*, s.114-125, Öztan, *Aile Hukuku*, s.644-

b. Boşanmanın Sonuçları

Boşanmayla boşanan eşler için birtakım sonuçlar doğar. Sonuçların bir kısmı kendiliğinden, bir kısmı ise hâkimin kararıyla ortaya çıkar. Karardaki hususların bir kısmını hâkim kendiliğinden hükme bağlarken, diğer bazı neticelere hükmedebilmesi için, ilgili hususa ilişkin eşler tarafından bir talepte bulunulmuş olması gerekir. Boşanmanın esas sonucu evliliğin sona ermesidir. Boşanma kararı, bozucu yenilik doğuran bir karardır. Etkileri ileriye yöneliktir. Evlenme, boşanma ilâmının kesinleşmesi ânından itibaren, ortadan kalkar. İlâmın kesinleşmesiyle, boşanma dâvası sırasında, hâkim tarafından alınmış geçici önlemler de ortadan kalkar ve eşler için evlilik birliğinden doğan hak ve yükümlülükler sona erer. Boşanan eşler yeniden evlenebilir. Kadının yerleşim yeri, kocasının yerleşim yeri idiyse, boşanma kararından sonra, kadın kendisine ayrı bir yerleşim yeri edinebilir. Boşanma ile eşler arasındaki mal rejimi kendiliğinden ortadan kalkar. Türk Medeni Kanunu 178.maddesi gereği; evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesinden kaynaklanan dava hakları, boşanma hükmünün kesinleşmesinin üzerinden bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrayacaktır.⁸⁰

2. Evlenmenin Hükümsüzlüğü

Hükümsüzlüğün; butlan, tek taraflı bağlamazlık, iptal edilebilirlik gibi çeşitli dereceleri vardır. Hükümsüzlük derecelerinin en ağırı butlan ya da kesin hükümsüzlüktür. Butlanın da; mutlak butlan ve nisbi butlan olmak üzere iki türü vardır. Türk Medeni Kanunu evlenmenin butlanını: mutlak butlan ve nisbi butlan

705, Gençcan, *Aile Hukuku*, s.514-516; Feyzioğlu, s.257; Velidedeoğlu,s.193; Köprülü, Kaneti, s.151; Tekinay,s.198; Zevkliler, Acabey, Gökyayla, s.926; Ali İhsan Özüğür, *Boşanma ve Ayrılık*, Ankara 2010, s.76; Saymen, Elbir, s.243.

⁸⁰ Boşanmanın sonuçlarına yönelik ayrıntılı bilgi için bakınız: Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.287-307; Dural, Öğüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.138-156; Hatemi, Kalkan Oğuztürk, *Aile Hukuku*, s.129-137; Öztan, *Aile Hukuku*, s.762-855; Gençcan, *Aile Hukuku*, s.514-516; Feyzioğlu, s.374; Süha Tanrıver, *Türk Aile Mahkemeleri*, Ankara 2014, s.67; Köprülü, Kaneti, s.191; Saymen, Elbir, s.270; Tekinay, s.292.

olarak düzenlenmiştir.⁸¹ Evliliğin hükümsüzlüğüne yönelik ayrıntılı inceleme tezin ikinci bölümünde yapılmıştır.

3. Eşlerden Birinin Gaipliğine Karar Verilmesi

Türk Medeni Kanunu'nun 32.maddesine göre ölüm tehlikesi içinde kaybolan veya kendisinden uzun zamandan beri haber alınamayan bir kimsenin ölümü hakkında kuvvetli olasılık varsa, hakları bu ölüme bağlı olanların başvurusu üzerine mahkeme bu kişinin gaipliğine karar verebilir. Madde metninde düzenlenmiş olan şartlar mevcutsa sağ olan eş, gaip eş hakkında mahkemeden gaiplik kararının verilmesini isteyebilir. Ayrıca Türk Medeni Kanunu 131.maddesine göre: gaibin eşi, mahkemece evliliğin feshine karar verilmedikçe yeniden evlenemez. Sağ kalan eş evliliğin feshini, gaiplik başvurusuyla birlikte ya da ayrıca açacağı bir dava ile isteyebilir. İlgili madde hükmünden de anlaşılacağı üzere gaipliğine karar verilen kişinin sağ kalan eşi, evliliğin feshine ilişkin mahkeme kararı olmadıkça yeniden evlenemez. Gaibin eşi yeniden evlenmek istediği takdirde mahkemeden evliliğin fesih kararını alması gerekmektedir.

Sağ kalan eş mevcut evliliğini feshetmeden yeniden evlenirse, bu evlilik Türk Medeni Kanunu 145.madde 1. fıkraya uyarınca mutlak butlanla sakatlanmış geçersiz bir evlenme olur ve her zaman iptali yoluna gidilebilir. Evlilik mahkeme kararıyla feshedilince, mevcut evlilik kesin olarak sona erer ve hayatta kalan eş yeniden evlenebilir. Gaipliğine karar verilen eş günün birinde çıkıp gelirse, feshedilmiş olan eski evlilik kendiliğinden geçerli hâle gelmez. Aralarında tekrar bir evlilik ilişkisinin doğabilmesi için, gaipliğine karar verilmiş olan eski eş ile hayattaki eski eşin yeniden evlenmeleri gerekir.

Gaipliğine karar verilmiş olan eş, hayattaki eski eşinin başka birisi ile yapmış olduğu yeni evliliği, onun kötü niyetli olduğunu ispat etmek suretiyle iptal ettiremez,

⁸¹ Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.203; Dural, Ögüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.80; Hatemi, Kalkan Oğuztürk, *Aile Hukuku*, s.66; Öztan, *Aile Hukuku*, s.585; Gençcan, *Aile Hukuku*, s.373; Köprülü, Kaneti, s.97.

fakat mevcut yeni evlilikte diğere eşin kötü niyetli olması hâlinde, bundan zarar görmüşse, haksız fiilden dolayı maddî ve manevî tazminat talebinde bulunabilir.⁸²

D. Evlenmenin Yokluğu

1. Yokluk Kavramı

Evlenmenin yokluğu yaptırımı Türk Medeni Kanunu'nda mevcut değildir. Yokluk yaptırımı doktrinin yaratmış olduğu bir kavramdır. Yokluk kavramı, ilk defa Alman hukukçularından ZACHARRIA tarafından evlenmenin hükümsüzlüğü bağlamında ortaya atılmış ve hukuk alanına sokulmuştur.⁸³ Yargıtay da evlenmenin yokluğu yaptırımını kabul etmektedir.⁸⁴

Butlan halinde evlilik kurulmuş olmasına karşın geçerli bir şekilde kurulmamıştır. Yokluk hallerinde ise evlenme hiç kurulmamıştır. Şu halde geçerli bir şekilde kurulmayan evlilik yok evlilik hükmündedir.⁸⁵

2. Evlenmenin Yokluğuna Yol Açan Sebepler

Bir evliliğin kurucu nitelikteki bir veya birkaç unsuru yoksa hukukî anlamda bir evlilik kurulmuş olmaz. Kurucu unsurlara ilişkin eksiklik herhangi bir şekilde ortadan kalkmaz. Böyle bir evlilik hiçbir zaman hukukî sonuç yaratmaz. Evliliğin yokluğu olgusu, menfaati olan herkes tarafından ileri sürülebilir. Bu çerçevede menfaati olanlar, evliliğin yok evlilik olduğunun tespit edilmesini talep ederler. Hâkim açılan bir boşanma dâvasında, ortada bir evliliğin olmadığını görürse, bu durumu tespitle yetinir, boşanmaya karar vermez, çünkü ortada bir evlilik yoktur. Kanun koyucu, yokluk kavramının nedenlerini saymamıştır. Bu nedenler evlilik

⁸² Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.197-198; Saymen, Elbir, s.200.

⁸³ Dural, Ögüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.72; Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.204; Gençcan, *Aile Hukuku*, s.363; Öztan, *Aile Hukuku*, s.571.

⁸⁴ Yargıtay 2.Hukuk Dairesi, 26.02.2004, 1066-2274; Yargıtay 2.Hukuk Dairesi, 05.11.2009, 17229-18989; Yargıtay 2.Hukuk Dairesi, 07.02.2008, 8597-1173; Yargıtay 2.Hukuk Dairesi, 26.02.2008, 4951-2337.

⁸⁵ Gençcan, *Aile Hukuku*, s.363; Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.204; Velidedeoğlu, s.28; Öztan, *Aile Hukuku*, s.572; Köprülü, Kaneti, s.96; Akıntürk, s.203; Özüğür, *Boşanma*, s.26.

kavramından, evliliğin kurulması için kanunda aranan şartlardan ve geçersizlik nedenlerinden çıkarılır. Evliliğin yokluğu kavramı öğretisi tarafından kabul edilmiştir. Kanun koyucu, bir evliliğin ne zaman yok evlilik sayılacağını belirtmediği için yok evliliğin anlamı, ancak bir evlenme akdinin yapılması için aranan temel yasal unsurların göz önünde tutulması suretiyle ve kanunda sayılan geçersizlik durumlarından birine girmediği tespit edilerek çıkarılabilir.⁸⁶

Evlenmenin yokluğuna yol açan sebepleri: aynı cinse mensup iki kişinin evlenmesi, evlenmenin yetkili evlendirme memuru huzurunda yapılmaması, iki tarafın aynı anda yetkili memur huzurunda olmaması, tarafların evlenme iradesini açıklamaması olmak üzere dört başlık altında saymak mümkündür.

a. Aynı Cinse Mensup İki Kişinin Evlenmesi

Hukukumuzda göre sadece kadın ve erkek birbirleriyle evlenebilir. Aynı cinse mensup olanların gerçekleştirdikleri evlenme yok hükmündedir.⁸⁷

Türk Medeni Kanunu'nun 134. maddesinde birbiriyle evlenecek erkek ve kadından söz etmiş ayrıca Türk Medeni Kanunu'nun 136. maddesinde erkek ve kadından her biri ifadesine yer verilmiştir. Türk Medeni Kanunu'nun diğer maddelerinde de hep iki ayrı cinsten bahsedilmiştir(TMK m.134,168). Şu halde aynı cinse mensup kişiler arasındaki evlilik yok evliliğdir.⁸⁸

b. Evlenmenin Yetkili Evlendirme Memuru Huzurunda Yapılmaması

Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun 22.maddesine göre: *“evlendirme memuru; belediye bulunan yerlerde belediye başkanı veya bu işle görevlendireceği memur, köylerde muhtardır. Bakanlık, il nüfus ve vatandaşlık müdürlüklerine, nüfus*

⁸⁶ Öztan, *Aile Hukuku*, s.571-572; Akıntürk, s.203; Özüğür, *Boşanma*, s.26; Dural, Öğüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.72; Gençcan, *Aile Hukuku*, s.364; Tekinay, s.108; Oğuzoğlu, s.61; Feyzioğlu, s.95; Zevkliler, s.796; Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.204; Velidedeoğlu, s.28; Köprülü, Kaneti, s.96; Hatemi, Serozan, s.84.

⁸⁷ Hatemi, Kalkan Oğuztürk, *Aile Hukuku*, s.35; Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.204; Gençcan, *Aile Hukuku*, s.364.

⁸⁸ Tekinay, s.108; Öztan, *Aile Hukuku*, s.572-573; Dural, Öğüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.72; Feyzioğlu, s.96.

müdürlüklerine ve dış temsilciliklere, il ve ilçe müftülüklerine evlendirme memurluğu yetkisi ve görevi verebilir. Eşlerden birinin yabancı olması halinde evlendirmeye, belediye evlendirme memurlukları ile nüfus müdürleri yetkilidir.” Evlendirme Yönetmeliği'nin 7.maddesine göre: evlendirme memuru, belediye bulunan yerlerde belediye başkanı veya bu işle görevlendireceği memur, köylerde muhtardır. Bakanlık; il nüfus ve vatandaşlık müdürlüklerine, nüfus müdürlüklerine, il ve ilçe müftülüklerine ve ilgili dış temsilciliklere evlendirme memurluğu görev ve yetkisi verebilir. Eşlerden birinin yabancı olması halinde evlendirmeye belediye evlendirme memurlukları ile nüfus müdürleri yetkilidir.

Evlendirme sözleşmesi yetkili ve görevli evlendirme memuru önünde kurulmamışsa böyle bir evlilik, kural olarak yok evliliğdir. Evlenecek olanların evlenme iradelerini yetkili olmayan bir kimse önünde açıklamış olmaları hâlinde, evlenme sözleşmesi kurulmamıştır.⁸⁹

c. İki Tarafın Aynı Anda Yetkili Memur Huzurunda Olmaması

Evlendirme memuru huzurunda evlenmek isteyenlerin, evlenme iradelerini aynı anda bizzat açıklamadan yapılması hali evlenmenin yokluğu hukuki sonucunu doğurur. Yargıtay 2.Hukuk Dairesi'nin 05.11.2009 tarih 17229-18989 sayılı kararında şu ifadelere yer verilmiştir: *“davacının evlendirme memuru huzurunda hazır olmadığı, bu nedenle evlendirme işlemine katılmadığı toplanan delillerden anlaşılmaktadır. Gerçekleşen bu durum karşısında evlenme yok hükmünde olduğundan, evlenmenin yokluğunun tespitine karar verilmesi gerekir”*. Evlenecek olan kadının veya erkeğin yerine yasal temsilcisi evlenme iradesini açıklarsa evlilik yok hükmündedir hiç kurulmamış sayılır.⁹⁰

d. Tarafların Evlenme İradesini Açıklamaması

Evlenecek kişilerin evlenme iradelerini aynı anda aynı ortamda bizzat açıklamaları evlenme sözleşmesinin esaslı ve kurucu unsurudur. Evlenecek kişilerden biri evlenme iradesini hiç açıklamamışsa veya olumsuz şekildeki

⁸⁹ Öztan, *Aile Hukuku*, s.574; Hatemi, Kalkan Oğuztürk, *Aile Hukuku*, s.36.

⁹⁰ Velidedeoğlu, s.281; Gençcan, *Aile Hukuku*, s.367-368; Öztan, *Aile Hukuku*, s.576; Tekinay, s.190; Zevkliler, Acabey, Gökyayla, s.873; Akıntürk, s.202.

açıklaması memur tarafından olumlu şekilde anlaşılmışsa veya evlenecek kişiler iradelerini birlikte aynı zamanda değil de farklı farklı zamanlarda açıklamışlarsa, evlenme töreni tamamlanmış olsa dahi evlenme meydana gelmez.⁹¹

E. Eşlerden Birinin Cinsiyet Değiştirilmesi

Hukukumuzda göre aynı cinsiyete mensup kişilerin evlenmesi mümkün değildir. Böyle bir evlilik gerçekleştiği takdirde evlilik yoktur. Aynı cinsiyete mensup iki kişi evlendikten sonra, eşlerden biri cinsiyet değiştirirse dahi bu evlilik geçerlilik kazanamaz.⁹²

Evli bir kişi cinsiyetini değiştiremez.⁹³ Türk Medeni Kanunu'nun 40. maddesinde ancak evli olmayanların cinsiyet değiştirebileceklerini hüküm altına almıştır. Madde gerekçesi şu şekilde açıklanmıştır: *“Toplumun temeli olan aile kurumunun cinsiyeti belirsiz kişiler nedeniyle sarsılmasını önlemek amacıyla öncelikle kişinin evli olmaması öngörülmüştür. Bu koşul, kişinin, bir yandan evliliğini sürdürmesi öte yandan da bu evlilik devam ederken cinsiyet değişikliğine gitmesi, bunu eşinin ya da çocuklarının ortak yaşantıları içinde yapmasının psikolojik ve ahlâki tersliklerinin önüne geçmek üzere konulmuştur.”* Gerekçeden anlaşıldığı üzere, evli kişilerin cinsiyet değiştirmelerinin yasaklanması yoluyla, evlilik birliğinin korunması, aile içi huzurun sağlanması ve bu değişikliğin ortak yaşam devam ederken yapılmasının, çocuklar üzerinde meydana getireceği olumsuz

⁹¹ Saymen, Elbir, s.205; Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.206; Tekinay, s.108; Feyzioğlu, s.102; Zevkliler, Acabey, Gökyayla, s.752.

⁹² Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.199; Zevkliler, Acabey, Gökyayla, s.786; Gençcan, *Aile Hukuku*, s.365.

⁹³ Türk Medeni Kanunu 40.madde *“Cinsiyetini değiştirmek isteyen kimse, şahsen başvuruda bulunarak mahkemece cinsiyet değişikliğine izin verilmesini isteyebilir. Ancak, iznin verilebilmesi için, istem sahibinin onsekiz yaşını doldurmuş bulunması ve evli olmaması; ayrıca transseksüel yapıda olup, cinsiyet değişikliğinin ruh sağlığı açısından zorunluluğunu(2) bir eğitim ve araştırma hastanesinden alınacak resmî sağlık kurulu raporuyla belgelemesi şarttır.(2) Verilen izne bağlı olarak amaç ve tıbbî yöntemlere uygun bir cinsiyet değiştirme ameliyatı gerçekleştirildiğinin resmî sağlık kurulu raporuyla doğrulanması hâlinde, mahkemece nüfus sicilinde gerekli düzeltmenin yapılmasına karar verilir”* olarak düzenlenmiştir.

etkilerinin önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Eski Medenî Kanun'un 29/II. maddesinde “*evliliğin, cinsiyet değişikliğine ilişkin kararın kesinleştiği tarihte kendiliğinden sona ereceği*” açıkça düzenlenmişti. Yeni Medenî Kanun'un 40. maddesinde ise, evli kişilerin cinsiyet değiştirmesine izin verilmemiştir.⁹⁴

Eşlerden biri yasaya aykırı olarak cinsiyetini değiştirmiş olabilir. Bu durumdaki evliliğin akıbeti hakkında kanunda açıkça bir düzenleme bulunmamaktadır. Evli bir kişi yasaya aykırı olarak cinsiyetini değiştirirse, cinsiyet değişikliğinin gerçekleştiği tarihte evlilik kendiliğinden sonra ermiş sayılmalıdır. Kamu düzenini bozan fiili durum, bu evliliğin cinsiyet değişikliğinin gerçekleştiği tarihte kendiliğinden sona ermiş sayılarak kaldırılabilir. Nitekim iki erkeğin ya da iki kadının yetkili evlendirme memuruna birbirleriyle evlenme iradelerini açıklayarak evlendirme defterini imzalamaları ve bu birlikteliği uzun yıllar sürdürmeleri bu evliliğin yok evlilik olduğu gerçeğini ortadan kaldırmamaktadır. Evliliğin kurulmasında uygulanan bu kuralın evliliğin sonlanmasında uygulanmaması için bir sebep bulunmamaktadır.⁹⁵

⁹⁴ Ayrıntılı bilgi için bakınız: Gamze Turan Başara, “*Türk Medeni Kanunu'nun 40'uncü Maddesi Kapsamında Cinsiyet Değişikliği ve Hukukî Sonuçları*”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S:103, 2012, s.245-266.

⁹⁵ Aynı görüş için bakınız: Gençcan, *Aile Hukuku*, s.521; Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.199; Dural, Ögüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.77.

II. BÖLÜM

EVİLİĞİN HÜKÜMSÜZLÜĞÜ VE SONUÇLARI

Türk Hukuk Sistemi prensip olarak irade özgürlüğüne dayanır. Kişilerin irade özgürlüğüne yasa koyucu: ehliyet, şekil, içerik şartı gibi sınırlamalar getirebilir. Kişilerin gerçekleştirdiği hukuki işlemler hukukun aradığı şartlara uygun olduğu takdirde geçerlidir. Hükümsüzlük ise bir hukuki işlemin sonuç doğurmayacağı, ya da doğurduğu sonuçların ortadan kaldırılmasını gerektiren bütün halleri içine alan bir kavram olarak tanımlanabilir.⁹⁶

Tezin bu bölümünde: hükümsüzlük ve evlenmenin hükümsüzlüğü kavramı ele alınacak akabinde nisbî butlan sebepleri incelenecek, sonrasında mutlak butlan sebepleri incelenip butlanı gerektirmeyen sebepler üzerinde durulacak ve evliliğin hükümsüzlüğünün sonuçları incelenecektir.

I. HÜKÜMSÜZLÜK KAVRAMI VE EVLENMENİN HÜKÜMSÜZLÜĞÜ

Bir işlemin hukuk düzeninde sonuç doğurması, onun hukukun belirlediği koşullara uygun yapılması ile mümkündür. Bu anlamda hukuk, işlemlere sınırlar çizer; onların unsurlarını, kapsamını belirler ve onları şekle bağlar. Bu kurallara aykırılık çeşitli yaptırımlara yol açar; en ağır sonuç olarak da işlemi hükümsüz kılar. Hükümsüzlük kavramı geniş ve dar anlamda kullanılabilir. Geniş anlamda hükümsüzlük; kanunun aradığı kurucu unsurları ya da geçerlilik unsurlarını taşımaması nedeniyle bir işlemin hiç gerçekleşmemesi ya da hüküm ifade etmemesi, geçerli olarak doğmaması yahut geçersiz kılınabilmesidir. Dar anlamda hükümsüzlük ise; gerçekleşen bir işlemin geçerlilik koşullarındaki eksiklik ya da bu koşullara aykırılık nedeniyle hiç hüküm doğurmaması ya da hak tanınan kişinin arzusuna göre

⁹⁶ Mehmet Akif Tutumlu, *Evliliğin Butlanı Boşanma, Ayrılık Sebepleri ve Boşanmanın Hukuki Sonuçları*, 2.bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2006, s.27-28.

hüküm doğurmayabilmesidir. Her iki tanım da kesin hükümsüzlük ve iptal edilebilirliği içerir. Ancak, ilki bu ikisinin yanında yokluğu da kapsar. Şu halde geniş anlamda hükümsüzlükten söz edildiğinde ise yokluk, kesin hükümsüzlük ve iptal edilebilirlik; dar anlamda hükümsüzlükten söz edildiğinde kesin hükümsüzlük ve iptal edilebilirlik anlaşılır.⁹⁷

Evlenme açısından hükümsüzlük kavramını, yokluğu da dışlamayacak şekilde geniş anlamıyla kullanmak uygun olur. Zira evlenme açısından yokluk özel bir öneme sahiptir ve bu önem aile hukukundaki butlan anlayışı ile yakından ilgilidir. Evlenmenin hükümsüzlüğünde yukarıda sözü geçen kesin hükümsüzlük ve iptal edilebilirlik yerine mutlak ve nispi butlan kavramları kullanılabilir.⁹⁸

Evlenmenin maddi şartlarına ya da şekli şartlarına uyulmamış olması her zaman aynı şekilde evliliğin geçerliliğini etkilemez. Evlenme şartlarının, bazılarında uyulmaması yokluk; bazılarında uyulmaması mutlak butlan; bazılarının eksikliği ise nisbi butlan sonucunu doğurur. Hiçbir geçersizlik sebebi(yokluk hariç) kendiliğinden hüküm doğurmaz, evlenme kendiliğinden hükümsüz hale gelmez. Mutlaka buna ilişkin mahkeme kararı gerekir.⁹⁹ Bu bölümde evlenmenin hükümsüzlüğü sebepleri detaylı olarak incelenecektir.

A. Nisbî Butlan Sebepleri

Türk Medeni Kanunu 148-151-153. maddelerindeki sebeplerden biri ile evliliğin sakat olmasına nisbî butlan denir. Nisbî butlan sebepleri kanunda tüketici olarak sayılmıştır.¹⁰⁰

⁹⁷ Ayrıntılı bilgi için bakınız: Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Ankara 2017, s.348-359; O.Gökhan Antalya, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Cilt I, İstanbul, 2017, s.129-132.

⁹⁸ Metin İkizler, *Evlenmenin Hükümsüzlüğü*, Ankara, Seçin Yayıncılık, 2018, s.24-26; Dural, Öğüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.81; Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.208.

⁹⁹ Dural, Öğüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.71-72; Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.208; Öztan, *Aile Hukuku*, s.577.

¹⁰⁰ Öztan, *Aile Hukuku*, s.596; Dural, Öğüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.87; Hatemi, Kalkan Oğuztürk, *Aile Hukuku*, s.74.

Türk Medeni Kanunu'nda mutlak ve nisbi butlan nedenlerinin sınırlı sayıda olduğunu ayrıca ve açıkça belirten bir hüküm yoktur. Mutlak butlan ve nisbi butlan nedenlerinin kanunda sınırlayıcı şekilde sayıldığı noktasında öğretilerde bir tereddüt bulunmamaktadır.¹⁰¹

Türk Medeni Kanunu'nda mutlak butlan nedenleri bir maddede toplanmışken, nispi butlan nedenleri ayrı ayrı düzenlenmiştir. Bunun nedeni mutlak butlan nedenlerinin fazla açıklamaya ihtiyaç göstermemesi, bunlarla ilgili yasal bilginin evlenme ehliyeti ve evlenme engellerine ilişkin ikinci ayırmada zaten verilmiş olmasıdır.¹⁰²

Evlenme sözleşmesi yapılırken taraflardan en az birinin iradesi sakatlanmışsa veya taraflardan en az biri geçici olarak ayırt etme gücünü kaybetmişse veya yasal temsilcinin rızasının arandığı durumlarda yasal temsilci evlenmenin yapılmasından önce veya sonra evlenmeye rıza göstermemişse, evlenmede nisbî butlan sebeplerinden biri vardır. Hangi hususların iradeye bozan sebepler sayılacağı, Kanun'da hükme bağlanmıştır. Türk Medeni Kanunu 148, 149, 150, 151 ve 153. maddelerinde düzenlenmiş olan sebeplerden herhangi birinin bulunması durumu evliliğin nisbî butlan ile sakatlanmasına neden olur.¹⁰³

Nisbî butlanda, kanun koyucu kamu düzenini değil, tarafların menfaatlerini korumuştur. Evlenme sözleşmesi nisbî butlan sebeplerinden biriyle sakat olsa dahi Türk Medeni Kanunu 156.maddesi gereğince hâkim kararına kadar geçerli bir evliliğin sonuçlarını doğurur. Nisbî butlan sebepleri ortadan kalkarsa, evlilik artık geçerli bir evliliktir. Nisbî butlan, eşlerden birinin yanılma, aldatma veya korkutma hâllerinden biriyle iradesinin sakatlanmış olmasına, eşlerden birinin evlenme akdinin yapıldığı sırada geçici ayırt etme gücünü yitirmiş olmasına veya evlenmenin geçerliliği için yasal temsilcinin izninin arandığı durumlarda yasal temsilcinin evlenmeye önceden izin vermemiş veya sonradan onamını açıklamamış olmasına dayanabilir. Eşlerden birinin, tek taraflı ve kendi isteğiyle iradesiyle beyanı arasında

¹⁰¹ Ayrıntılı bilgi için bakınız: Öztan, *Aile Hukuku*, s.577; Dural, Öğüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.81; İkizler, *Evlenmenin Hükümsüzlüğü*, s.190; Köprülü, Kaneti, s.97.

¹⁰² İkizler, *Evlenmenin Hükümsüzlüğü*, s.190-191; Öztan, *Aile Hukuku*, s.596.

¹⁰³ Öztan, *Aile Hukuku*, s.596-597; Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.215.

uygunsuzluk yarattığı durumlarda(latife beyanı ve zihnî kayıt hâllerinde), diğer eş açıklanan irade beyanının ciddi olduğu inancıyla hareket etmişse, yapılan evlenme geçerlidir.¹⁰⁴

Nisbî butlanla sakat olan evlilik hâkim kararıyla sonlandırılınca, kararın kesinleştiği tarih itibarıyla butlan kararı ileriye etkilidir, karar geçmişe etkili değildir.¹⁰⁵

Nisbî butlanın, sadece eşler ve bir hâlde de yasal temsilciler tarafından ileri sürülebilmesinde mutlak butlandan olan farkını gösterir.¹⁰⁶

1. Ayırt Etme Gücünden Geçici Yoksunluk

Türk Medeni Kanunu 148.maddesi: evlenme sırasında geçici bir sebeple ayırt etme gücünden yoksun olan eş, evlenmenin iptalini dava edebilir olarak düzenlenmiştir.

Nisbi butlan davası açma hakkı sadece, ayırt etme gücünü geçici olarak kaybeden eşe tanınmıştır. Bu eş, ayırt etme gücünü kazandıktan sonra dava hakkını kullanmıyorsa, evlenme sözleşmesi geçerli olarak mevcudiyetini korur.¹⁰⁷

Eşlerden birinin evlenme sırasında geçici bir sebeple ayırt etme gücünden yoksun bulunmasına Gençcan'ın şu örnekleri verilebilir: “*eşin aşırı miktarda alkol alması, eşin ipnotize edilmiş olması, eşin söylediğini bilemeyecek derecede uyuşturucu madde almış olması, eşin günlük kullandığı ilaçları önerilen dozun çok üzerinde almış olması, eşin söylediğini bilemeyecek derecede ateşlenmesi, eşin çok büyük bir üzüntü altında bulunması(çocuğunun ölüm haberini alması), eşin sakinleştirici ilacı yüksek dozda alması(heyecanını yatıştırmak için aldığı ilacın*

¹⁰⁴ Tekinay, s.134; Öztan, *Aile Hukuku*, s.597.

¹⁰⁵ Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.230; Öztan, *Aile Hukuku*, s.596; Gençcan, *Aile Hukuku*, s.394-395.

¹⁰⁶ Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.215; Öztan, *Aile Hukuku*, s.596; Dural, Öğüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.95.

¹⁰⁷ Öztan, *Aile Hukuku*, s.597-598; Feyzioğlu, s.121; Tekinay, s.133; Zevkliler, Acabey, Gökyayla, s.890; Özüğür, *Boşanma*, s.33.

dozunun aşılması).¹⁰⁸ Eşlerin ikisi de evlenme esnasında ayırt etme gücünden geçici yoksunsa evlenme nisbî butlanla batıldır.

Evlenme iradesini açıkladıktan sonra eşlerden biri geçici bir sebeple ayırt etme gücünden yoksun olursa nisbî butlan davası açmaya sebebiyet vermez. Ayırt etme gücünün eşte, evlenme esnasında bulunmaması yahut evlenmeden sonra kazanılamaması her türlü delille ispat edilebilir.¹⁰⁹ Ayırt etme gücünden geçici yoksunluktan dolayı evlenmenin butlanına hükmedilebilmesi için, diğer eşin bu işte kusurunun bulunması gerekmez. Diğer eş, ayırt etme gücünden geçici yoksunluğunda hiçbir kusuru bulunmasa da evlenmenin nispi butlanına karar verilmesini engelleyemez.¹¹⁰

2. Yasal Temsilcinin İzninin Alınmaması

Türk Medeni Kanunu 126. ve 127.maddelerinde küçük ve kısıtlının yasal temsilcisinin izni olmadıkça evlenemeyeceği düzenlenmiştir. Yine Türk Medeni Kanunu 153.madde 1.fikrasında: “*küçük veya kısıtlı, yasal temsilcisinin izni olmadan evlenirse, izni alınmayan yasal temsilci evlenmenin iptalini dava edebilir*” hükmüne yer verilmiştir.¹¹¹

Yasal temsilci evleneceklerden biri üzerinde velayet veya vesayet hakkı bulunan kişidir. Ergin olmayanlar, küçükler, üzerinde esasen ana-babanın velayet hakkı bulunur. Ergin olup da kısıtlı olanlar ise esasen vesayet altındadır ve vasi bu kişilerin yasal temsilcisidir.¹¹² Yasal temsilcinin iznini almadan evlenen sınırlı ehliyetsizin kendisi yasal temsilcinin izninin bulunmadığını ileri sürerek evlenmenin iptalini isteyemez.¹¹³ Zira burada hakkın kötüye kullanılması durumu söz konusu

¹⁰⁸ Gençcan, *Aile Hukuku*, s.396.

¹⁰⁹ Gençcan, *Aile Hukuku*, s.396-398; Öztan, *Aile Hukuku*, s.597.

¹¹⁰ İkizler, *Evlenmenin Hükümsüzlüğü*, s.192; Gençcan, *Aile Hukuku*, s.396.

¹¹¹ Yasal temsilcinin izni, Tezin birinci bölümünde “Yasal Temsilcinin İzni” kısmında detaylı olarak incelenmiştir.

¹¹² Hatemi, Kalkan Oğuztürk, *Aile Hukuku*, s.75; Öztan, *Aile Hukuku*, s.599; İkizler, *Evlenmenin Hükümsüzlüğü*, s.220; Velidedeoğlu, s.282.

¹¹³ Öztan, *Aile Hukuku*, s.598; Dural, Ögüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.93.

olacağından Türk Medeni Kanunu 2/2. maddesi gereği bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumayacaktır.

Evlenme şahsa sıkı sıkıya bağlı olan haklardandır. Ana baba nişanlı küçüğün evlenmesi için gerekli izni vermezse ve bu durumda hakkın kötüye kullanılması söz konusuysa, evlenecek taraf Türk Medeni Kanunu 128.maddesine göre hâkimden evlenmeye izin vermesini talep edebilir. Hâkim yasal temsilcinin evlenmeye izin vermemesindeki sebepleri haklı bulmazsa yasal temsilcinin yerine geçen bir karar verir. Hâkimin bu kararı yasal temsilcinin iradesinin yerini tutar. Vasinin evlenmeye izinden haksız yere kaçınması halinde de kısıtlı da Türk Medeni Kanunu 128.maddesine göre hâkimden evlenmeye izin vermesini talep edebilir. Hâkimin bu kararı da vasinin iradesinin yerini tutar.¹¹⁴

Yasal temsilcinin izninin bulunmaması nisbî butlan sebebi olarak düzenlendikten sonra Türk Medeni Kanunu 153.madde 2.fikrasında: *“bu suretle evlenen kimse sonradan onsekiz yaşını doldurmak suretiyle ergin olur, kısıtlı olmaktan çıkar veya karı gebe kalırsa evlenmenin iptaline karar verilemez”* hükmüne yer verilmiştir.¹¹⁵

3. İrade Bozukluğu Halleri

Türk Medeni Kanunu'nun 149-150-151. maddeleri, irade sakatlığı hâli olarak yanılma, aldatma ve korkutmayı hükme bağlamıştır. Konu Türk Medenî Kanunu'nda hükme bağlanmış olduğundan Türk Borçlar Kanunu'ndaki irade sakatlığıyla ilgili hükümleri(TBK 30-39) uygulama imkânı yoktur. Buradaki irade sakatlığı, evlenme iradesinin oluşumuna ilişkindir.¹¹⁶ Evlenme sözleşmesi yapılırken, taraflardan en az birinin iradesinin sakatlanmışsa, kanun koyucu sözleşmenin nisbi butlanla sona erdirileceğini düzenlemiştir.

¹¹⁴ Ayrıntılı bilgi için bakınız: Öztan, *Aile Hukuku*, s.139-148; Köprülü, s.495; Tekinay, s.65; Feyzioğlu, s.134; Köprülü, Kaneti, s.68; Akıntürk, s.64; Oğuzman, Dural, s.66; Zevkliler, Acabey, Gökyayla, s.750.

¹¹⁵ Ayrıntılı bilgi için bakınız: Gençcan, *Aile Hukuku*, s.428-429; Öztan, *Aile Hukuku*, s.625; Dural, Öğüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.97.

¹¹⁶ Öztan, *Aile Hukuku*, s.602; Dural, Öğüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.88; Hatemi, Kalkan Oğuztürk, *Aile Hukuku*, s.75.

Evlenme akdinin geçerli olabilmesi için evlenecek eşler arasında evlilik sözleşmesinin kurulacağı esnada irade sakatlığı bulunmamalıdır.¹¹⁷

a. Yanılma

aa. Yanılma Kavramı

Yanılma dar anlamda, gerçek hakkında bilinçli olmayan yanlış ya da eksik tasavvurdur. Geniş anlamda yanılmada dar anlamda yanılma yanında daima bilgisizlik de söz konusu olur. Bilgisizlik bir olay ve durum veya gerçek hakkında bilgi yokluğunu ifade eder. Bilgisizlikle dar anlamda yanılma hukuken eşit tutulur ve ikisi birlikte geniş anlamda yanılmayı meydana getirir. Bilinçli olarak gerçeği bilmeme yanılma değildir. Türk Borçlar Kanunu madde 30 ve devamında hükme bağlanan yanılma kavramından bilgisizliği de içine alan geniş anlamdaki yanılmayı anlamak gerekir.¹¹⁸

Yanılma günlük hayatta sık rastlanılan bir olaydır. Yanılmanın çeşitli türleri vardır. Zaman yönünden yanılma türleri, geçmişteki, haldeki ve gelecekteki bir olay ve duruma ilişkin yanılma olmak üzere üçe ayrılır. Ayrıca yanılmanın hukuki ve fiili yanılma şeklinde ikiye ayrılması da mümkündür. Türk Borçlar Kanunu 30.maddesi esaslı yanılma ve esaslı olmayan yanılma ayrımını yapmaktadır. Türk Borçlar Kanunu'nun esas aldığı yanılma halleri esaslı yanılma ile saik yanılması olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Türk Borçlar Kanunu, hukuki işlemlerde güven ilkesi sebebiyle kural olarak yalnız beyan yanılmasını esaslı yanılma saymıştır. Bununla birlikte Kanun koyucu, hakkaniyet ve adalet duygularını dikkate alarak istisnai hallerde saik yanılmasını da kabul etmiştir.¹¹⁹

¹¹⁷ Gençan, *Aile Hukuku*, s.398; Öztan, *Aile Hukuku*, s.602; Dural, Ögüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.88.

¹¹⁸ Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.393-394; Antalya, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.305.

¹¹⁹ Yanılmaya ilişkin ayrıntılı bilgi için bakınız: Eren *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.393-412; Antalya, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.305-326.

bb. Evlilik Hukukunda Yanılma

Yanılmada ya kişinin iradesi sakatlanmış ya da kişinin isteği dışında iradesiyle beyanı arasında uygunsuzluk oluşmuştur. Türk Medeni Kanunu 149. maddesi, kişinin yanılmasında karşı tarafın kusurunu aramamaktadır.¹²⁰ Yanılmanın iptal sebebi olacağı haller Türk Medeni Kanunu'nda tahdidi olarak belirlenmiştir. Yanılan eş evlenmenin iptalini isteyebilir.¹²¹

Türk Medeni Kanunu 149.maddesindeki eşlerden birinin yanılma nedeniyle evlenmenin iptalini talep edebileceği halleri: evlenmeyi istemediği halde evlenme, evlendiği kişiyle evlenmeyi düşünmediği halde yanılarak evlenme, eşinde bulunmayan ve onunla birlikte yaşamayı kendisi için çekilmez hale getiren önemli bir nitelikte yanılarak evlenme olarak saymak mümkündür.

aaa. Evlenmeyi Hiç İstemediği Halde Yanılarak Evlenmeye Yönelik İrade Açıklamasında Bulunma

Eş evlenmeyi hiç istemediği halde yanılarak evlenmişse evlenmenin iptalini dava edebilir.¹²² Evlenmenin niteliğinde yanılma ile öğretilde vurgulandığı üzere nadiren karşılaşılabılır. Zira evlenme, evlenme memuru ve tanıklar önünde gerçekleştirilen bir işlemdir.¹²³

Evlenmeyi hiç istemediği halde yanılarak evlenmeye yönelik irade açıklamasında bulunmaya dair şu örnek verilmektedir: tiyatro oyuncusu genç birlikte oynadığı sahne arkadaşına aşık olup onunla kimsenin hayal edemeyeceği şekilde evlenmeyi düşünmektedir. Tesadüf ki her akşam oynadıkları tiyatro oyununun bir sahnesinde evlendirme memuru rolünü oynayan oyuncu sahneye gelmekte ve

¹²⁰ Öztan, *Aile Hukuku*, s.602-603; Oğuzman, Dural, s.103; Özüğür, *Boşanma*, s.62.

¹²¹ İkizler, *Evlenmenin Hükümsüzlüğü*, s.193; Gençcan, *Aile Hukuku*, s.399; Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.216; Öztan, *Aile Hukuku*, s.603; Dural, Öğüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.88.

¹²² Dural, Öğüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.88; Gençcan, *Aile Hukuku*, s.399; Öztan, *Aile Hukuku*, s.603.

¹²³ Bir İngiliz kadınının Hindistan'da din değiştirmek isterken yapılan merasimde bir Hintli ile hiç farkında olmayarak evlenmesi halinde nisbi butlan söz konusudur. Ayrıntılı bilgi için bakınız: İkizler, *Evlenmenin Hükümsüzlüğü*, s.193-194.

tanıkların huzurunda evlenmek isteyip istemediklerini ikisine sormakta olup ikisi de senaryo gereği ‘Evet’ demektedirler. Bu durumu fırsat bilen genç âşık, rol arkadaşıyla evlenmek için başvurusunu tamamlar ve evlenme töreni için oyun saatine randevu alır. Genç âşık, her şeyden habersiz olan genç kıza o akşam evlendirme memuru rolünü oynayan oyuncunun aniden rahatsızlanması sebebiyle acele olarak geçici bir oyuncu bulmak zorunda kaldıklarını söyler. Oyunun o sahnesinde evlendirme memuru, elinde evlenme defteri ve üzerinde cübbesiyle sahneye girer. Evlendirme memuru da ömründe ilk kez tiyatro sahnesinde evlenme işlemini gerçekleştireceğini sanmaktadır. ‘Bu gençler de artık çok tuhaf oldu canım!Sahnedeki evlenme mi olurmuş!’ diye de içinden söylenmektedir. Evlendirme memuru sahnede hazır olan masaya oturur. Taraflara evlenip evlenmek istemediklerini sorar. Her şeyden habersiz genç kız, geçici oyuncunun rolünü ne kadar güzel ve hatta gerçek gibi oynadığını düşünerek onu içinden çok takdir eder. Ve senaryo gereği olarak her akşam olduğu gibi yine ‘Evet’ der ve evlenme defterini her akşam olduğu gibi yine imzalar. Evlendirme memuru tarafları karı koca ilan eder, seyirciler alkışlar, evlendirme memuru ilk kez tiyatro sahnesinde evlenme işlemini gerçekleştirdiğini düşünerek sahneden çıkar gider ve oyun her zamanki gibi devam eder ve biter. Genç âşık rol arkadaşına, gelen evlendirme memurunun tiyatro oyuncusu olmayıp gerçek bir evlendirme memuru olduğunu ve artık evli olduklarını söyler. Genç kız hemen ertesi günü aile mahkemesine başvurur. Sahnede rolünü oynamayı dileyerek ‘Evet’ diyen genç kız evlenmeyi istemediği halde evlenmiş olmakla dilekte yanılma sebebiyle evlenmenin iptali isteminde bulunabilir.¹²⁴

bbb. Evlenilen Kişinin Şahsında Yanılma

Eş, evlendiği kişiyle evlenmeyi düşünmediği halde yanılarak evlenmişse evlenmenin iptalini dava edebilir.¹²⁵

Şahısta yanılma hali de çok nadir ortaya çıkabilecektir. Konuya dair şu örnekler verilmektedir: ikiz kardeşlerden birinin yerine diğerinin geçmesi, bu öteki

¹²⁴ Ayrıntılı bilgi için bakınız: Gençcan, *Aile Hukuku*, s.399-400.

¹²⁵ Köprülü, s.538; Tekinay, s.137; Velidedeoğlu, s.289;Feyzioğlu, s.121; Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.217; Gençcan, *Aile Hukuku*, s.400; Dural, Öğüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.88; Oğuzman, Dural, s.99;

ile evlenmenin gerçekleşmesi; görmeyen bir kişinin evlenme istediği kişinin dışında bir kişi için iradesini açıklaması; yine internet üzerinden ya da mektup yolu ile yazdığı kişi ile evlenmek isterken onun yerine geçen bir başkasıyla evlendiği takdirde de kişide yanılma gerçekleşmiş olur.¹²⁶ Ancak A ile evlenilmekle birlikte, bu kişinin belgelerde B olarak geçmesi nisbi butlan sonucu doğurmaz. Zira burada evlenilen kişide bir yanılmadan söz edilemez. Yukarıdaki nisbi butlanın bulunduğu örneklerin tamamında aslında A kişisi yerine o sanılarak B kişisi ile evlenme gerçekleştirilmektedir. Bu şekilde gerçekleşen, kişinin fiziksel varlığında yanılmanın Türk Medeni Kanunu 149/1.madde kapsamına girmektedir. Bu kapsamı ile değerlendirildiğinde evlenmede karşı eşte yanılma çok sık karşılaşılabilecek bir durum değildir.

ccc. Evlenilen Kişinin Niteliğinde Yanılma

Türk Medeni Kanunu 149.madde 2.fıkrası: “*eşinde bulunmaması onunla birlikte yaşamayı kendisi için çekilmez bir duruma sokacak derecede önemli bir nitelikte yanılarak evlenmişse*” olarak düzenlenmiştir.

Eşlerden biri, eşinin bir niteliğinde önemli bir yanılmaya düşmüşse ve bu yanılma nedeniyle ortak hayat çekilmez hale gelmişse eş yanılma hükümlerine başvurarak artık o evliliği sona erdirebilir. Eş dışındaki bir kişinin niteliğinde yanılma nisbi butlana yol açmaz. Konuya dair şu örnekler verilmektedir: eşlerden birinin babasının, diğer eşin anasının katili olduğunun anlaşılması üzerine eş, yanılma nedeniyle evlenmeyi sonlandıramaz; yine eşinin kardeşlerinin, kendi eşlerine fena muamelede bulunduğu anlaşılması; eşinin kız kardeşinin ahlaksız bir hayat sürmesi butlan nedeni değildir.¹²⁷ Yanılmanın önemli olarak nitelendirilebilmesi için, evlenme kararı üzerinde açıkça etkili bir hususta yanılmaya düşmüş olması gerekir. Bu tür açık bir etki ancak, bu husus bilinseydi bu evlenme gerçekleşmezdi yargısına varılabiliyor ise kabul edilebilir.

Nisbi butlan sebeplerinden nitelikte yanılma için aşağıdaki koşulların bir arada gerçekleşmesi gerekmektedir.

¹²⁶ Ayrıntılı bilgi için bakınız: İkizler, *Evlenmenin Hükümsüzlüğü*, s.194.

¹²⁷ Ayrıntılı bilgi için bakınız: İkizler, *Evlenmenin Hükümsüzlüğü*, s.195.

i. Yanılma Bizzat Eşin Kendi Niteliğine İlişkin Olmalıdır

Evlendiği kimsenin ana babası hakkında yanılma, nitelikte yanılma nedeniyle iptal davası açma hakkı vermez. Nitelikte yanılma eşin şahsına ilişkin olmalıdır. Örneğin: diğer eşin belli bir ırka veya dine mensup olması eşin kişisel niteliğinde yanılma teşkil etmez; çünkü belli bir ırka ve dine aidiyet, kişiyi niteleyen unsurlar değildir. Aynı şekilde belli bir aileye mensubiyetinde veya eşin serveti hakkında yanılma gibi maddi vasıflarda yanılma iddiasında bulunamaz.¹²⁸

Doğrudan davalıyı niteleyen özelliklere ise: eşin ahlakı, sağlığı, şerefi, haysiyetine ilişkin hususlar örnek verilebilir.¹²⁹

ii. Eşin Niteliğinde Düşülen Yanılma Yüzünden Eşler Arasındaki Ortak Hayat Çekilmez Hale Gelmelidir

Yanılma sebebiyle kurulan evlilik dolayısıyla ortak hayat çekilmez hale geldiğinde nisbi butlan davasıyla evliliğin iptali istenebilir. Butlan davasında hâkim, ortak hayatın çekilmez hale gelmesi hususunu değerlendirirken, tarafların sosyal statülerini, karakterlerini, ahlâkî ve dini inançlarını göz önünde bulunduracaktır. Eşlerden biri, evlenirken diğer eşin başka bir kişi olduğunu veya diğer eşin önemli bir niteliğinde yanıldığını biliyorsa yanılmaya dayanarak nisbî butlan davası açamaz.¹³⁰

Diğer eşe yönelik esaslı nitelik yanılmasında gerçeği öğrenen eşin bunları mazur gördüğü ve eşinin bu halini affettiği sabit olursa sonradan mazur görme ve affetme ile çekilmezlik unsuru da ortadan kalkmış olduğundan yanılan eş artık bu sebeple iptal davası açamaz.¹³¹

¹²⁸ Öztan, *Aile Hukuku*, s.606. Eşlerden birinin “belirli bir futbol takımının taraftarı olması; belirli bir siyasi partinin üyesi olması; belirli bir derneğin üyesi olması; belirli bir şehirli/kasabalı/köylü/mahalleli olması” kişiyi niteleyen unsurlar değildir(Gençcan, *Aile Hukuku*, s.401-402).

¹²⁹ Tekinay, s.139; Köprülü, Kaneti, s.101-102; Akıntürk, s.214; Gençcan, *Aile Hukuku*, s.402; Oğuzman, Dural, s.100.

¹³⁰ Dural, Öğüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.89; Öztan, *Aile Hukuku*, s.608.

¹³¹ Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.219; Velidedeoğlu, s.293.

Yargıtay önceki tarihli kararında: “*davalı erkeğin evlenmeden önce iki yıldan beri başka bir kadınla birlikte yaşamış olmasını evliliğin butlanını gerektirecek nitelikte yanılma olarak kabul etmemiştir*”.¹³² Ancak daha sonra Yargıtay, “*davalı kadının(bu kişi erkek olsa da fark etmez) evlenmeden önce iki ay başka bir erkekle fiilen beraber yaşamasının saklanması evliliğin butlanını gerektirecek nitelikte yanılma olarak kabul etmiştir*.”¹³³ “*Evlenmeden önce gerçekleşen cinsel ilişki üçüncü kişilerle değil de eş ile gerçekleşmişse nitelikte yanılma sebebiyle evlenmenin iptali dava edilemez*.”¹³⁴

Yanılgının öğrenilmesine rağmen evlenmenin iptalinin dava edilemeyeceği hallere şu örnekler verilmektedir: *yanılma öğrenildikten sonra yaniltan eşle birlikte tatile gitmek; yanılma öğrenildikten sonra yaniltan eşle asker izninde bir araya gelmek; yanılma öğrenildikten sonra yaniltan eşle aynı evde birlikte oturmayı sürdürmek; yanılma öğrenildikten sonra yaniltan eşi baba evinden alıp getirmek; yanılma öğrenildikten sonra yaniltan eşle birlikte kutsal topraklara gitmek; yanılma öğrenildikten sonra yaniltan eşle cinsel ilişki kurmak; yanılma öğrenildikten sonra yaniltan eşle tüp bebek tedavisine başlamak; yanılma öğrenildikten sonra yaniltan eşe hediyeler vermek; yanılma öğrenildikten sonra yaniltan eşe bağış yapmak; yanılma öğrenildikten sonra yaniltan eşe taşınır almak; yanılma öğrenildikten sonra yaniltan eşe taşınmaz almak*.¹³⁵

b. Aldatma

aa. Aldatma Kavramı

Aldatma, Türk Borçlar Kanunu 36. maddede düzenlenmiştir. Anılan düzenlemeye göre: taraflardan biri, diğerinin aldatmasıyla sözleşme yaptığında yanılma esaslı olmasa dahi bu sözleşmeyle bağlı olmaz. Burada taraflardan biri sözleşmeyi yapmak için aldatılmıştır. Bir kimseyi sözleşme yapmaya sevk etmek için, onda kasten yanlış bir kanaat uyandırma veya mevcut olan yanlış kanaati

¹³² Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 29.03.2010, 3102-5943.

¹³³ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 27.05.2010, 8557-10419.

¹³⁴ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 04.10.2004, 9781-11212.

¹³⁵ Gençcan, *Aile Hukuku*, s.404-411; Öztan, *Aile Hukuku*, s.608.

koruma ya da sürdürmek fiiline aldatma denir.¹³⁶ Aldatma sonucu aldatılanın düştüğü yanılma, niteliği itibariyle bir saik yanılmasıdır. Aldatma nedeniyle sözleşmenin iptali için saik yanılmasının esaslı olması şart değildir; adi saik yanılması da yeterlidir. Aldatmanın sebep olduğu irade bozukluğu, iradenin oluşumunda meydana gelmektedir. İradenin oluşumundaki sakatlık aldatma fiiliyle gerçekleştirilmektedir. Aldatmada aldatılanın iradesi ile irade beyanı birbirine uygundur. Aldatmayı oluşturan yanılma, bir saik yanılması olduğu gibi, sonuçları yönünden de genel yanılmadan, özellikle kusur ve tazminat yönünden ayrılmaktadır. Gerçekten, aldatmada aldatılanın yanılması, kendi kusuruna dayansa bile, sözleşmeyi iptal ettiği takdirde, bundan karşı taraf(aldatan) aleyhine doğan zararı tazmin borcu doğmaz. Aksine aldatanın kusuru, aldatılan lehine tazminat alacağı doğurabilir.¹³⁷

bb. Evlilik Hukukunda Aldatma

Türk Medeni Kanunu 150. maddesi gereğince, eşin namusu-onuru hakkında eş tarafından yahut onun bilgisi dahilinde başkası tarafından aldatılarak evlenen eş, evlenmenin iptalini isteyebilir. Ayrıca aynı madde düzenlemesi gereğince davacı eşin ya da altsoyunun sağlığına yönelik ağır tehlike oluşturan hastalık kendisinden gizlenmişse evlenmenin iptalini isteyebilecektir.

Aldatmada, aldatılan eş için ortak hayatın çekilmez hale gelmesi aranmaz. Aldatma ve evlilik arasında illiyet bağı aranır.¹³⁸

Türk Medeni Kanunu 150.maddesinde aldatma sebeplerini tahdidi olarak belirlenmiştir Bu hüküm kapsamında: kişinin sarışın/esmer/kumral çıkması; kişinin dişlerinin protez çıkması; kişinin saçlarının takma çıkması; kişinin gözlüklü çıkması;

¹³⁶ Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.413; Antalya, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.329.

¹³⁷Ayrıntılı bilgi için bakınız: Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.413-418; Antalya, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.329-336.

¹³⁸ Saymen, Elbir, s.218; Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.220; Velidedeoğlu, s.293-294; Feyzioğlu, s.127; Hatemi, Serozan, s.151.

kişinin kulaklık kullandığının anlaşılması; kişinin elinin protez çıkması; kişinin gözlerinden birinin protez çıkması halinde aldatma sebebiyle iptal talep edilemez.¹³⁹

aaa. Aldatma Fiili

Yanılma hâlinde, diğer eşin veya üçüncü şahısların davranışı yoktur; aldatma ise diğer eşin veya üçüncü şahsın, eşi aldatmaya yönelik davranışı vardır. Bu davranış aktif bir davranış olmalıdır. Evlenmede pasif bir davranışla aldatma söz konusu olmaz. Bu bağlamda evlenecek kişi, kendisi hakkında olumsuz bir husus beyan etmez ise, burada aldatma söz konusu değildir. Evlenmenin aldatma sebebiyle butlanı ancak iki hâlde ileri sürülebilir. Kanun koyucu tarafından aldatma iddiasıyla iptal ‘namus ve onur’ ve ‘tehlikeli bir hastalık’ hâllerinde mümkün görülmüştür. Kanun koyucunun, aldatma hâliyle ilgili olarak böyle bir sınırlamaya gitmesi, aldatmanın uygulama alanını daraltır.¹⁴⁰

i. Diğer Eşin Namus ve Onuru Hakkında Aldatma

Namus ve onur kişinin yaşama biçimiyle kazandığı bir sosyal değerdir. Eş, diğer eşin namus ve onuru hakkında karşı tarafça veya onun bilgisi dahilinde üçüncü kişi tarafından aldatılmış olabilir. Örneğin: eşlerden birinin, nişandan önce bir başkasıyla birlikte yaşadığını veya kadının, beklediği çocuğun bir başkasından olduğunu diğer eşe açıklamamış olması aldatma teşkil eder; aynı şekilde, nişanlılardan birinin alkolik bir kişiyle asla evlenemeyeceğini söylemesine rağmen, alkolik olan diğer nişanlının susması da aldatma olarak nitelendirilecektir.¹⁴¹ Mali durum hakkında yanıtmanın, aldatmanın kapsamına girip girmediği öğretide tartışmalıdır.¹⁴²

¹³⁹ Gençcan, *Aile Hukuku*, s.412.

¹⁴⁰ Velidedeoğlu, s.293-294; Öztan, *Aile Hukuku*, s.609-610; Saymen, Elbir, s.218; Feyzioğlu, s.127; Özüğür, *Boşanma*, s.36; Akıntürk, s.216.

¹⁴¹ Zevkliler, Acabey, Gökyayla, s.894; Velidedeoğlu, s.294; Öztan, *Aile Hukuku*, s.610-612; Akıntürk, s.217.

¹⁴² Ayrıntılı bilgi için bakınız: Zevkliler, Acabey, Gökyayla, s.895; Feyzioğlu, s.129; Tekinay, s. 144, Öztan, *Aile Hukuku*, s.612.

Aldatma eše ilişkinse namus ve onur hakkında aldatma sebebiyle iptal istenebilir. Eşin; kan hısımlarına, yakınlarına ilişkin aldatmalar evlenmenin iptal sebebi değildir. Örneğin: eşin kız kardeşinin konsomatris olarak çalışması; maaşının 2.000 TL olduğunu söyleyerek evlenen emeklinin evlenmeden sonra 720 TL maaş aldığı anlaşılması aldatma sebebiyle evlenmenin iptali sebebinin oluşturamaz; buna karşılık kendisinin yaşama biçimini çok zengin gibi göstererek bir başka zenginle evlenmek isteyen kişinin daha sonra müflis çıkması durumunda aldatma var sayılır; cinsel sapıklıkları sebebiyle yaşadığı yerde kötü bir şöhrete sahip kişinin bu gerçeği hakkında eşini aldatması namus ve onura ilişkin bir aldatma olduğundan evlenmenin iptali istenebilir.¹⁴³

Yargıtay konuya ilişkin bir kararında başka bir ilişkiden evlilik içi çocuğu bulunan kadının bu gerçeği açıklamamasını aldatma olarak kabul etmemiştir.¹⁴⁴

ii. Ağır Tehlike Oluşturan Hastalığın Gizlenmesi

Türk Medeni Kanunu 150/2.maddesine göre davacı eşin veya eşin altsoyunun sağlığı için ağır tehlike oluşturan hastalığın kendisinden gizlenmiş olması iptal sebebi teşkil eder. Kanun koyucu, sadece eşin ya da eşin altsoyunun sağlığı açısından ağır tehlike oluşturan hastalığın gizlenmesini nisbi butlan sebebi olarak kabul etmiştir.¹⁴⁵

Hastalık, bulaşıcı veya kalıtsal olmalıdır. Bu hastalıkların varlığına rağmen, yapılan evlenmeler geçerli evliliklerdir. Bir kalp hastalığı, bu anlamda ağır bir hastalık değildir. Çünkü ne diğer eşi ne de neslin sağlığını tehlikeye düşürmektedir. Halbuki bulaşıcı hastalıklar, frengi, verem ve benzeri evliliğin iptali sebebidir. Umumî Hıfzıssıhha Kanunu 123-156. maddelerindeki hastalıklar, eşin ve nesebin sağlığını tehlikeye düşüren hastalıklardandır. Bazı kalıtımsal hastalıklar, eşte bulunmasa dahi eğer eşin ailesinde varsa ve bu hastalık diğer eşten gizlenmişse, yanıltılan eş evliliğin iptalini isteyebilir. Hastalık durumunda eşin bildirme

¹⁴³ Gençcan, *Aile Hukuku*, s.413-417.

¹⁴⁴ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 29.05.2008, 3073-7627.

¹⁴⁵ Zevkliler,Acabey, Gökyayla, s.895; Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.222; Feyzioğlu, s.129; Tekinay, s.144.

yükümlülüğü vardır. Namus ve onur hususunda aldatmada olduğu gibi, burada da karşı tarafın kasıtlı olarak yanıltılması hususu aranmaktadır.¹⁴⁶ Davalı eşin kendi hastalığını bilmediği ve bilmesi gerekmediği durumlarda aldatma nedeniyle dava açılıp açılmayacağı öğretide tartışmalıdır. Bir görüşe göre; üçüncü kişinin aldatmasını lehine aldatma yapılan eşin bilmesi gerekmez; o bilmese bile yine evlenme nisbi butlanla sakattır.¹⁴⁷ Diğer görüşe göre; üçüncü kişinin hile yapması halinde hile sebebine dayanılabilmesi için, diğer eşin, üçüncü kişinin hilesini bilmese dahi, kendi hastalığını bilmesine rağmen susması aranmalıdır.¹⁴⁸

Hastalığın gizlenmesinin aldatma nedeniyle evliliğin iptali sebebi olabilmesi için, resmi sağlık kurulu raporuyla hastalık belirlenmiş olmalıdır.¹⁴⁹ Aldatma sebebiyle evliliğin iptali davasında eşin ya da eşin altsoyunun sağlığı için ağır tehlike oluşturan hastalık kendisinden gizlenmişse, eş evlenmenin iptali dava edilebilir.¹⁵⁰

Evlenmeden önce eşin veya eşin altsoyunun sağlığı için ağır tehlike oluşturan hastalık eşe söylenmişse evlenmenin iptaline karar verilemez. Davacı eş, ancak ağır tehlike oluşturan hastalık kendisinden gizlenmişse evlenmenin iptalini dava edebilir. Üçüncü kişi hastalık yokmuş gibi eşi aldattığında, üçüncü kişinin aldatmasından diğer eş haberdar olmasa dahi, hasta eşin açıklama yükümlülüğüne uymadığı gerekçesiyle evlenmenin iptali istenebilir.¹⁵¹

bbb. Aldatma Kastı

Aldatmada, iç iradenin oluşumunda aldatma dolayısıyla meydana gelmiş irade bozukluğu hali söz konusudur.¹⁵² Aldatmada davalı, aldatılan eşin durumu

¹⁴⁶ Öztan, *Aile Hukuku*, s.612-614; Gençcan, *Aile Hukuku*, s.419; Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.222.

¹⁴⁷ Görüş hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız: Dural, Ögüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.92.

¹⁴⁸ Görüş hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız: Hatemi, Kalkan Oğuztürk, *Aile Hukuku*, s.78.

¹⁴⁹ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 03.10.2006, 5711-12979.

¹⁵⁰ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 15.06.2006, 2989-9551.

¹⁵¹ Ayrıntılı bilgi için bakınız; Gençcan, *Aile Hukuku*, s.419-422.

¹⁵² Hatemi, Kalkan Oğuztürk, *Aile Hukuku*, s.78; Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.220.

bilmediğini yanlış bir tasavvurdan hareket ederek evlendiğini bilmektedir.¹⁵³ Şu halde aldatmada davalı eşin, davacı eşi aldatma kastı olmalıdır.

Bir hastalığın gizlenmesinin aldatma sebebiyle evliliğin iptali sebebi olabilmesi için davalı eşin kendi hastalığını bilmesi gerekir. Davalı eşin kendisinde bulunan hastalığı bilmesi gerekmiyorsa, aldatma sebebiyle iptal davası açılmaz.¹⁵⁴

ccc. İlliyet Bağı

Aldatma sebebiyle evliliğin iptali için, yapılan aldatma ile evlilik sözleşmesinin kurulması arasında illiyet bağı bulunması zorunludur. Aile mahkemesi, aldatma ve evlenme arasında illiyet bağının bulunmadığını tespit ederse evlenmenin iptaline karar veremez.¹⁵⁵ Aldatmayı ispat yükü davacıdadır. Davalı, söz konusu durumu, evlenme sözleşmesi yapılırken diğer eş tarafından bilindiğini ya da evlilik sözleşmesi yapılırken mevcut durumdan böyle bir çıkarmanın hiç de güç olmadığını iddia edebilir. Örneğin: genelevde çalışan biriyle evlenen kişi, eşinin namus ve onuru hakkında aldatıldığını ileri süremez.¹⁵⁶

c. Korkutma

aa. Korkutma Kavramı

Korkutma, Türk Borçlar Kanunu 37.maddesinde düzenlenmiştir. Anılan düzenlemeye göre: sözleşmenin taraflarından biri, diğerinin veya üçüncü bir kişinin korkutması sonucunda bir sözleşme yapmışsa bu sözleşmeyle bağlı olmaz.

Türk Borçlar Kanunu 37.maddeye göre korkutma; karşı tarafın korkutması ve üçüncü kişinin korkutması olmak üzere ikiye ayrılır. Her iki halde de korkutma iptal sebebidir. Korkutmada irade esaslı bir korkutma sonucu sakatlanmıştır. Aldatma ve

¹⁵³ Öztan, *Aile Hukuku*, s.613; Hatemi, Kalkan Oğuztürk, *Aile Hukuku*, s.78.

¹⁵⁴ Ayrıntılı bilgi için bakınız: Gençcan, *Aile Hukuku*, s.419-420.

¹⁵⁵ Gençcan, *Aile Hukuku*, s.411; Dural, Öğüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.90.

¹⁵⁶ Öztan, *Aile Hukuku*, s.610.

korkutma aynı olayda birlikte mevcut olamaz. Ayrıca her korkutma, korkutma teşkil etmez.¹⁵⁷

bb. Evlilik Hukukunda Korkutma

Türk Medeni Kanunu 151.maddesine göre: “*kendisinin veya yakınlarından birinin hayatı, sağlığı veya namus ve onuruna yönelik pek yakın ve ağır bir tehlike ile korkutularak evlenmeye razı edilmiş eş, evlenmenin iptalini dava edebilir.*” Anılan madde hükmünde korkutma sayılacak hususlar belirlenmiş olduğundan, bu hususlar haricindeki bir sebebe dayanarak eş, evliliğin iptalini talep edemez.¹⁵⁸ Korkutmanın etkisiyle evlenme akdi yapılmışsa yok evlilik söz konusu olur.¹⁵⁹

Korkutmanın evlenmenin iptali nedeni olabilmesi için aşağıdaki unsurlar bir arada bulunmalıdır:

aaa. Korkutma Davacı Eşin veya Yakınının Yaşamına, Sağlığına, Namus ve Onuruna Yönelik Olmalıdır

Korkutma sebebiyle evliliğin iptali için, korkutmanın sadece davacı eşe yönelik olması yeterlidir. Korkutmanın ayrıca yakınlarla yönelik olması gerekmez. Türk Medeni Kanunu yakınların kimler olduğuna dair sınırlama getirmediğinden yakınların tespiti hâkimin takdirindedir.¹⁶⁰ Yakın kavramının her hâdisede ayrıca takdiri gerekir. Yakın deyiminden maksat, kişiye yakından bağlı kimselerdir.¹⁶¹

Korkutma nedeniyle evlenmenin iptaline karar verilebilecek yakınlarla: eşin kan hısımları, eşin kayın hısımları, eşin iş arkadaşları, eşin okul arkadaşları, eşin ortakları, eşin doktoru, eşin öğretmeni, eşin askerlik arkadaşları, eşin teknik direktörü gibi kişiler örnek verilmektedir.¹⁶² Yakın kavramının tespitinde eşin siyasi, cinsel,

¹⁵⁷ Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.418-419; Antalya, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.335.

¹⁵⁸ Hatemi, Kalkan Oğuztürk, *Aile Hukuku*, s.79; Gençcan, *Aile Hukuku*, s.422; Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.222-223.

¹⁵⁹ Öztan, *Aile Hukuku*, s.614; Feyzioğlu, s.131; Tekinay, s.145.

¹⁶⁰ Feyzioğlu, s.131; Gençcan, *Aile Hukuku*, s.424-425; Tekinay, s.145.

¹⁶¹ Öztan, *Aile Hukuku*, s.615; Özüğür, *Boşanma*, s.66.

¹⁶² Tekinay, s.145; Gençcan, *Aile Hukuku*, s.425; Zevkliler, Acabey, Gökyayla, s.895.

ekonomik, kültürel, sosyal, dinsel ve benzeri “sırlarını, dertlerini korkularını, dünya görüşünü, inancını, mutluluğunu, sevincini, tasalarını, hobilerini, endişelerini paylaşması ölçü olarak hâkim tarafından dikkate alınmalıdır.”¹⁶³

Korkutma, Türk Medeni Kanunu 151.maddesi gereği hayata, sağlığa, namusa, onura yönelik olmalıdır. Mala karşı korkutma evliliğin iptali nedeni değildir. Bu hâliyle, evlenmenin iptalindeki korkutma Türk Borçlar Kanunu’ndaki korkutmadan farklıdır.¹⁶⁴

Evlenemezse işyerinin yakılacağıın söylenmesi, evlenmezse işten çıkartılacağıın söylenmesi, evlenemezse mirasçılıktan çıkartılacağıın söylenmesi gibi durumlar korkutma sebebiyle evlenmenin iptalini gerektirecek nitelikte değildir.¹⁶⁵

bbb. Korkutma Ağır Tehlike Unsuru İçermelidir

Korkutmanın ağır olması, korkutulan kişiyi evlenmeye sevk edecek nitelik taşımasıdır. Önemli olan evlenecek eşin korkutmayı ciddiye almasıdır.¹⁶⁶

Türk Medeni Kanunu 151.maddede hangi hallerdeki korkutmaların ağır tehlike oluşturabileceğini belirlemiştir. Bunun dışında kalan korkutmalarda evlenmenin iptali talep edilemez. Örneğin: “*benimle evlenmezsen yıllardır özenle büyüüttüğüm pala bıyıklarını keserim!*” şeklindeki korkutma ağır bir tehlikeye yönelik korkutma değildir. Bıyığımı keseceği korkusuyla evlendim denilemez.¹⁶⁷

ccc. Korkutma Mevcut veya Pek Yakın Tehlikeye Yönelik Olmalıdır

Korkutmanın evlenmenin iptali sebebi olarak kabul edilebilmesi için tehlikenin mevcut ya da pek yakın olması gerekir. Buna karşın pek yakın olmayan tehlikeye yönelik korkutmalar iptal sebebi sayılmaz. Korkutmanın ağır ve aynı

¹⁶³ Gençcan, *Aile Hukuku*, s.425.

¹⁶⁴ Oğuzman, Dural, s.102; Öztan, *Aile Hukuku*, s.615; Dural, Öğüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.92.

¹⁶⁵ Gençcan, *Aile Hukuku*, s.426-427.

¹⁶⁶ Öztan, *Aile Hukuku*, s.615-616; Tutumlu, *Evliliğin Butlanı Boşanma, Ayrılık Sebepleri ve Boşanmanın Hukuki Sonuçları*, s.63.

¹⁶⁷ Gençcan, *Aile Hukuku*, s.425.

zamanda mevcut veya çok yakın olup olmadığını hâkim takdir edecektir.¹⁶⁸ Örneğin: “benimle evlenmezsen, ilk eşinden olma kızın evlendiğinde doğuracağı ilk çocuğunu öldürürüm” korkutması hiç de yakın olmayan bir tehlikeyi içermekte olduğundan iptal sebebi oluşturmaz. Davacı eşin ilk eşten olma kızının evlenip evlenmeyeceği, çocuğunun olup olmayacağı dahi belli değildir.¹⁶⁹

ddd. Korkutma ile Evlilik Arasında İlliyet Bağı Olmalıdır

Korkutma nedeniyle iptal davası açabilmek için, evlenme sözleşmesinin yapılmasıyla korkutma arasında bir illiyet bağının bulunması da gerekir.¹⁷⁰ Korkutma gerçekleşmesiydi dahi evlenmenin gerçekleşeceği anlaşılıyorsa korkutma ve evlenme arasında uygun illiyet bağı bulunmadığından evlenmenin iptali dava edilemez.¹⁷¹

eee. Korkutma Diğer Eş veya Üçüncü Şahıslar Tarafından Yapılmış Olabilir

Korkutmanın kimin tarafından yapıldığı önem taşımaz. Korkutma, üçüncü şahıs tarafından yapılmış ve davalı bu durumu bilmiyor olabilir. Davacı eşin iyiniyetli olması, davacı eşin dava açma hakkını sona erdirmez. Korkutma, diğer eş veya üçüncü şahıslar tarafından yapılabilir.¹⁷² Yargıtay bir kararında, ana babanın baskısını korkutma olarak kabul etmiştir.¹⁷³

“Uzun süre arkadaşlık sonucunda gerçekleşen evlenme korkutmanın yokluğuna karinedir.”¹⁷⁴ Ancak bu karinenin aksi ispat edilebilir. Evlenme anı gerçekleşen bir hukuki olay değildir. Bu süreç içerisinde resmi görevlilerle muhatap olunur. Kişi her an yardım isteyebilir. “Bu tür bir yardım isteme olanağının kullanılmaması da korkutmanın yokluğuna karinedir.”¹⁷⁵ Kuşkusuz ki korkutmanın

¹⁶⁸ Öztan, *Aile Hukuku*, s.616; Tutumlu, *Evliliğin Butlanı Boşanma, Ayrılık Sebepleri ve Boşanmanın Hukuki Sonuçları*, s.63.

¹⁶⁹ Gençcan, *Aile Hukuku*, s.427.

¹⁷⁰ Feyzioğlu, s.132; Öztan, *Aile Hukuku*, s.616; Tutumlu, *Evliliğin Butlanı Boşanma, Ayrılık Sebepleri ve Boşanmanın Hukuki Sonuçları*, s.64.

¹⁷¹ Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.223; Gençcan, *Aile Hukuku*, s.428.

¹⁷² Öztan, *Aile Hukuku*, s.616; Köprülü, Kaneti, s.104.

¹⁷³ Yargıtay 2.Hukuk Dairesi, 21.03.1950, 1527-1482.

¹⁷⁴ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 30.04.2009, 3247-8314.

¹⁷⁵ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 07.10.2010, 10799-16360.

etkisinden kurtulamamış olma sebebiyle evlenmeden vazgeçilmemiş olabilir, bu sebeple karinenin aksi ispat edilebilir.¹⁷⁶

B. Mutlak Butlan Sebepleri

Türk Medeni Kanunu 145.maddesiyle: eşlerden birinin evlenme sırasında evli bulunması; eşlerden birinin evlenme sırasında sürekli bir sebeple ayırt etme gücünden yoksun bulunması; eşlerden birinde evlenmeye engel olacak derecede akıl hastalığı bulunması; eşler arasında evlenmeye engel olacak derecede hısımlığın bulunması halinde evlenmenin mutlak butlanla batıl olacağı düzenlenmiştir. Türk Medeni Kanunu evlenmenin mutlak butlanını gerektiren sebepleri 145. maddede tahdidi olarak saymıştır; bu sebeplerden başka bir sebeple mutlak butlan davası açılmaz.¹⁷⁷

Evlenmenin mutlak butlanı kendiliğinden hüküm doğurmaz.¹⁷⁸ Türk Medeni Kanunu 156.maddesi gereği: “evlenme, hâkimin kararına kadar geçerli bir evliliğin bütün sonuçlarını doğurur.”

1. Mevcut Evlilik

Türk Medeni Kanunu 145.madde 1.fikrası gereğince; eşlerden birinin evlenme sırasında evli bulunması evliliğin mutlak butlanı sebebidir.¹⁷⁹

Eşler arasında mevcut evlilik devam ederken, eşlerden birinin üçüncü bir şahısla bu esnada evlenmesi durumunda çok eşli evlilik meydana gelir. Böyle bir durumda, ikinci evlilik mutlak butlanla geçersizdir. İkinci evliliğin geçersizliğinin dayanağı Türk Medeni Kanunu 145. maddesidir. İkinci evliliği yapan eşin bu durumu

¹⁷⁶ Ayrıntılı bilgi için bakınız: Gençcan, *Aile Hukuku*, s.423-424.

¹⁷⁷ Saymen, Elbir, s.224; Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.210; Öztan, *Aile Hukuku*, s.585; Velidedeoğlu, s.286; Köprülü, Kaneti, s.99; Feyzioğlu, s.117; Zevkliler, Acabey, Gökyayla, s.879.

¹⁷⁸ Dural, Ögüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.82-83; Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.230.

¹⁷⁹ Tezin birinci bölümünde mevcut evliliğin kesin evlenme engellerinden olduğu hususu incelenmiştir.

bilmemesi veya bilememesi sonucu değiştirmmez. Bu evlilik kamu dzenine aykırıdır. Türk Hukukunda tek eşlilik geçerlidir.¹⁸⁰

Nüfus kütüğüne ölü kaydı düşürülen bir kişi gerçekten ölmüş sayılacağı için eşinin yeniden evlenmesi durumunda yapılan evliliğin butlanı söz konusu değildir.¹⁸¹ Evliyken yeniden evlenen bir kimsenin önceki evliliği mutlak butlan kararı verilmeden önce sona ermişse(ölüm, gaiplik sebebiyle evlenmenin feshi kararı alınması, boşanma ve benzeri) ve ikinci evlenmede diğer eş iyiniyetli ise “bu evlenmenin butlanına karar verilemeyeceğinden ikinci evlilik geçerli olarak kalır.”¹⁸² İyiniyetin ispatı iyiniyetli olduğunu ileri süren ikinci evlenmedeki diğer eşe aittir. “Evliyken yeniden evlenen bir kimsenin önceki evliliği mutlak butlan kararı verilmeden önce sona ermişse ve ikinci evlenmede diğer eş iyiniyetli değilse bu evlenmenin butlanına karar verilmelidir.”¹⁸³

Evliyken yeniden evlenen bir kişinin önceki evliliği ve ikinci evliliği mutlak butlan kararı verilmeden önce birlikte sona erebilir. Örneğin: mutlak butlan kararı verilmeden önce evliyken yeniden evlenen bir kişinin ölümü halinde iki evliliği de ölüm sebebiyle birlikte sona erecektir.¹⁸⁴

Evliyken yeniden evlenen bir kimsenin önceki evliliği mutlak butlan kararı verilmeden önce sona ermişse ve bu ikinci evlenmede diğer eş iyiniyetli ise, bu evlenmenin butlanına karar verilemez(TMK. md. 147/3). İlk evlilik ölümle sona erdiğinde, bu halde butlan kararı verilmesi ikinci evlenmedeki davalı eşin kötü niyetli olduğunun kanıtlanması halinde mümkün olacak, bu eş iyi niyetli ise butlan kararı verilemeyecektir, davalının iyi niyetli olup olmadığı toplanan deliller çerçevesinde değerlendirilerek sonucuna göre karar verilecektir.¹⁸⁵

¹⁸⁰ Tutumlu, *Evliliğin Butlanı Boşanma, Ayrılık Sebepleri ve Boşanmanın Hukuki Sonuçları*, s.38; Öztan, *Aile Hukuku*, s.586; Dural, Ögüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.84.

¹⁸¹ Karşı görüş için bakınız: Öztan, *Aile Hukuku*, s.589.

¹⁸² Yargıtay 2. Hukuk Dairesi: 12.05.2008, 5705-6938; 24.03.2010, 2529-5695; 30.10.2008, 11077-14262.

¹⁸³ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 08.12.2009, 16695-21087.

¹⁸⁴ Ayrıntılı bilgi için bakınız: Gençcan, *Aile Hukuku*, s.376-385.

¹⁸⁵ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 2012-7628 Esas, 2013-7832 Karar.

Evliyken, yeniden evlenen kişinin ikinci evliliğinin mutlak butlan sebebiyle(TMK m. 145/1) iptali isteğine ilişkin davalarda, Cumhuriyet savcısının duruşmalara katılması zorunludur.¹⁸⁶

Cumhuriyet savcısı, Kanunda açıkça öngörülen hallerde hukuk davası açar veya açılmış olan hukuk davasında taraf olarak yer alır(HMK m. 70/1). Mutlak butlan davası açma Cumhuriyet savcısı için bir görev olduğundan(TMK m. 146/1), duruşmalarda hazır bulunması gereği de görevin doğal sonucu olarak bir zorunluluktur.¹⁸⁷

Davanın, ikinci evlilik sebebiyle mutlak butlana dayalı iptal davası olması durumunda, mahkeme dava ve talep olmayan konuda karar veremeyecektir. Savcılık ikinci evlenme nedeniyle evlenmenin mutlak butlan sebebiyle iptalini talep etmişse, hâkim tarafların talebi olmadan kendiliğinden bir davayı inceleyip karara bağlayamayacağından(HMK m.24/1), tarafların talep sonucundan fazlasına veya başka bir şeye karar veremeyecektir(HMK. m.26/1).¹⁸⁸

2. Ayırt Etme Gücünden Daimi Yoksunluk

Türk Medeni Kanunu 145/2.maddesine göre: eşlerden birinin evlenme sırasında sürekli bir sebeple ayırt etme gücünden yoksun bulunması evliliğin mutlak butlanı sebebidir.¹⁸⁹

Ayırt etme gücünden sürekli yoksunluk sebebiyle evlenmenin mutlak butlanına karar verilebilmesi için, eşteki ayırt etme gücünden sürekli yoksunluk evlenme esnasında eşte bulunmalıdır. Eşteki ayırt etme gücünden sürekli yoksunluk durumu tedavi neticesinde giderilmiş ve evlenme esnasında eşin ayırt etme gücü varsa bu durumda evlilik geçerlidir. Ayrıca eş, evlenme esnasında ayırt etme gücüne sahipse, evlenmeden sonraki bir süreçte ayırt etme gücünden yoksunluk durumu

¹⁸⁶ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 2015-16875 Esas, 2016-3408 Karar.

¹⁸⁷ Hukuk Genel Kurulu, 11.11.2015 gün ve 2938 Esas, 2539 Karar.

¹⁸⁸ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 2016-11964 Esas, 2017-5279 Karar.

¹⁸⁹ Tezin birinci bölümünde evlenme ehliyetine sahip olma koşullarında ayırt etme gücü incelenmiştir.

oluşmuşsa bu durumda da evlilik geçerlidir.¹⁹⁰ Evlenme töreni sırasında ayırt etme gücünden geçici yoksunluk durumu ise Türk Medeni Kanunu 148.madde gereği nisbi butlan sebebidir. Eş, ayırt etme gücünü evlenme töreninden sonra kazanmışsa bu durumda davayı sadece ayırt etme gücünü sonradan kazanan eş açabilir. Ancak eş, bu davayı Türk Medeni Kanun 152.maddede öngörülen süreler içinde açmalıdır aksi takdirde evliliğin hükümsüzlüğünü ileri süremez.¹⁹¹

Eşin ayırt etme gücünü kazandığı doktor raporuyla sabit olmalıdır. Ayırt etme gücünden daimî surette mahrum bulunan eşin ölmesi veya evliliğin boşanma ile sona ermesi hâlinde, artık savcı butlan davası açamaz. Buna karşılık ilgililerin(mesela mirasçıların) dava hakları, ayırt etme gücünden mahrum eş ölse de devam eder. Ayırt etme gücünün kaybı sürekli ise, evlilik mutlak butlanla sakattır. Kişi ayırt etme gücünü kazanamadan ölmüşse, mutlak butlan sebebinin kabul edilmesi görüşü isabetli olarak savunulmaktadır. Bu durumda savcının dava açma hakkı bulunmayacak, ancak davayı ilgililer açabilecektir.¹⁹²

Eşlerden birinin evlenme sırasında sürekli nedenle ayırt etme gücünden yoksun bulunması sebebine dayalı evliliğin iptaline ilişki davada, alınan raporlar arasında çelişki varsa bu çelişki giderilmelidir.¹⁹³ 2959 sayılı Adli Tıp Kurumu Kanunu'nun 15/f. maddesi gereği: “*Adli Tıp İhtisas Kurulu ile Adli Tıp Kurumu dışındaki sağlık kuruluşlarının verdikleri rapor ve görüş arasında ortaya çıkan çelişkiler Adli Tıp Genel Kurulunca incelenir ve kesin karara bağlanır.*”

3. Evlenmeye Engel Olacak Derecede Akıl Hastalığı

Türk Medeni Kanunu'nun 145/3.maddesine göre: “eşlerden birinde evlenmeye engel olacak derecede akıl hastalığı bulunması” evliliğin mutlak butlanı sebebidir.¹⁹⁴

¹⁹⁰ Gençcan, *Aile Hukuku*, s.386; Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.211.

¹⁹¹ Dural, Öğüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.86; Öztan, *Aile Hukuku*, s.590.

¹⁹² Oğuzman, Dural, s.99; Öztan, *Aile Hukuku*, s.590-591; Tekinay, s.134; Akıntürk, s.211.

¹⁹³ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi; 2015-25866 Esas, 2016-4554 Karar.

¹⁹⁴ Tezin birinci bölümünde akıl hastalığının kesin evlenme engellerinden olduğu hususu incelenmiştir.

Türk Medeni Kanunu'nun 133.maddesinde, akıl hastalarının evlenmelerinde tıbbî sakınca bulunmadığı resmî sağlık kurulu raporuyla anlaşılmadıkça evlenemeyecekleri düzenlenmiştir. Akıl hastası resmi sağlık kurulu raporu olmadan evlenirse bu evlilik Türk Medeni Kanunu 154.madde 3.fıkrası gereğince “mutlak butlanla batıldır”. Akıl hastasının gerçeği yansıtmayan sağlık kurulu raporuyla evlenmesi halinde de aynı durum söz konusudur.¹⁹⁵

“Eşlerden birinde evlenmeye engel olacak derecede akıl hastalığı bulunması halinde evlenmenin mutlak butlanla batılabilmesi için akıl hastalığının evlenme sırasında bulunması gerekmektedir.”¹⁹⁶ Evlenme başvurusu yaptıkları sırada eşlerden birinde evlenmeye engel olacak derecede akıl hastalığı bulunduğu halde, daha sonradan gerçekleşen tedavi sonucunda evlenme esnasında bu akıl hastalığı iyileşmişse yapılan evlenme geçerlidir. Evlenmeden sonra eşlerden biri evlenmeye engel olacak derecede akıl hastası olursa, bu durum mutlak butlan davası açmaya sebebiyet vermez.¹⁹⁷ “Resmî sağlık kurulu raporu alınmadan ya da alınıp gerçeği yansıtmayan şekilde alınmış raporla evlendiği halde eşlerden birinde evlenmeye engel olacak derecede akıl hastalığı bulunması halinde evlenme mutlak butlanla batıldır.”¹⁹⁸

Ayırt etme gücünün sonradan kazanılması hâlinde olduğu gibi Türk Medeni Kanunu 147.madde 2.fıkrası gereği evliliğe mani bir akıl hastalığı olan kimsenin sonradan tedavi görüp iyileşmesi durumu için, butlan davası açma hakkı sadece akıl hastalığı iyileşen eşe tanınmıştır. Burada da, ayırt etme gücünün kazanılmasında olduğu gibi, mutlak butlanın nisbî butlana dönüşmesi söz konusudur.¹⁹⁹ Davanın nisbi butlana dönüşmesinin sonucu olarak iptal davası açma hakkı; iptal sebebinin öğrenildiği tarihten itibaren altı ay ve her halde evlenmenin üzerinden beş yıl geçmekle düşer. Türk Medeni Kanunu 147/2.maddesinde mutlak butlan davasından

¹⁹⁵ Dural, Ögüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.86-87; Öztan, *Aile Hukuku*, s.591.

¹⁹⁶ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 07.03.2007, 2142-3535.

¹⁹⁷ Gençcan, *Aile Hukuku*, s.387-389; Dural, Ögüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.87.

¹⁹⁸ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 07.11.2006, 4622-15125.

¹⁹⁹ Öztan, *Aile Hukuku*, s.590, Dural, Ögüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.87.

söz edilse de dava açma süresi hakkında nisbi butlan hükümleri uygulanır. Ayrıca akıl hastalığının iyileşmesi resmî sağlık kurulu raporuyla belirlenmelidir.²⁰⁰

Akıl hastalığının sonradan iyileşip iyileşmediği veya ayırt etme gücünü sonradan kazanıp kazanmadığı hususunda 2659 sayılı Adli Tıp Kurumu Kanununun 15. maddesi gereğince Adli Tıp Genel Kurulundan rapor alınması ve hasıl olacak sonucuna göre hüküm kurulması gerekir.²⁰¹

4. Evlenmeye Engel Olacak Derecede Hısımlık

Türk Medeni Kanunu 145/4.maddesine göre: eşler arasında evlenmeye engel olacak derecede hısımlığın bulunması evliliğin mutlak butlan sebebidir. Paralel bir düzenlemeye Türk Medeni Kanunu 129.maddesinde yer verilmiştir. Anılan hükme göre: *“üstsoy ile altsoy arasında; kardeşler arasında; amca, dayı, hala ve teyze ile yeğenleri arasında; kayın hısımlığı meydana getirmiş olan evlilik sona ermiş olsa bile, eşlerden biri ile diğerinin üstsoyu veya altsoyu arasında; evlât edinen ile evlâtlığın veya bunlardan biri ile diğerinin altsoyu ve eşi arasında evlenme yasaktır.”* Bu hısımlığa rağmen yapılan evlenmeler Türk Medeni Kanunu 145/4.maddesi gereği mutlak butlanla batıldır.²⁰²

Evlenmeye engel olacak derecede hısımlık; kan hısımlığı, kayın hısımlığı, evlatlık ilişkisinden doğan hısımlık olarak saymak mümkündür.

a. Kan Hısımlığı

Türk Medeni Kanunu 129/1. maddesine göre: üstsoy ve altsoy arasında; kardeşler arasında; amca, dayı, hala, teyze ve yeğenleri arasında evlenme yasaktır. Bu yasağa rağmen gerçekleştirilen evliliklerde Tıp bilimine göre sağlık sorunlarıyla karşılaşılacağı ve ahlaka aykırılık durumu gerçekleşeceği gözetilerek hüküm altına alındığı söylenebilir. Bu kapsamda dayı ve yeğen evlenemez. Kardeş çocukları(kuzenler) arasında da birbirleriyle evlenmelerinde engel bulunmamaktadır.

²⁰⁰ Gençan, *Aile Hukuku*, s.390; Öztan, *Aile Hukuku*, s.590; Dural, Ögüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.86-87.

²⁰¹ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 2015-330 Esas, 2015-15040 Karar.

²⁰² Tezin birinci bölümünde hısımlığın kesin evlenme engellerinden olduğu hususu incelenmiştir.

Üvey kardeş ve sütkardeşlerin ana ve babaları ortak olmadığı için birbirleriyle evlenmeleri mümkündür.²⁰³ Bu hüküm kapsamında: ana baba bir kardeşler evlenemeyeceği gibi ana ya da baba bir kardeşler de evlenemez. Tam kan amca, dayı, hala ve teyze ile yeğenleri arasında evlenme yasak olduğu gibi yarım kan amca, dayı, hala ve teyze ile yeğenleri arasında da evlenme yasaktır.²⁰⁴

Genetik baba ile çocuk arasında soybağı ilişkisi kurulmamış, nüfus siciline kayıt yapılmamış olsa bile (mesela evlilik birliği içinde, üçüncü şahıstan olan bir çocuğun soybağı reddedilmemişse veya evlilik dışında doğan çocuk bir başkası tarafından tanınmışsa) genetik baba ile çocuk arasında kurulan bir evlilik, kurulduğu andan itibaren butlanla sakattır. Tarafların durumu bilip bilmemelerinin önemi yoktur. Öğretide maddenin sadece hukuken belirlenmiş soybağını mı, yoksa tabii soybağını da mı kapsadığı tartışmalıdır. Lehte görüş tabii soybağını da kapsadığı yolundadır; aleyhte görüş ise soybağının varlığı için sadece hukuki ilişkinin kurulmasını aramaktadır.²⁰⁵

Toplanan delillerden; evlenme akdinin tarafları arasında evlenmeye engel olacak derecede hısımlığın (örneğin: dayı-yeğen) bulunduğu anlaşıldığında davaya konu evlenmenin mutlak butlan ile batıl olduğu karar altına alınmalıdır.²⁰⁶

Türk Medeni Kanunu'nun 129. maddesi gereği kardeşler arasında evlenme yasaktır. Buna rağmen yapılan evlilikler ise mutlak butlanla batıldır(TMK md 145/4). Taraflar esasen kardeş olmadıklarını, nüfus kayıtlarında yanlışlık olduğunu iddia ettiklerinde davalılara nüfus kaydının düzeltilmesi davası açmaları için süre ve imkan tanınması, dava açtıkları taktirde bekletici mesele yapılarak sonucunun beklenmesi ve hasıl olacak sonuç uyarınca bir karar verilmesi gerekmektedir.²⁰⁷

Tarafların evliliğine engel olacak derece hısım görülmelerine ilişkin nüfus kayıtlarının düzeltilmesi halinde evliliğin iptalini gerektirecek husus ortadan kalkmış

²⁰³ Öğretide aynı görüş için bakınız; Öztan, *Aile Hukuku*, s.592.

²⁰⁴ Ayrıntılı bilgi için bakınız: Gençcan, *Aile Hukuku*, s.391-392.

²⁰⁵ Ayrıntılı bilgi için bakınız: Öztan, *Aile Hukuku*, s.593.

²⁰⁶ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 2013-23497 Esas, 2014-7047 Karar.

²⁰⁷ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 2014-12271 Esas, 2014-13365 Karar.

olacağından dava konusuz kalacaktır. Evlenmenin iptaline ilişkin davanın sonucunu etkileyecek olan nüfus kayıt düzeltim davasının sonucu mahkemece beklenmelidir.²⁰⁸

b. Kayın Hısımlığı

Türk Medeni Kanunu 129/2.maddesine göre: kayın hısımlığı meydana getirmiş olan evlilik sona erse dahi, eşlerden biri ile diğerinin üstsoyu veya altsoyu arasında evlenme yasaktır. Kayın hısımlığı evlilik varken olanla sınırlıdır. Evlilik sona erdikten sonra kayın hısımlığı meydana gelmez. Bu hüküm kapsamında: “boşandığı eşinin başkasından olan çocuğu ile evleneme yasaktır. Ancak boşandığı eşinin boşanma kararından sonra doğurduğu çocuğu ile evlenmek mümkündür. Kayın hısımlığı meydana getirmiş olan evlilik sona erdiğinde(ölüm, boşanma, butlan kararı) eşlerden biri ile diğerinin yansoyu arasında evlilik bağı kurulabilir. Örneğin kayın hısımlığı meydana getirmiş olan evlilik sona erdiğinde eşin kardeşi ile evlenilebileceği gibi eşin amcası, halası, dayısı ve teyzesi ile de evlenilebilir.”²⁰⁹

Mutlak butlan sebepleri kamu düzenini ilgilendirdiğinden, evlenenlerin veya mirasçılarının biri ya da birkaçının bu evlenmeye rıza göstermiş(mutlak butlan davasına itiraz etmiş) olması mutlak butlanla batıl olan evlenmeye meşruiyet kazandırmaz ve ‘iptal edilmesini istemiyoruz’ şeklindeki beyanları sonuç doğurmaz.²¹⁰

c. Evlatlık İlişkisinden Doğan Hısımlık

Türk Medeni Kanunu’nun 129/3.maddesine göre evlât edinen ile evlâtlığın veya bunlardan biri ile diğerinin altsoyu ve eşi arasında evlenme yasaktır. Oysa 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi’nin 121.maddesinde: evlatlık edinme sebebiyle evlenmeleri kanunen memnu olan kimselerin, evlenmesi fesholunamaz hükmü yer almaktaydı. Bu madde gereğince evlât edinen ile evlâtlık arasında evlenme olduğu takdirde evlâtlık ilişkisi ortadan kalkmaktaydı. Ancak Türk Medeni Kanunu 129.madde 3.fıkra hükmüyle evlatlık ve evlat edinen arasında evlilik mutlak anlamda yasaklanmıştır. Bu hüküm kapsamında: evlât edinen ve evlâtlığın eşi arasında

²⁰⁸ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 2015-17716 Esas, 2015-17148 Karar.

²⁰⁹ Gençcan, *Aile Hukuku*, s.392-393.

²¹⁰ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 2012-18907 Esas, 2013-10869 Karar.

evlenme yasaktır, aynı şekilde evlâtlık ile evlât edinenin eşi arasında da evlenme yasak olduğundan bu yasağa rağmen yapılan evlilikler mutlak butlanla sakattır. Evlât edinen ve evlâtlığın alt soyu arasında evlenme yasaktır, aynı şekilde evlâtlık ile evlât edinenin altsoyu arasında da evlenme yasak olduğundan bu yasağa rağmen yapılan evlilikte mutlak butlanla sakattır.²¹¹

Kanun koyucu evlatlık ilişkisini kesin bir evlenme engeli olarak saymıştır. Her nasılsa taraflar evlenmişlerse, evlatlık ilişkisi sona ermeyecek, buna karşılık evlenme geçersiz sayılacaktır.²¹²

C. Butlanı Gerektirmeyen Sebepler

Evlenmenin butlanını gerektirmeyen sebepler Türk Medeni Kanunu 154. ve 155.maddesinde düzenlenmiştir.

Butlanı gerektirmeyen sebepleri; bekleme süresine uymama, evlenmenin bazı şekil kurallarına uymama olmak üzere iki başlık altında incelemek mümkündür.

1. Bekleme Süresine Uymama

Evlendirme Yönetmeliği'nin 2/i. maddesinde: kanuni bekleme süresi, kan karışımını önlemek amacı ile evliliği son bulan kadının yeniden evlenmesi için gereken üç yüz günlük bekleme süresi olarak tanımlanmıştır.

Türk Medeni Kanunu'nun 132.maddesine göre: evlilik sona ermişse, kadın evliliğin sona ermesinden başlayarak üç yüz gün geçmedikçe evlenemez. Doğurmakla süre biter. Kadının önceki evliliğinden gebe olmadığına anlaşılması veya evliliği sona eren eşlerin yeniden birbiriyle evlenmek istemeleri hâllerinde mahkeme bu süreyi kaldırır.

Türk Medeni Kanunu 154.maddesinde: kadının bekleme süresi bitmeden evlenmesi, evlenmenin butlanını gerektirmeyeceği belirtilmiştir.

²¹¹ Gençcan, *Aile Hukuku*, s.393; Öztan, *Aile Hukuku*, s.592.

²¹² Evlat edinmeye ilişkin ayrıntılı bilgi için bakınız: Şükran Şıpka, “4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun Evlât Edinmeye İlişkin Hükümlerinin İncelenmesi”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, S:1, 1999, s.301-322.

İlgili madde hükümleri bir arada gözetildiğinde kadının üçyüz günlük bekleme süresi dolmadan evlenmesi durumunda bu evliliğin butlanı gerekmez.²¹³

2. Evlenmenin Bazı Şekil Kurallarına Uymama

Türk Medeni Kanunu'nun 155.maddesine göre: evlendirmeye yetkili memur önünde yapılmış olan bir evliliğin kanunun diğer şekil kurallarına uyulmaması sebebiyle butlanına karar verilemez. Örneğin; *evlendirme memurunun açıklama yapmaması, evlendirme memurunun özelliklerinin eksik bulunması, evlendirme memurunun cübbe giymemesi, evlendirme töreninde tanık bulunmaması, tanığın tam ehliyetli bulunmaması, tanığın evlenenleri tanımaması, tanığın kimliğinin doğrulanmaması, evlenme töreninin tek tanıkla yapılması, evlenme törenine davetli katılmaması, evlenme kütüğünün imzalanmamış olması*²¹⁴ butlan gerektirmeyen hallerdendir.

Evlendirme Yönetmeliği'nin 43.maddesine göre: “evlendirme memuru olarak görevlendirilecek memurların öncelikle öğrenim dereceleri benzerlerinden yüksek, konuşma yeteneği iyi ve diksiyonu düzgün bulunanlar arasında genel kültür ve davranışları bakımından olumlu olanlar seçilir.” Ancak evlendirme memurunun bu özelliklere sahip olmaması yapılan evliliğin geçerliliğini etkilemez. Yine Evlendirme Yönetmeliği'nin 48.maddesine göre: evlendirme memuru, evlendirme töreninde modeli Genel Müdürlükçe belirlenen özel bir cübbe giyer. Ancak evlendirme memurunun evlilik töreninde bu cübbeyi giymemiş olması da evliliğin geçerliliğini etkilemez.²¹⁵

II. EVLİLİĞİN HÜKÜMSÜZLÜĞÜNÜN SONUÇLARI

Hukuki işlemin geçerlilik şartları kamu düzenini etkileyecek boyuttaysa mutlak hükümsüzlük; bir hukuki işlemin kurucu unsurları tamam olmakla birlikte

²¹³ İkişler, *Evlenmenin Hükümsüzlüğü*, s.227; Gençcan, *Aile Hukuku*, s.445; Dural, Ögüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.102.

²¹⁴ Gençcan, *Aile Hukuku*, s.445-446.

²¹⁵ İkişler, *Evlenmenin Hükümsüzlüğü*, s.228; Gençcan, *Aile Hukuku*, s.446-447; Dural, Ögüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.102.

geçerlilik şartlarındaki sakatlık kamu düzenini etkilemeyecek boyuttaysa nisbi hükümsüzlük söz konusudur.²¹⁶

Türk Medeni Kanunu 156.maddesine göre “*mutlak butlan hâlinde bile evlenme, hâkimin kararına kadar geçerli bir evliliğin bütün sonuçlarını doğurur.*” İlgili hüküm gereğince butlan dolayısıyla verilen iptal kararının, kararın kesinleşmesinden itibaren evliliği sona erdireceğini, anılan evlenmelerin bu ana kadar geçen sürede temelde geçersiz olsalar bile geçerli bir evliliğin doğuracağı tüm sonuçları doğurduklarını ifade etmektedir. Her ne kadar iptal kararı evliliği sona erdirse de bu karar geçmişe etki etmeyeceği için, karardan önce meydana gelen hüküm ve sonuçlar ortadan kalkmaz; geçerliliğini muhafaza eder(TMK.m156).²¹⁷

A. Butlan Davası

Gerek mutlak, gerek nisbi butlan sebepleri Türk Medeni Kanunu’nda sayılmıştır. Bu sayma numerus clausus niteliğindedir. Butlan nedeninin varlığıyla evlilik kendiliğinden geçersiz hâle gelmez; Türk Borçlar Hukuku’ndaki düzenlemenin aksine evliliğin geçersiz olması için mutlaka hâkim kararına ihtiyaç vardır.²¹⁸ Gerek üçüncü şahısların, gerek eşlerin mevcut evliliğin geçerli olduğuna ilişkin inançları ve evliliğin hükümleri bu evlilik mahkeme kararıyla sona erdirilinceye kadar korunur.²¹⁹

Batıl bir evlenmenin ortadan kaldırılması için açılması şart olan butlan davası sonunda “hâkimin, evliliğin ortadan kaldırılması konusunda verdiği karara iptal kararı” denilir. Bu karar da hukuki niteliği itibariyle yenilik doğuran karardır. Nitekim butlan davası ve iptal kararı ile var olan bir hukuki durum ortadan kaldırılmaktadır. Kanun koyucu bu geçerlilik şartlarının eksikliği durumunda

²¹⁶ Gençcan, *Aile Hukuku*, s.448-449; İkizler, *Evlenmenin Hükümsüzlüğü*, s.236; Dural, Öğüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.98.

²¹⁷ Butlan sebebiyle verilen iptal kararının sonuçları hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız: Sinan Sami Akkurt, “*Türk Medenî Hukukunda Evlenmenin Butlanı*”, **Y.L.T.** Konya 2008, s.179-204.

²¹⁸ Yazıcı, Atasoy, s.190; Dural, Öğüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.93; İkizler, *Evlenmenin Hükümsüzlüğü*, s.237.

²¹⁹ Öztan, *Aile Hukuku*, s.620; Dural, Öğüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.81.

evlenmenin hangi butlan türüyle geçersiz olacağını ve böyle bir durumda bu geçersizliğin hangi hukuki yollarla ileri sürülebileceğini, nedenleri ile birlikte mutlak butlan/mutlak butlan davası ve nisbi butlan/nisbi butlan davası şeklinde ikili bir ayırma tabi tutmuştur.²²⁰

Mutlak butlan ve nisbi butlan davaları bozucu yenilik doğuran davalardır. Çünkü bu dava ve kararlar var olan bir hukuki durum yani evlilik sona erer.²²¹

B. Davacılar

1. Nisbi Butlan Davalarında Davacılar

Türk Medeni Kanunu 148.maddesinde evlenme sırasında geçici bir sebeple ayırt etme gücünden yoksun olan eşin evlenmenin iptalini dava edebileceği hükmüne yer verilmiştir. Aynı şekilde Türk Medeni Kanunu'nun 149.maddesine göre: eşlerden biri evlenmeyi hiç istemediği veya evlendiği kişiyle evlenmeyi düşünmediği hâlde yanılarak bu evlenmeye razı olmuşsa; eşinde bulunmaması onunla birlikte yaşamayı kendisi için çekilmez bir duruma sokacak derecede önemli bir nitelikte yanılarak evlenmişse evlenmenin iptalini talep edebilir. Türk Medeni Kanunu'nun 150.maddesine göre eşlerden biri eşinin namus ve onuru hakkında doğrudan doğruya onun tarafından veya onun bilgisi altında bir başkası tarafından aldatılarak evlenmeye razı olmuşsa; davacının veya altsoyunun sağlığı için ağır tehlike oluşturan bir hastalık kendisinden gizlenmişse evlenmenin iptalini ileri sürebilir. Türk Medeni Kanunu'nun 151.maddesine göre kendisinin veya yakınlarından birinin hayatı, sağlığı veya namus ve onuruna yönelik pek yakın ve ağır bir tehlike ile korkutularak evlenmeye razı edilmiş eş, evlenmenin iptalini dava edebilir.

Nisbi butlan davasında gerek Cumhuriyet savcısının gerek diğer ilgililerin dava açma hakkı yoktur. Nisbi butlan davalarında yasal temsilci düşmanlığı kuralı geçerli olduğundan yasal temsilci eş adına dava açamaz. Nisbi butlan davası açma hakkına sahip olan eş ölmüş ise; ilgililer, mirasçılar veya Cumhuriyet savcısı ne

²²⁰ Akkurt, *Türk Medenî Hukukunda Evlenmenin Butlanı*, s.143-144; Dural, Öğüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.81; Gençan, *Aile Hukuku*, s.373.

²²¹ Dural, Öğüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.93; Öztan, *Aile Hukuku*, s.620; İkizler, *Evlenmenin Hükümsüzlüğü*, s.237.

kendi adlarına ne de ölen eş adına nisbî butlan davası açamaz. İptal davası açma hakkı, bu hakka sahip olan eşin ölümü üzerine onun mirasçılara geçmez; çünkü bu hak şahsa sıkı sıkıya bağlı haklardandır(TMK 159/c.1). Ancak eş ölmeden önce nisbî butlan davası açmış olup dava sırasında ölmüş ise davaya mirasçuları devam edebilir.²²²

Evlenme töreni sırasında eşlerden birinin geçici bir sebeple ayırt etme gücünden yoksun bulunduğu halde ayırt etme gücünün sonradan kazanılamaması durumlarında nisbi butlan, mutlak butlana dönüşmüş sayılır. Bu sebeple gerek ilgililer gerekse diğer eş mutlak butlan davasını açabilir. Evlenme töreni sırasında geçici bir sebeple ayırt etme gücünden yoksun bulunan eş ayırt etme gücünü kazandıktan sonra dava açma süresi içinde ayırt etme gücünü kaybetmişse yasal temsilcisi ayırt etme gücünü kaybeden eş adına nisbi butlan davasını açabilir.²²³

Ana ve babadan birinin izni alınmamışsa dava açma hakkı sadece izni alınmayan ana ya da babaya aittir. Yasal temsilci ölmüşse onun mirasçılarının dava açma hakkı bulunmadığı gibi açılmış davayı da sürdürmeleri mümkün değildir.²²⁴

Türk Medeni Kanunu'nun 153.maddesine göre küçük veya kısıtlı, yasal temsilcisinin izni olmadan evlenirse, izni alınmayan yasal temsilci evlenmenin iptalini dava edebilir. Bu suretle evlenen kimse sonradan on sekiz yaşını doldurmak suretiyle ergin olur, kısıtlı olmaktan çıkar veya karı gebe kalırsa evlenmenin iptaline karar verilemez. Kadının hamile kalması, eşlerin sonradan ergin olmaları veya kısıtlılık kararının ortadan kalkması durumu, her defasında, açılan davaya ilişkin kararın kesinleştiği anda aranır.²²⁵

Türk Medeni Kanunu 11.maddesine göre erginlik on sekiz yaşın doldurulmasıyla başlar. Bu kapsamda “olağan evlenme yaşına erişmiş olup ayırt etme gücüne sahip bulunan ve yasal temsilcinin izni olmadan evlenen kimse

²²² Ayrıntılı bilgi için bakınız: Tekinay, s.135; Hatemi, Kalkan Oğuztürk, *Aile Hukuku*, s.80; Dural, Ögüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.95; Öztan, *Aile Hukuku*, s.625.

²²³ İkizler, *Evlenmenin Hükümsüzlüğü*, s.241; Gençcan, *Aile Hukuku*, s.485-486.

²²⁴ Gençcan, *Aile Hukuku*, s.487-488; Öztan, *Aile Hukuku*, s.625.

²²⁵ Öztan, *Aile Hukuku*, s.625; Dural, Ögüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.97; İkizler, *Evlenmenin Hükümsüzlüğü*, s.222-223.

sonradan onsekiz yaşını doldurmak suretiyle ergin olursa evlenmenin iptaline karar verilemez.”²²⁶

Vesayet bazı durumlarda kendiliğinden ortadan kalkar; bazı durumlarda ise mahkeme kararıyla sona erer(TMK m.470 vd.). Kısıtlı olduğu için yasal temsilcisinden evlenme izni alması gereken kişinin bu izni almadan yaptığı evlenme nisbi butlanla batıldır fakat kısıtlı, evlenmenin butlanına karar verilmeden önce kısıtlı olma durumundan kurtulursa artık evliliği iznin bulunmaması nedeniyle sona erdirilemez.²²⁷

“Küçük veya kısıtlı, yasal temsilcisinin izni olmadan evlendiğinde karı gebe kalmışsa nisbi butlan sebebiyle evlenmenin iptalinin önlenmesi için karının gebe kaldığı doktor raporuyla belgelenmelidir.”²²⁸ “Olağan evlenme yaşına erişmiş olup ayırt etme gücüne sahip bulunan ve yasal temsilcisinin iznini almadan evlenen kadın sonradan gebe kalırsa evlenmenin iptaline karar verilemez.”²²⁹ Küçük veya kısıtlı, yasal temsilcisinin izni olmadan evlendiğinde kadın gebe kalırsa ve gebeliğin eşten olduğu anlaşılırsa nisbi butlan sebebiyle evlenme iptal edilemez. Gebelik durumunda eşten hamile kalındığı yolundaki adi karinenin aksi kanıtlanabilir.²³⁰ Gebeliğin canlı doğumlu sonlanması gerekmez.

2. Mutlak Butlan Davalarında Davacılar

Türk Medeni Kanunu'nun 147.maddesine göre “mutlak butlan davası, Cumhuriyet savcısı tarafından re'sen açılır. Bu dava, ilgisi olan herkes tarafından da açılabilir.” Ayrıca Türk Medeni Kanunu'nun 147.maddesinde “sona ermiş bir evliliğin mutlak butlanı Cumhuriyet savcısı tarafından re'sen dava edilemez; fakat her ilgili, mutlak butlanın karar altına alınmasını isteyebileceği” hükmüne yer verilmiştir. Türk Medeni Kanunu'nun 147.maddesi gereğince “ayırt etme gücünün

²²⁶ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 18.07.2006, 9742-11299.

²²⁷ İkizler, *Evlenmenin Hükümsüzlüğü*, s.222-223; Öztan, *Aile Hukuku*, s.625; Dural, Ögüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.97.

²²⁸ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 09.10.2007, 19058-13672.

²²⁹ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 18.07.2006, 9736-11300.

²³⁰ Gençcan, *Aile Hukuku*, s.430-432; Ayrıca bakınız: Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 18.07.2006, 9736-11300.

sonradan kazanılması veya akıl hastalığının iyileşmiş olması durumlarında mutlak butlan davasını yalnız ayırt etme gücünü sonradan kazanan veya akıl hastalığı iyileşen eş açabilir.”

Butlan davası açma hakkı şahsa sıkı sıkıya bağlı haklardandır. Bu nedenle ayırt etme gücüne sahip olan eş vesayet altında olsa bile dava açmak için yasal temsilcisinin iznine gerek yoktur. Mirasçılar, ilgili sıfatıyla şahsen dava açma hakkına sahip oldukları için, eşlerden biri ölmüş olsa dahi butlan davası açabilirler. Kanun koyucu, mirasçılara bu davayı açma hakkını tanımıştır(TMK 147/1).²³¹ Mutlak butlan ile sakat olan evliliğin butlanına karar verilmesine ilişkin eşlerden biri tarafından açılan dava sırasında davacı eş ölürse mirasçılar açılmış olan davayı halef sıfatıyla sürdüremezler. Mirasçıların açılmış olan butlan davasını sürdürebilmesi sadece nisbî butlan davası için söz konusudur. Fakat her ilgili halef sıfatıyla değil de kendi adlarına mutlak butlanın karar altına alınmasını isteyebilir.²³²

Türk Medeni Kanunu'nun 147.maddesi gereği “evliyken yeniden evlenen bir kimsenin önceki evliliği mutlak butlan kararı verilmeden önce sona ermişse ve ikinci evlenmede diğer eş iyiniyetli ise, bu evlenmenin butlanına karar verilemez.”

Evlenmeye engel akıl hastalığı mutlak butlan nedenidir. Türk Medeni Kanunu 147/2.maddesi gereğince “ayırt etme gücünün sonradan kazanılması veya akıl hastalığının iyileşmiş olması durumlarında mutlak butlan davasını yalnız ayırt etme gücünü sonradan kazanan veya akıl hastalığı iyileşen eş açabilir.” Kişinin akıl hastalığının sonradan iyileşmesi durumunu ise kanun koyucu nisbi butlan sebebi yapmak istemiş ve dava açma hakkını sadece iyileşen eşe tanımıştır. Maddenin amaçsal yorum metoduyla yorumlanmasından, sadece iyileşen eşin açabileceği bir

²³¹ Velidedeoğlu, s.300; Öztan, *Aile Hukuku*, s.621; Tekinay, s.149; Saymen, Elbir, s.210; Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.226.

²³² Yargıtay 2. Hukuk Dairesi; 20.05.2002, 6073-6775. 08.06.2010, 5045-11272: “Sona ermiş bir evliliğin mutlak butlanı Cumhuriyet savcısı tarafından re'sen dava edilemez; fakat her ilgili mutlak butlanın karar altına alınmasını isteyebilir. Bu sebeple mirasçıların kendi adlarına açtıkları dava tespit davası değil, mutlak butlan davası olduğundan aile mahkemesi tarafından mutlak butlan kararı verilecektir.”

davanın hukuki mahiyetinin nisbi butlan davası olacağı sonucuna varmak gerekmektedir.²³³

Mutlak butlan davasının davacısı savcı ya da ilgililerdir. Ancak savcı dava açmakla yükümlüdür. Bir evlenmenin mutlak butlanını öğrenen savcı dava açıp açmamakta serbest olmayıp, muhakkak dava açmak zorundadır.²³⁴ Zira burada kamu düzeni söz konusudur. Bazı hallerde savcının dava açma yetkisi ortadan kalkar. Örneğin: batıl evlenme sonradan herhangi bir sebeple ortadan kalkmışsa; devamlı akıl hastalığına uğrayan kişinin bu durumu sonradan düzelirse; evli iken tekrar evlenen kişinin bu ikinci evliliği hakkında butlan kararı verilmeden önce, birinci evlenme ortadan kalkarsa ve ikinci eş iyiniyetli olursa, savcının butlan davası açma yetkisi ortadan kalkar.²³⁵

Mutlak butlan davası açmak Cumhuriyet savcısı için görevdir. Zira Türk Medeni Kanunu'nun 146.madde başlığı "dava açma görevi ve hakkı" şeklindedir. Anılan hükme göre "mutlak butlan davası, Cumhuriyet savcısı tarafından re'sen açılır." Aile mahkemesi mutlak butlan davasında Cumhuriyet savcısının katılımını sağlamak üzere usulüne uygun şekilde tebligat yaparak Cumhuriyet savcısını duruşmalara çağırarak zorundadır.²³⁶

Uygulamada sıkça karşılaşılan aksaklıklar ve sorunlar üzerine bu konunun üzerinde durmakta fayda vardır. Mutlak butlan davalarındaki Yargıtay Bozma İlamlarına bakıldığında; Aile Mahkemelerindeki savcının, duruşmalara katılmadığı veya savcılığa yapılan tebligatların usulüne uygun yapılmamış olduğu tespit edilmiştir. Yargılamanın sürüncemede kalmasına sebep olan hususlar mutlak butlan

²³³ Öztan, *Aile Hukuku*, s.598; Hatemi, Kalkan Oğuztürk, *Aile Hukuku*, s.80.

²³⁴ Dural, Ögüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.93; Saymen, Elbir, s.210; Velidedeoğlu, s.285; Tekinay, s.146-147; Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.225.

²³⁵ Savcıların hukuk davalarındaki görevleri hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız: Ejder Yılmaz, "Savcıların Hukuk Davalarındaki Görevleri", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, S:1-2, 1972, s.255-283.

²³⁶ Gençcan, *Aile Hukuku*, s.466-467; Ayrıca bakınız: Yargıtay 2.Hukuk Dairesi, 08.07.09, 9152-136-17.

davasının davacısı olan Cumhuriyet savcısına yönelik kısımdır. Zira davacı savcılık davaları takip etmemekte ya da Aile Mahkemesi, duruşmalarına savcının katılımını sağlamamaktadır. Oysa gerek Kanun hükmü gerekse Yargıtay İçtihatları açıktır. Peki, savcı açmış olduğu mutlak butlan davasında tüm duruşmalara mı katılacaktır, yoksa sadece karar duruşmasına katılması yeterli mi olacaktır? Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin kararında Cumhuriyet savcısının tüm duruşmalara katılımı gerektiğini ifade etmiştir.²³⁷

Yargıtay'ın, Cumhuriyet savcısının açtığı mutlak butlan davalarına yönelik, ilk derece mahkemelerinin kararını bozduğu bir diğer husus ise savcılığa yapılan tebligatların usulsüz olması(Tebliğat Kanunu madde 43'e aykırı olması) nedeniyledir.²³⁸ Tebligat Kanunu 43.maddesi gereğince: Cumhuriyet Başsavcılığına yapılacak tebligat, tebliğ olunacak varaka aslının kendisine gösterilmesiyle olur; bu tebliğ bir mehile başlangıç olacaksa, Cumhuriyet Müddeiumumisi gösterildiği günü varakanın aslına işaret ve imza eder.

²³⁷ Yargıtay 2.Hukuk Dairesi, 2012-14789 Esas, 2013-12535 Kararı: “Dava evliliğin butlanına ilişkin olup, Cumhuriyet Başsavcılığınca davaname ile açılmıştır. Cumhuriyet Savcısı, kanunda açıkça öngörülen hallerde hukuk davası açar veya açılmış olan hukuk davasında taraf olarak yer alır (HMK. md. 70/1). Davanın devamı sırasında 17.02.2011 tarihinden sonraki celselere Cumhuriyet Savcısı katılmadığı gibi karar da yokluğunda verilmiştir. Bu nedenle Cumhuriyet Başsavcılığının usulünce tüm duruşmalara katılımı sağlanılmadan yargılamaya devamla hüküm kurulması doğru görülmemiştir. SONUÇ: Temyiz edilen hükmün yukarıda gösterilen sebeple BOZULMASINA” hükmetmiştir. Aynı yönde Yargıtay kararı için bakınız: Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 2015-9414 Esas, 2015-11582 Karar.

²³⁸ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin 2017-4746 Esas, 2017-10723 Kararı: “Cumhuriyet Başsavcılığına yapılacak tebligat, tebliğ olunacak varaka aslının kendisine gösterilmesiyle olur. Bu tebliğ bir mehile başlangıç olacaksa Cumhuriyet Başsavcısı gösterildiği günü varakanın aslına işaret ve imza eder (Teb. Kanunu m. 43). Gösterilen usul çerçevesinde temyiz dilekçesinin Cumhuriyet Başsavcılığına tebliği ile katılma yoluyla temyiz süresinin beklendikten sonra gönderilmek üzere dosyanın mahalli mahkemesine ikinci kez İADESİNE” hükmetmiştir.

Cumhuriyet savcısı ancak devam etmekte olan bir evlilik için mutlak butlan davası açabilir.²³⁹ Cumhuriyet savcısı tarafından açılan mutlak butlan davasında, mutlak butlan ile sakat olan evlilik butlanına karar verilmeden önce sonlanmış(ölüm, gaiplik sebebiyle evlenmenin feshi kararı alınması, boşanma ve benzeri) ise Cumhuriyet savcısı tarafından açılan dava konusuz kaldığından aile mahkemesince konusuz kalan dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına hükmedilmelidir.²⁴⁰

Mutlak butlan davasını açabilecek ilgili kapsamına: eşlerden biri, eşlerin mirasçıları, eşlerin ana babaları, eşlerin vasileri, maddi menfaati olanlar, manevi menfaati olanların dahil olduğu söylenebilir.²⁴¹

“Dava sırasında davacının kısıtlanması durumunda davacının vesayet altına alınmasını gerektiren sebep dava tarihinde de mevcut değilse kendisine atanan

²³⁹ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin 2015-10943 Esas, 2015-13314 Kararı: “Dava, evliyken yeniden evlenen kimsenin ikinci evliliğinin mutlak butlan sebebiyle iptali isteğine ilişkin olup, Cumhuriyet savcısı tarafından 23.7.2013 tarihinde düzenlenen davaname ile re'sen açılmıştır. İptali istenen, Bedriye ile İsmail'in evliliğinin, İsmail'in 9.12.2001 tarihinde ölümüyle sona erdiği görülmektedir. Sona ermiş bir evliliğin mutlak butlanı Cumhuriyet savcısı tarafından dava edilemez (TMK. m. 147/1). Bu durumda Cumhuriyet savcısının dava açma hakkı bulunmamaktadır. O halde, davanın Cumhuriyet savcısının dava açma yetkisinin bulunmadığı gerekçesiyle reddine karar verilmesi gerekirken, bu husus nazara alınmadan butlan kararı verilmesi doğru bulunmamıştır. SONUÇ: Temyiz edilen hükmün yukarıda gösterilen sebeple BOZULMASINA” hükmetmiştir.

²⁴⁰ Gençcan, *Aile Hukuku*, s.468-471; Ayrıca bakınız: Yargıtay 2.Hukuk Dairesi, 19.03.2009, 1177-5058.

²⁴¹ Gençcan, *Aile Hukuku*, s.471; Ayrıca bakınız: Yargıtay 2.Hukuk Dairesi, 05.11.2008, 15835-14599.

vasinin daha önce açılmış davayı sürdürmek için izin²⁴² almasına gerek bulunmamaktadır.”²⁴³

C. Davalılar

1. Nisbi Butlan Davalarında Davalılar

Nisbi butlan davasında, eşlerden biri diğer eş i dava etmekte ise, davalı daima diğer eş tir.²⁴⁴ Nisbi butlan davası yasal temsilci tarafından açılmış sa, bu takdirde davalı her iki eş tir.²⁴⁵

Eşlerden bir ya da ikisi ayırt etme gücünden yoksun ise nisbi butlan davası yasal temsilcileri huzuruyla görülür. Eş in yasal temsilcisi dava açan eş ise davalıya bir temsil kayyımı atanmalıdır. Küçük veya kısıtlı, yasal temsilcinin izni olmadan evlenirse, izni alınmayan yasal temsilci nisbi butlan davasını her iki eş e karşı açabilir.²⁴⁶

2. Mutlak Butlan Davalarında Davalılar

Mutlak butlan davası, eşlerden biri tarafından diğer eş e veya ilgililer tarafından her iki eş e karşı açılır. Savcı davayı her iki eş e karşı açar.²⁴⁷ Dava eşlere karşı açılmış sa, aralarında zorunlu dava arkadaşlığı ilişkisi bulunduğu kabul edilir. Dava açılmadan veya dava devam ederken, eşlerden biri veya her ikisi ölürse, dava ilgililer tarafından eşlerin mirasçılarına karşı açılır veya açılmış dava mirasçılara

²⁴² Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 27.09.2004, 9759-10651: “Vasi acele hallerde vesayet makamının izni bulunmadan da dava açabilir. Ancak dava açıldıktan sonra eksik olan izin kararı vesayet makamından alınmadan açılmış davaya devam edilemez.” Aynı yönde Yargıtay Kararı için bakınız: Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 27.10.2004, 11828-12136.

²⁴³ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 27.03.2008, 6508-4226. Aynı yönde Yargıtay kararı için bakınız: Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 27.03.2008, 18379-6784.

²⁴⁴ Şakir Berki, *Medenî Hukuk Umumî Esaslar Şahıs ve Aile Hukuku*, Ankara, 1961, s.215; Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.228.

²⁴⁵ Ayrıntılı bilgi için bakınız: Köprülü, s.543; Köprülü, Kaneti, s.106; Öztan, *Aile Hukuku*, s.626; Dural, Öğüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.96.

²⁴⁶ Gençcan, *Aile Hukuku*, s.488-489; İkizler, *Evlenmenin Hükümsüzlüğü*, s.243.

²⁴⁷ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 25.10.1995, 11437-11015.

karşı yürütülür. Savcının bu durumda ortada bir kamu yararı kalmadığı için dava açma veya açılan davayı yürütme hakkı yoktur. Aleyhine dava açılan eş, ayırt etme gücüne sahip değilse, davada müdafaada bulunabilme veya vekil gönderme imkanı yoktur. Böyle bir durumda, ayırt etme gücü olmayan davalı eşi, yasal temsilcisi temsil eder. Eğer diğer eş, yasal temsilci ise, davalı eşe bir kayyım atanır(Türk Medeni Kanunu madde 426/2).²⁴⁸

Mutlak butlan sebebiyle evlenmenin iptali davalarında nüfus müdürlüğüne husumet düşmez.²⁴⁹

D. Butlan Davasında Yargılamaya İlişkin Usul Hükümleri

Butlan davalarında görevli mahkeme Aile Mahkemesidir.²⁵⁰ Zira Aile Mahkemesi'nin görevleri 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanunun 4.maddesinde düzenlenmiştir. İlgili madde hükmü gereğince: 22.11.2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun Üçüncü Kısım hariç olmak üzere İkinci Kitabı ile 3.12.2001 tarihli ve 4722 sayılı Türk Medenî Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanuna göre aile hukukundan doğan dava ve işler; 2. 20.5.1982 tarihli ve 2675 sayılı Milletlerarası

²⁴⁸ Ayrıntılı bilgi için bakınız: Öztan, *Aile Hukuku*, s.626; Tanrıver, s.69; Dural, Ögüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.93-95; Gençcan, *Aile Hukuku*, s.482-489.

²⁴⁹ Yargıtay 2.Hukuk Dairesi, 17.03.2008, 3373-3550.

²⁵⁰ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin 2014-12271 Esas, 2014-13365 Kararı: "Dava, evlenmenin butlanına ilişkin olup, 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun, üçüncü kısmı hariç, ikinci kitabında yer almaktadır. Görev, kamu düzenine ilişkindir. Mahkemece yargılamanın her aşamasında kendiliğinden dikkate alınması gerekir. 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanunun, 5133 sayılı Kanunla değişik 4. maddesi; 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun ikinci kitabından üçüncü kısım hariç olmak üzere (m.118-395) kaynaklanan bütün davaların, aile mahkemeleri kurulan yerlerde bu mahkemelerce bakılacağını; aynı Yasanın 2. maddesi de, aile mahkemesi kurulmayan yerlerde bu kanun kapsamına giren dava ve işlerin asliye hukuk (aile) mahkemelerinde bakılacağını hükme bağlamıştır. Şu halde Aile Mahkemesi kurulmayan yerlerde Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenen Asliye Hukuk Mahkemelerinde davanın Aile Mahkemesi sıfatı ile görülüp karara bağlanması gerekir. Aynı yönde karar için bakınız: Hukuk Genel Kurulu, 16.11.2005 tarih ve 2/673-617 sayılı kararı.

Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanuna göre aile hukukuna ilişkin yabancı mahkeme kararlarının tanıma ve tenfizine aile mahkemeleri kurulan yerlerde bu mahkemelerce bakılacağı; aile mahkemesi kurulmayan yerlerde bu kanun kapsamına giren dava ve işlerin asliye hukuk (aile) mahkemelerinde bakılacağı düzenlenmiştir.

Yetki ve yargılama usulüne ilişkin Türk Medeni Kanunu'nun 160. maddesinde evlenmenin butlanı davasında, yetki ve yargılama usulü bakımından boşanmaya ilişkin hükümlerin uygulanacağı ifade edilmiştir.

Evlenmenin butlanı davası Cumhuriyet savcısı, yasal temsilci ya da ilgililer tarafından açılması durumunda eşlere husumet yöneltilmesi gerektiğinden davanın eşlerden birinin yerleşim yerinde açılması da mümkündür.²⁵¹ Evlenmenin butlanı davasında uygulanacak yetki kuralı kamu düzenine ilişkin kesin yetki kuralı olmayıp aile mahkemesine ilk itiraz olarak ileri sürüldüğünde incelenebilir.²⁵²

Hâkim butlan davasının dayandığı olguların varlığına vicdanen kanaat getirmediği, bunları ispatlanmış sayamaz. Butlan sebebi olarak gösterilen olaylar şeklen kanıtlanmış olsa bile hâkim tanıkların açıkladıkları olayların varlığına vicdanen inanmıyorsa davayı reddedebilir. Butlan davasında tarafların ikrarı, kabulü hâkimi bağlamaz. Hâkim butlan davasında taraflara yemin öneremez. Butlan davasının ferî sonuçlarına ilişkin anlaşmalar hâkim tarafından onaylanmadıkça geçerli olmaz.²⁵³

Butlan davasında hâkimin geçici önlemleri re'sen almak zorunda olduğuna dair Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin 2014/12195 Esas, 2015/4644 sayılı Kararda şu ifadeler yer vermiştir: “Evlenmenin butlanına ilişkin davalarda boşanmaya ilişkin hükümler uygulanır(TMK md. 158/1-2). Boşanma veya ayrılık davası açılınca hakim, davanın devamı süresince, gerekli olan, özellikle eşlerin barınmasına(TMK md.186/1), geçimine(TMK md.185/3), malların yönetimine(TMK md. 223, 242, 244, 262, 263, 264, 267, 215) ve çocukların bakım ve korunmasına(TMK md.185/2)

²⁵¹ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 03.12.2007, 22233-16870.

²⁵² Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 20.01.2009, 19330-1216.

²⁵³ Ayrıntılı bilgi için bakınız: Gençcan, *Aile Hukuku*, s.490-492; Zevkliler, s.954; Akıntürk, s.244; Oğuzman, Dural, s.108; Öztan, *Aile Hukuku*, s.628.

ilişkin geçici önlemleri kendiliğinden(re'sen) almak zorundadır(TMK md.169). O halde; Türk Medeni Kanununun 185/3. ve 186/3. maddeleri uyarınca, tarafların ekonomik ve sosyal durumları da gözetilerek dava tarihinden geçerli olmak üzere kadın davalı kadın eş yararına uygun miktarda tedbir nafakasına hükmedilmesi gerekirken, yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırı bulunmuştur”.

E. Hak Düşürücü Süre

1.Nisbi Butlan Davalarında Süre

Türk Medeni Kanunu'nun 152.maddesine göre iptal davası açma hakkı, iptal sebebinin öğrenildiği veya korkunun etkisinin ortadan kalktığı tarihten başlayarak altı ay ve her hâlde evlenmenin üzerinden beş yıl geçmekle düşer. İlgili madde hükmüyle iptal davası açma süresi hak düşürücü süre olarak belirlenmiştir. Bu süreler geçtikten sonra iptal davası açılmaz. Sürelerin hak düşürücü olması nedeniyle; taraflar ileri sürmese dahi, hâkim hak düşürücü sürenin geçip geçmediğini re'sen gözetmek zorundadır. Şayet hâkim hak düşürücü süre geçtikten sonra iptal davasının açılmış olduğunu tespit ederse bu durumda davayı reddetmelidir.²⁵⁴

Butlan davası açmak için eşlere verilen beş yıllık süre evliliğin tamamlandığı andan itibaren başlar. Evliliğin tamamlanmasından itibaren beş yıl geçtikten sonra eşler iptal davası açamaz. İptal davası açmak için belirlenen altı aylık süre ise nisbi butlan sebebi olan hususun ortadan kalkmasıyla işlemeye başlayacaktır. Örneğin: eş evlenme esnasında ayırt etme gücünden geçici yoksunken, evlendikten sonra ayırt etme gücünü kazanması halinde, ayırt etme gücünü kazandığı andan itibaren dava açmak için altı aylık süresi başlar. Her halükarda bu eşin dava açma süresi; evliliğin tamamlanmasından itibaren beş yıl olacağından, evlilik tamamlandıktan beş yıl sonra bu eş iptal davası açamaz. Açsa dahi hâkim tarafından bu dava hak düşürücü sürenin dolmuş olması sebebiyle reddedilmelidir.²⁵⁵

²⁵⁴ Gençcan, *Aile Hukuku*, s.500-501; İkizler, *Evlenmenin Hükümsüzlüğü*, s.245; Öztan, *Aile Hukuku*, s.630; Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.228.

²⁵⁵ Gençcan, *Aile Hukuku*, s.501-503; Ayrıca bakınız: Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 21.10.2008, 13462-13809; Yargıtay 2. Hukuk Dairesi,09.10.2007, 18135-13646.

Her iki eşin de ölümü halinde, dava açma hakkı sona erer. Eşlerden birinin ölmesi halinde ise dava açma hakkı olan eşin bu hakkı ortadan kalkmaz.²⁵⁶

Yasal temsilcinin açacağı nisbî butlan davası için kanunda bir süre öngörülmüş değildir.²⁵⁷ Türk Medeni Kanunu'nun 153/2.maddesi gereğince “evlenen kimse sonradan onsekiz yaşını doldurmak suretiyle ergin olur, kısıtlı olmaktan çıkar veya karı gebe kalırsa evlenmenin iptaline” karar verilemeyeceği yönündeki düzenlemeyle kanuni temsilcinin dava hakkını sınırlayan sebepler belirlenmiştir.

2. Mutlak Butlan Davalarında Süre

Kural olarak mutlak butlan davasını gerek Cumhuriyet savcısı gerek ilgililer her zaman açabilir. Ancak Türk Medeni Kanunu 147.maddesinde: “sona ermiş bir evliliğin mutlak butlanı Cumhuriyet savcısı tarafından re'sen dava edilemez; fakat her ilgili, mutlak butlanın karar altına alınmasını isteyebilir; ayırt etme gücünün sonradan kazanılması veya akıl hastalığının iyileşmiş olması durumlarında mutlak butlan davasını yalnız ayırt etme gücünü sonradan kazanan veya akıl hastalığı iyileşen eş açabilir” hükmüne yer verilmiştir.

Dava hakkının yalnız ayırt etme gücünü sonradan kazanan eşe verilmesi ya da dava hakkının yalnız akıl hastalığı iyileşen eşe verilmesi mutlak butlan davasının nisbi butlana dönüştüğünün bir göstergesidir.²⁵⁸ Bu durumda nisbi butlan davasındaki altı ay ve beş yıllık hak düşürücü süre içinde butlan davası açılması gerekir. Eş tarafından süresinde iptal davası açılmadığı takdirde hak düşürücü sürenin geçmiş olması nedeniyle iptal davası reddedilir.

F. Nisbi ve Mutlak Butlan Kararının Hukuki Sonuçları

1. Butlan Kararının Eşler Yönünden Sonuçları

Türk Medeni Kanunu'nun 158.maddesine göre “evlenmenin butlanına karar verilirse, evlenirken iyiniyetli bulunan eş bu evlenme ile kazanmış olduğu kişisel

²⁵⁶ Ayrıntılı bilgi için bakınız: Öztan, *Aile Hukuku*, s.628-630.

²⁵⁷ İkizler, *Evlenmenin Hükümsüzlüğü*, s.245; Öztan, *Aile Hukuku*, s.630; Gençcan, *Aile Hukuku*, s.504.

²⁵⁸ Gençcan, *Aile Hukuku*, s.499-500; Öztan, *Aile Hukuku*, s.628.

durumunu korur. Eşler arasındaki mal rejiminin tasfiyesi, tazminat, nafaka ve soyadı hakkında boşanmaya ilişkin hükümler uygulanır.”

Butlan kararının kesinleşmesinden sonra eşler arasındaki evlilik birliği sona erer. Kadın hakkında bekleme süresi hükümleri uygulanır. Evlilik mutlak butlanla sakat olsa da bu evlilik nedeniyle doğan kayın hısımlığı ilişkisi devam eder.²⁵⁹ Türk Medeni Kanunu 129/2.maddesinde “kayın hısımlığı meydana getirmiş olan evlilik sona ermiş olsa bile, eşlerden biri ile diğerinin üstsoyu veya altsoyu arasında” evlenmenin yasak olduğu düzenlenmiştir. Kayın hısımlığı evlilik varken var olanla sınırlıdır.²⁶⁰

Evliliğin butlanı davası açılmasıyla, eşler arasındaki, edinilmiş mallara katılma rejimi butlan dâvasının açılması ânı bakımından sona erer; edinilmiş malların tasfiyesi içinse süre, boşanma kararının kesinleştiği andan itibaren başlar. Kötüniyetli eş, kusurlu boşanmış eş gibi muamele görür.²⁶¹ Kötüniyetli eş, butlan kararı sonucunda, evlenme ile kazandığı kişisel durumunu kaybeder.

Türk Medeni Kanunu'nun 158.maddesi gereğince eşler arasında nafaka hakkında boşanmaya ilişkin hükümler uygulanır. Butlan davası açıldığında, “aile mahkemesi hâkimi davanın devamı süresince eşlerin geçimi için uygun gördüğü tedbir nafakasına hükmedebilir.”²⁶² “Butlan kararı yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla geçimi için diğer taraftan mali gücü oranında yoksulluk nafakası isteyebilir.”²⁶³ Butlan kararıyla birlikte velayetin kullanılması kendisine verilmeyen eş, çocuğun bakım ve eğitim giderlerine gücü

²⁵⁹ Tandoğan, s.67; Akıntürk, s.227; Tekinay, s.158; Öztan, *Aile Hukuku*, s.631.

²⁶⁰ İkizler, *Evlenmenin Hükümsüzlüğü*, s.248; Gençcan, *Aile Hukuku*, s.452; Öztan, *Aile Hukuku*, s.631.

²⁶¹ Ayrıntılı bilgi için bakınız: Velidedeoğlu, s.307; Öztan, *Aile Hukuku*, s.631-635; Tandoğan, s.66; Tekinay ise durumu eşlerin iyi niyetli olup olmamasına göre değerlendirmektedir. Eş iyi niyetli ise kazandığı rüştü korumalı, kötüniyetli ise koruyamamalıdır. Tekinay, s.159; aynı doğrultuda bakınız: Oğuzman, Dural, s.109.

²⁶² Yargıtay 2.Hukuk Dairesi, 31.03.2009, 3653-5984.

²⁶³ Yargıtay 2.Hukuk Dairesi, 31.03.2009, 3653-5984.

oranında katılmak zorundadır.²⁶⁴ Korkutma da korkutulan eş, korkutan eşten nafaka isteyebilir; diğer eş de eğer korkutma onun bilgisi dışında üçüncü bir kişi tarafından gerçekleştirilmişse, korkutulan eşten nafaka isteyebilir.²⁶⁵

5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun 16/3.maddesine göre "evlenme ile Türk vatandaşlığını kazanan yabancılar evlenmenin butlanına karar verilmesi halinde evlenmede iyiniyetli iseler Türk vatandaşlığını muhafaza ederler." İlgili madde hükmünden de anlaşılacağı üzere evlenmede iyiniyetli olan eş evlilikle kazandığı vatandaşlığını muhafaza eder.

Türk Medeni Kanunu'nun 158.maddesi gereği "eşin soyadı hakkında boşanmaya ilişkin hükümler uygulanır." Türk Medeni Kanunu'nun 173.maddesine göre: boşanma hâlinde kadın, evlenme ile kazandığı kişisel durumunu korur; ancak, evlenmeden önceki soyadını yeniden alır. Eğer kadın evlenmeden önce dul idiye hâkimden bekârlık soyadını taşımasına izin verilmesini isteyebilir. Kadının, boşandığı kocasının soyadını kullanmakta menfaati bulunduğu ve bunun kocaya bir zarar vermeyeceği ispatlanırsa, istemi üzerine hâkim, kocasının soyadını taşımasına izin verir. Koca, koşulların değişmesi hâlinde bu iznin kaldırılmasını isteyebilir.

2. Butlan Kararının Çocuklar Yönünden Sonuçları

Türk Medeni Kanunu'nun 157.maddesine göre "mahkemece butlanına karar verilen bir evlilikten doğan çocuklar, ana ve baba iyiniyetli olmasalar bile evlilik içinde doğmuş sayılırlar. Çocuklar ile ana ve baba arasındaki ilişkilere boşanmaya ilişkin hükümler uygulanır."

Batıl bir evlilikten doğan çocuklar ile batıl olmayan bir evlilikten doğan çocuklar aynı haklara sahiptir.²⁶⁶

5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu 7/1.maddesine göre Türkiye içinde veya dışında Türk vatandaşı ana veya babadan evlilik birliği içinde doğan çocuk

²⁶⁴ Gençcan, *Aile Hukuku*, s.452; Ayrıca bakınız: Yargıtay 2.Hukuk Dairesi, 13.05.2010, 6395-9708.

²⁶⁵ İkizler, *Evlenmenin Hükümsüzlüğü*, s.252; Ayrıca nafaka için bakınız: Yargıtay 2.Hukuk Dairesi, 31.03.2009, 3653-5984.

²⁶⁶ Öztan, *Aile Hukuku*, s.636; Tekinay, s.160; İkizler, *Evlenmenin Hükümsüzlüğü*, s.247.

Türk vatandaşıdır. Butlan kararı verilmiş olsa bile bu evlilikte dünyaya gelen ve doğumla Türk vatandaşlığını kazanan çocuklar ana babası iyiniyetli olmasa bile Türk vatandaşlığını korur.²⁶⁷

Türk Medeni Kanunu'nun 182.maddesi gereğince “hâkim butlan kararıyla birlikte olanak buldukça ana ve babayı dinledikten ve çocuk vesayet altındaysa vasinin ve vesayet makamının düşüncesini aldıktan sonra ana ve babanın velayet hakkını düzenler”. Evlenmenin butlanında velayet, çocuk kendisine bırakılan tarafa aittir.²⁶⁸ Ana ve babadan her biri velayeti altında bulunmayan veya velayeti kendisine bırakılmayan çocukla ilgili kişisel ilişki kurulması hakkına sahiptir.²⁶⁹ Velayetle birlikte hâkim kişisel ilişkiyi de düzenler.²⁷⁰

Türk Medeni Kanunu'nun 182.maddesi gereğince “velâyetin kullanılması kendisine verilmeyen eşin çocuk ile kişisel ilişkisinin düzenlenmesinde, çocuğun özellikle sağlık, eğitim ve ahlâk bakımından yararları esas tutulur.”

Ayrıca Türk Medeni Kanunu'nun 324/2.maddesi gereğince “kişisel ilişki sebebiyle çocuğun huzuru tehlikeye girer veya ana ve baba bu haklarını birinci fıkra da öngörülen yükümlülüklerine aykırı olarak kullanırlar veya çocuk ile ciddi olarak ilgilenmezler ya da diğer önemli sebepler varsa, kişisel ilişki kurma hakkı reddedilebilir veya kendilerinden alınabilir.” Bununla birlikte Türk Medeni Kanunu'nun 183. maddesi gereğince ana veya babanın başkasıyla evlenmesi, başka bir yere gitmesi veya ölmesi gibi yeni olguların zorunlu kılması hâlinde hâkim, re'sen veya ana ve babadan birinin istemi üzerine gerekli önlemleri alır.

3. Butlan Kararının Mirasçılığa Etkisi

Butlan kararının kesinleşmesiyle eşler birbirlerinin mirasçısı olma hakkını kaybeder. Butlanla sakat bir evlilikte, eş, butlan kararı üzerine, lehine yapılmış olan ölüme bağlı bir tasarrufta, aksi öngörülmüş olmadıkça, evlilik birliğinin sona

²⁶⁷ Gençcan, *Aile Hukuku*, s.452; Akıntürk, Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, s.233.

²⁶⁸ Yargıtay 2.Hukuk Dairesi, 13.05.2010, 6395-9708.

²⁶⁹ Ayrıntılı bilgi için bakınız: Gençcan, *Aile Hukuku*, s.450-451; İkizler, *Evlenmenin Hükümsüzlüğü*, s.247.

²⁷⁰ Yargıtay 2.Hukuk Dairesi, 13.05.2010, 6395-9708.

ermesiyle ölüme bağı tasarrufla kendisine sağlanan hakları kaybeder(Türk Medeni Kanunu madde 181/I). Türk Medenî Kanunu'nun 159/1.maddesine göre: evlenmenin butlanını dava etme hakkı mirasçılara geçmez. Ancak, mirasçılar açılmış olan davayı sürdürebilirler. Dava sonucunda evlenme sırasında iyiniyetli olmadığı anlaşılan sağ kalan eş, yasal mirasçı olamayacağı gibi, daha önce yapılmış olan ölüme bağı tasarruflarla kendisine sağlanan hakları da kaybeder. Maddeye göre, evliliğin mutlak butlanla sakat olması durumunda, mirasçılar kanundan doğan bir hakka sahip oldukları için evliliğin butlanla sakat olduğunu ileri sürebilirler.

Mirasçılar dava açmadıkları takdirde eş, diğer eşin yasal mirasçısı olarak kalır. Mirasçılar eşin evliliğine karşı mutlak butlan davası açtıklarında sağ kalan eşin iyiniyetli olmadığını ispatlamaları halinde eş, mirasçı olma hakkını kaybeder. Ölen eş, sağlığında ölüme bağı tasarrufla iyiniyetli olmayan eşini mirasçı olarak atamışsa ve bu tasarrufu yaparken, eşinin evlenme sırasında mutlak butlan sebebini bildiğini, onu buna rağmen mirasçı olarak atadığını ölüme bağı tasarrufunda belirtmişse ve bu tasarrufu, saklı payları ihlâl etmiyorsa, tasarruf geçerlidir. Buna karşılık, eşler arasında nisbi butlan sebepleri varsa ve dava açma süresi içinde eş iptal davası açmamışsa ve süre dolduktan sonra ölmüşse artık mirasçıların dava açma hakları yoktur. Sağ kalan eş, ölen eşin mirasçısı olacaktır.

Ancak, ölen eş iptal davası açmış, fakat karar kesinleşmeden ölmüşse, Türk Medeni Kanunu 159. madde hükmüne göre mirasçılardan biri davaya devam edip nisbi butlan sebebinin varlığını ve sağ kalan eşin, iyiniyetli olmadığını ispat edebilir. Bu takdirde, iyiniyetli olmayan sağ kalan eş, ölen eşin mirasçısı olma hakkını kaybeder. Eşin yapmış olduğu ölüme bağı tasarruflarda aksi tasarruflardan anlaşılamiyorsa, geçerliliği kaybeder.²⁷¹

Evliliğin butlanına karar verildiğinde eşler arasında mevcut olan kan hısımlığı sebebiyle gerçekleşen yasal mirasçılık sağ kalan eş iyiniyetli olmasa dahi devam eder. Örneğin dedenin torunu ile evliliğinin mutlak butlanına karar verildiğinde sağ

²⁷¹ Ayrıntılı bilgi için bakınız: Öztan, *Aile Hukuku*, s.632-633; Dural, Öğüz, Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, s.98-101; Oğuzman, Dural, s.64.

eş olan torun, ölen dedesi olan eski eşiyle aralarında mevcut bulunan kan hısımlığı sebebiyle gerçekleşen yasal mirasçılığı iyiniyetli olmasa dahi devam eder.²⁷²

²⁷² Gençcan, *Aile Hukuku*, s.456.

SONUÇ

Kanunlarımızda evlilik kavramının tanımı yapılmamıştır. Evlenmenin koşullarından yola çıkılarak evliliğe yönelik bir tanım yapılabilir. Evlenmenin hukuki mahiyeti öğretide tartışmalıdır. Bu hususta; akit görüşü, müessesese görüşü, şart/tasarruf görüşü olmak üzere üç görüş ileri sürülmektedir. Yargıtay akit görüşünü benimsemektedir.

Evlenmenin maddi koşullarını; evlenme ehliyetine sahip olmak, evlenme engellerinin bulunmaması olmak üzere iki başlık altında saymak mümkündür. Evlenme ehliyetine sahip olduğundan söz edilebilmesi için ise evlenme töreninin yapıldığı esnada ayırt etme gücüne sahip olmak gerekir. Ayırt etme gücüne sahip küçük ve kısıtlılar da ise yasal temsilcinin en geç evlenme anında vereceği evlenmeye yönelik yazılı izninin bulunması gerekir. Ayrıca Türk Medeni Kanunu evlenme yaşının alt sınırını çizmiştir. Bu düzenlemeye göre; 17 yaşın doldurulması olağan evlenme yaşıdır. Evlenecek olan kişi şayet 16 yaşını doldurmuşsa bu durumda olağanüstü durum ve pek önemli bir sebep bulunmalı ayrıca hâkim kararı da olmalıdır.

Evlenme engelleri, kesin evlenme engelleri ve kesin olmayan evlenme engelleri olarak sayılabilir. Kesin evlenme engelleri; hısımlık, mevcut evlilik, akıl hastalığı olmak üzere üç başlık altında incelenebilir. Hısımlık; kan hısımlığı, kayın hısımlığı ve evlatlıktan oluşur. Eşin alt soy ve üst soyuyla, diğer eş için evlenme yasaktır. Eşin yansoy hısımlıyla evlenme ise 3.dereceye kadar yasaktır. Üvey kardeş ve sütkardeş ile evlilik ise yasak değildir. Kesin evlenme engellerinden olan mevcut evlilikte ise; Hukukumuzda poligami yasaktır(aynı anda birden çok kişiyle evlilik olamaz). Kesin evlenme engellerinden olan akıl hastalığının resmi sağlık kurulu raporuyla belirlenmiş olması gerekir. Kesin evlenme engelleri bozucu mahiyettedir.

Kesin olmayan evlenme engelleri; bekleme süresi ve bulaşıcı hastalıklar olarak sayılabilir. Bekleme süresi: Hukukumuzda kadın için getirilen bir düzenlemedir. Bu süre üçyüz gündür. Bekleme süresine rağmen kadın evlenmişse, bu

evliliğin iptali talep edilemez, evlilik geçerlidir. Bulaşıcı hastalıklar: Frengi, bel soğukluğu, yumuşak şankr, cüzzam olarak belirlenmiştir. Bu hastalıklara rağmen yapılan evlenmenin de iptali talep edilemez, evlenme geçerlidir.

Evlenmenin şekli koşullarına gerek taraflar gerekse evlendirme memurunun uyması gerekmektedir. Bu koşullar: evlenmeden önceki işlemler, evlenme sırasındaki işlemler, evlenmeden sonraki işlemler olarak sayılabilir. Evlenmeden önceki işlemler: evlenme başvurusunda bulunma, başvurunun incelenmesi, evlenmeye izin belgesi, evlenmeye itiraz, başvurunun reddine itiraz olarak sayılabilir.

Evlenme başvurusunda bulunma, özel yetkili vekâletname ile yapılabilmektedir. Başvuru yazılı veya sözlü olabilir. Başvuruda eksiklik varsa evlendirme memuru tamamlar veya tamamlattırır. Evlenmeye izin belgesi, verildiği tarihten başlayarak 6 ay içinde evlenebilme hakkı verir. Evlenmeye itiraz, evlenmeden önceki gün mesai bitimine kadar yazılı olarak yapılır; Cumhuriyet savcısı ise mutlak butlan sebebini öğrendiğinde yapar. Başvurunun reddine itiraz ise, ret kararı verilen yer Aile Mahkemesi: mutlak butlan sebebi değilse incelemeyi dosya üzerinden yapar; mutlak butlan sebebiyse basit yargılama usulüne göre incelemeyi yapar.

Evlenme sırasındaki işlemler; evlenme töreninin asli şartları, evlenme töreninin tali şartları olarak sayılabilir. Evlenme töreninin asli şartlarına uymama evlenmenin yokluğuna sebep olmaktadır. Bu hususlar: nişanlıların evlenme iradelerini açıklamaları, evlenmenin yetkili memur önünde yapılmasıdır. Nişanlılar evlenme iradelerini aynı zamanda-bizzat açıklamalıdır, vekille bu irade açıklaması yapılamaz. İrade açıklaması kayıt ve şarta bağlanamaz. Evlenme töreninin tali şartları: evlenmenin kanunun belirttiği yerde yapılması, tanıkların katılması, evlenmenin aleni olarak yapılması, evlenmenin sözlü yapılması olarak sayılabilir. Tali şartlara uymama evlenmenin geçerliliğine etki etmemektedir.

Evlenmeden sonraki işlemler: aile(evlenme)cüzdanı verilmesi, evlenmenin nüfus idaresine bildirilmesi, evlenmenin aile kütüğüne tescil edilmesi, Savcılığa bildirme olarak sayılabilir. Aile cüzdanı resmi belge niteliğindedir. Evlilikte mutlak butlan sebebi varsa bu durumda Savcılığa bildirim gerçekleşmektedir.

Evliliğin sona ermesi sebepleri: kanundan dolayı sona erme, mahkeme kararı ile sona erme, evlenmenin hükümsüzlüğü, evlenmenin yokluğu, eşlerden birinin cinsiyet değiştirmesi olarak sayılabilir. Eşlerden birinin ölümü ile evlilik kanun gereği kendiliğinden sona erer. Eşlerden biri hakkında ölüm karinesinin mevcut olması durumunda da, evlilik kendiliğinden kanun gereği sona erer.

Evlenmenin mahkeme kararıyla sona ermesinin en temel sebebi boşanmadır. Ancak, geçerli olan bir evlilik boşanma ile sona erer. Boşanmada(bozucu, ileriye yönelik) ilamın kesinleşmesiyle evlenme ortadan kalkar. Boşanan eş, yeniden evlenebilir. Eşler arasındaki mal rejimi kendiliğinden kalkar. Dava hakları ise boşanmanın üzerinden bir yıl geçmekle ortadan kalkar.

Eşlerden birinin gaipliğine karar verilmesi ile evlilik kendiliğinden sona ermez. Bunun için sağ kalan eşin evliliğin feshini mahkemeden hüküm altına aldırması gerekir.

Yokluk kavramı Medeni Kanun'da tanımlanmamıştır. Doktrinin yaratmış olduğu bir kavramdır. Yokluk durumunda evlilik hiç kurulmamıştır. Yokluk herkes tarafından ileri sürülebilir. Hâkim bu durumu tespitle yetinir. Evlenmenin yokluğuna yol açan sebepler: aynı cinse mensup iki kişinin evlenmesi, evlenmenin yetkili evlendirme memuru huzurunda yapılmaması, iki tarafın aynı anda yetkili evlendirme memuru huzurunda hazır olmaması, tarafların evlenme iradesini açıklamaması olarak sayılabilir.

Evlenmenin hükümsüzlüğü hallerinden olan nisbi butlan sebepleri: ayırt etme gücünden geçici yoksunluk, evlenmeye engel akıl hastalığının sonradan iyileşmesi, yasal temsilcinin izni veya icazetinin bulunmaması, irade bozukluğu halleri(yanıltma, aldatma, korkutma)dir.

Nisbi butlan sebepleri kanunda sınırlı sayıdadır. Nisbi butlanda tarafların menfaatleri korunmuştur. Hâkim kararına kadar geçici bir evliliğin hüküm ve sonuçlarını doğurur. Nisbi butlan sebebi ortadan kalkarsa evlilik geçerli olur. Nisbi butlan kanunun belirlediği hak düşürücü süreler içerisinde ileri sürülebilir.

Nisbi butlan sebeplerinden irade bozukluğu halleri Türk Medeni Kanunu'nda özel olarak düzenlenmiştir. Evlilik Hukuku'nda yanıltmayı: evlenmeyi hiç istemediği

halde yanılarak evlenmeye yönelik irade açıklamasında bulunma, evlenilen kişinin şahsında yanılma, evlenilen kişinin niteliğinde yanılma olarak sayılabilir.

Evlenilen kişinin niteliğinde yanılma olabilmesi için şu iki unsurun bir arada bulunmalıdır: yanılma bizzat eşin kendi niteliğine ilişkin olmalı, eşin niteliğinde düşülen yanılma yüzünden eşler arasındaki ortak hayat çekilmez hale gelmelidir.

Nisbî butlan sebeplerinden olan aldatma da Türk Medeni Kanunu'nda sınırlı sayıdadır. Aldatma fiili, üçüncü kişi tarafından da gerçekleşebilir. Bu durumda davalı eşin de üçüncü kişinin aldatmasını bilmesi gerekmektedir. Aldatma fiili: diğer eşin namus ve onuru hakkında gerçekleşebileceği gibi ağır tehlike oluşturan hastalığın gizlenmesi şeklinde de gerçekleşebilir. Davacının veya neslinin sağlığı için tehlikeli bir hastalık olmalı, bu hastalık resmi sağlık kurulu raporuyla belirlenmelidir. Ağır tehlike oluşturan hastalıkta üçüncü kişinin aldatmasını ise davalı eşin bilmesi gerekmemektedir. Ağır tehlike oluşturan hastalığa HIV örnek gösterilebilir. Son olarak aldatma fiili ve evlenme sözleşmesinin kurulması arasında illiyet bağının olması gerekmektedir.

Nisbi butlan sebeplerinden olan korkutma da ise sayılan hususlar bir arada olmalıdır: korkutma davacı eşin veya yakınının yaşamına, sağlığına, namus ve onuruna yönelik olmalıdır(yakın kavramı her olayda ayrıca tespit edilmelidir), korkutma ağır tehlike unsuru içermelidir(sübjektif inanma aranıyor), korkutma mevcut veya pek yakın tehlikeye yönelik olmalıdır(bu hususu hâkim takdir edecektir), korkutma ile evlilik arasında illiyet bağı olmalıdır, korkutma diğer eş veya üçüncü şahıslar tarafından yapılmış olabilir. Korkutma ile ilgili ceza davasının sonucu beklenmelidir.

Evlenmenin hükümsüzlüğü hallerinden olan mutlak butlan sebepleri: mevcut evlilik, ayırt etme gücünden daimi yoksunluk, evlenmeye engel olacak derecede akıl hastalığı, evlenmeye engel olacak derecede hısımlık olarak sayılabilir.

Türk Medeni Kanunu'nda mutlak butlan sebepleri sınırlı sayıdadır. Mahkemeden butlan kararı alınana kadar evlilik geçerli bir evliliğin hüküm ve sonuçlarını doğurur.

Mutlak butlan sebeplerinden olan: ayırt etme gücünden daimi yoksunluk, evlenmeye engel olacak derecede akıl hastalığı evlenmenin gerçekleştiği esnada mevcut olmalıdır.

Mutlak butlan sebeplerinden olan evlenmeye engel derecedeki hısımlık: kan hısımlığı, kayın hısımlığı ve evlatlık ilişkisi olmak üzere üç başlık altında saymak mümkündür. Öğretide kan hısımlığının hukuken belirlenmiş soybağını mı yoksa tabii soybağını mı kapsayıp kapsamadığı hususu tartışmalıdır. Evlilik sona erdikten sonra kayın hısımlığı oluşmaz. Kayın hısımlığı evlilik varken var olanla sınırlıdır. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu gereğince evlat edinen ve evlatlık ne birbirlerinin eşleriyle ne de birbirlerinin alt soyuyla evlenebilir.

Evliliğin butlanını gerektirmeyen sebepler: bekleme süresine uymama, evlenmenin bazı şekli kurallarına uymama olarak sayılabilir.

Bekleme süresi kadın için getirilmiş bir düzenlemedir. Kadının bekleme süresine uymadığı halde yaptığı evliliğin iptali istenemez. Bekleme süresine uymama evlenmenin butlanını gerektirmez.

Evlenmenin bazı şekli kurallarına uymamada, önemli olan evlenme engeli bulunmayan farklı cinsiyete mensup olan nişanlıların yetkili evlendirme memuru huzurunda evlenmesidir. Diğer şekli kurallara uymamak ise evliliğin butlanını gerektirmez.

Evliliğin butlanı davası, bozucu yenilik doğuran bir davadır. Hâkimin butlan kararının kesinleşmesine kadar evlenme, geçerli bir evliliğin tüm hüküm ve sonuçlarını doğurur. Butlan kararıyla evlilik sona erer.

Nisbi butlan davasının davacıları: ayırt etme gücünü sonradan kazanan eş, evlenmeye engel akıl hastalığı sonradan iyileşen eş, yanılma/aldatma/korkutmaya maruz kalan eş, izni icazeti bulunmayan yasal temsilcidir. Sayılanlar haricinde Cumhuriyet Savcısı ve ilgililerin dava açma hakkı yoktur. Kanuni temsilcinin nisbi butlan davası açmasını sınırlayan sebepler: evlendikten sonra küçüğün ergin olması(18 yaşın doldurulması), evlendikten sonra vesayet altındaki eşin kısıtlılığının sona ermesi, kadının gebe kalmış olmasıdır(doktor raporuyla belgelenmeli). Bu durumlardan biri mevcutsa kanuni temsilci butlan davası açamaz.

Mutlak butlan davasının davacıları: Cumhuriyet Savcısı ya da ilgisi olan herkestir. Ancak Cumhuriyet Savcısı sona ermiş evliliğin butlanını dava edemez. Butlanı öğrenen Cumhuriyet Savcısı dava açmakla yükümlüdür ayrıca bu Cumhuriyet Savcısı için bir görevdir. Cumhuriyet Savcısı görevi gereği duruşmalarda da hazır bulunmak zorundadır.

Nisbi butlan davalarında davalılar: eşin açtığı butlan davasında davalı diğer eş, ilgililerin açtığı davada ise davalı her iki eştir. Butlan davasındaki eş, temsile muktedir değilse yasal temsilcinin katılımıyla dava görülür.

Mutlak butlan davalarında davalılar: eşin açtığı mutlak butlan davasında davalı diğer eş, ilgililerin açtığı davada davalı her iki eştir. Eş temsile muktedir değilse yasal temsilci atanır.

Butlan davalarında görevli mahkeme Aile Mahkemesi'dir. Aile Mahkemesi bulunmayan yerlerde Asliye Hukuk Mahkemesi Aile Mahkemesi sıfatıyla bu davaları görüp karara bağlar.

Butlan davalarında yetki ve yargılamaya, boşanmaya ilişkin hükümler uygulanır. Butlan davasındaki yetki, kesin yetki değildir.

Türk Medeni Kanunu 152.maddesiyle nisbi butlan davasında hak düşürücü süre iptal sebebinin öğrenildiği veya korkunun etkisinin ortadan kalktığı tarihten başlayarak altı ay ve her hâlde evlenmenin üzerinden beş yıldır. Hâkim bu hak düşürücü süreleri re'sen gözetir.

Mutlak butlan davalarında; koşulları varsa dava her zaman açılabilir. Ancak; ayırt etme gücünü sonradan kazanan eş ya da evlenmeye engel akıl hastalığı sonradan iyileşen eş için yukarıda yazmış olduğumuz altı ay ve beş yıllık hak düşürücü süreler geçerlidir.

Butlan kararının eşler yönünden sonuçları: evlilik sona erer; kayın hısımlığı ise evlilik varken var olanla devam eder; iyiniyetli eşin evlenmeyle kazandığı kişisel durumlarını korur.

Butlan kararının çocuklar yönünden sonuçları: ana-baba iyiniyetli olmasa bile çocuk evlilik içinde doğmuş sayılır, butlan olmayan bir evlilikte doğan çocuklarla aynı haklara sahip olur.

Butlan kararının mirasçılığa etkisi eşlerin birbirine mirasçısı olma hakkını kaybetmesi şeklinde ortaya çıkmaktadır. Aksi miras bırakan tarafından öngörülebilir.

Genel olarak evlenmenin hükümsüzlüğü sebeplerine bakıldığında toplumun sağlığı, ahlâki değerler, kamu düzeninin göz önünde bulundurulduğunu görmekteyiz. Nisbî butlan sebeplerinde, taraflar kanunun belirlediği hak düşürücü süre içerisinde dava açmayıp evliliklerinin geçerliliklerini devam ettirebilmektedirler.

Mutlak butlan sebeplerinde üstün kamu yararı ve kamu menfaatinin kanun koyucu tarafından gözetildiği anlaşılmaktadır. Nitekim kanun koyucu mutlak butlan sebebini öğrenen Cumhuriyet Savcısına dava açma görev/ yükümlülük/ sorumluluğunu getirmiştir. Yargıtay da uzun yıllardır süre gelen uygulamaları ve oluşturduğu içtihatları neticesinde Cumhuriyet Savcısının mutlak butlan davasına katılımının sağlanmasını istemekte, Cumhuriyet Savcısının katılımı olmadan yapılan yargılamaları bozma sebebi olarak kabul etmektedir. Cumhuriyet Savcısının Hukuk yargılamasında duruşmalara katıldığı nadir düzenlemeden biridir. Cumhuriyet Savcısı mutlak butlan davalarına(evliliğin devam ettiği) katılmakla görevlidir. İş yoğunluğu, iş yükü gibi gerekçelerle söz konusu davalara/duruşmalara katılmaması kanunlarımız tarafından kabul edilmemektedir. Mahkemeler, Savcının katılımı gereken bu davalarda gerekli hassasiyet ve özeni göstermek durumundadır.

Bunun yanı sıra Yargıtay'ın bozma hususu yaptığı bir diğer husus ise bu davalarda katılımı zorunlu olan davacı Savcılığa yapılacak tebligata yöneliktir. Tebligat Kanunu 43.maddede Cumhuriyet Başsavcılığına tebligatın yapılış şekli düzenlenmiştir. Buna göre: Cumhuriyet Başsavcılığına yapılacak tebligat, tebliğ olunacak varaka aslının kendisine gösterilmesiyle olur. Bu tebliğ bir mehile başlangıç olacaksa, Cumhuriyet Müddeiumumisi gösterildiği günü varakanın aslına işaret ve imza eder.

KAYNAKÇA

Akgün, M. Zerrin, Evlilik Hukuku, İstanbul 1946.(Evlilik Hukuku)

Akgün, M. Zerrin, Boşanma Hukuku, İstanbul 1949.(Boşanma)

Akıntürk, Turgut, Türk Medeni Hukuku Yeni Medeni Kanuna Uyarlanmış Aile Hukuku (Cilt 2), İstanbul 2002.

Akıntürk, Turgut, Ateş, Derya, Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku (Cilt 2), İstanbul 2017. (Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku)

Akıpek, Jale G, Akıntürk, Turgut, Ateş Karaman, Derya, Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku (Cilt 1), İstanbul 2011.

Akkurt, Sinan Sami, Türk Medenî Hukukunda Evlenmenin Butlanı. **Y.L.T.** Konya 2008. (Türk Medenî Hukukunda Evlenmenin Butlanı)

Antalya, O.Gökhan, Borçlar Hukuku Genel Hükümler (Cilt I), İstanbul 2017.

Arık, Kemal Fikret, Evlenmenin Şahitsiz Akdi, **Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, S:1, 1957, s.421 vd.

Arsebük, Esat, Medenî Hukuk 2.Cilt Aile Hukuku Ailede Şahıslar ve Halleri, Ankara 1940.

Arslan, Ramazan, v.d., Medenî Usul Hukuku, Ankara 2018.

Ataay, Aytekin, Boşanma Davasında Gayrimüeyyiz Olan Dâvalının Kanunî Temsili, **İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası**, S:1-4, 1960, s.193 vd.

Ayan, Mehmet, Miras Hukuku, Ankara 2016.

Ayan, Serkan, Evlilik Birliğinin Korunması, Ankara 2004.

Aydoğdu, Murat, Çağdaş Hukuki Gelişmeler Işığında Evlat Edinme, İzmir 2006.

Baktır, Selma, Aile Mahkemeleri, Ankara 2003.

Belen, Herdem, Yeni Medenî Kanun Hükümleri Uyarınca Evlât Edinme, İstanbul 2005.

Belge, Ayşe Merve, Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi(CEDAW) Çerçevesinde İddetin Değerlendirilmesi, Erişim tarihi: 22 Eylül 2019, <http://www.kadinvehukuksempozyumu.com/2017/bildiriozeti/7.pdf>. (Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi(CEDAW) Çerçevesinde İddetin Değerlendirilmesi).

Belgesay, Mustafa Reşit, Türk Kanunu Medenisî Şerhi II Aile Hukuku, Ankara 1949.

Berki, Şakir, Medenî Hukuk Umumî Esaslar Şahıs ve Aile Hukuku, Ankara 1961.

Ceylan, Ebru, Türk ve İsviçre Hukukunda Boşanmanın Hukukî Sonuçları, İstanbul 2006.

Çakın, Akın, Evlilik Birliğinin Temelinden Sarsılması Nedeniyle Boşanma, Ankara 1999.

Doğan, Vahit, Türk Vatandaşlık Hukuku, Ankara 2014.

Dural, Mustafa, Ögüz, Tufan, Gümüş, Mustafa Alper, Türk Özel Hukuku Aile Hukuku (Cilt 3), İstanbul 2018.(Türk Özel Hukuku Aile Hukuku)

Erdem, Mehmet, Aile Hukuku, Ankara 2019.

Eren, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2017.(Borçlar Hukuku Genel Hükümler)

Ergün, Zafer, Boşanma Davaları, Ankara 2001.

Erten, Rifat, “Evliliğin Butlanının Evlenme Nedeniyle Kazanılan Türk Vatandaşlığına Etkisi Hususunda Değerlendirmeler”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, S:19, 2014, s.243-278.

Feyzioğlu, Feyzi Necmeddin, Aile Hukuku, İstanbul 1986.

Feyzioğlu, Feyzi Necmeddin, Özakman, Cumhuriyet, Sarıal, Enis, Aile Hukuku, İstanbul 1986.

Gayretli Aydın, Seda, “Kadın ve Kanuni Bekleme Süresi” **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S:136, 2018, s.263-292.

Gençcan, Ömer Uğur, Aile Hukuku, Ankara 2011.(Aile Hukuku)

Gençcan, Ömer Uğur, Medeni Hukuk Davaları, Ankara 2013.(Medeni Hukuk Davaları)

Gençcan, Ömer Uğur, Aile Mahkemesi Davaları, Ankara 2016.(Aile Mahkemesi Davaları)

Gençcan, Ömer Uğur, Miras Hukuku, Ankara 2016.(Miras Hukuku)

Gençcan, Ömer Uğur, Boşanma Usul Hukuku, Ankara 2018.(Boşanma Usul Hukuku)

Göktürk, Hüseyin Avni, Türk Medeni Hukuku, Aile Hukuku, Ankara 1955.

Gönensay, Samim, Medenî Hukuk Cild 2 Aile Hukuku Kısım 1 Karı Koca, İstanbul 1937. (Medenî Hukuk Cild 2 Aile Hukuku Kısım 1 Karı Koca)

Gönensay, Samim, Medenî Hukuk Cild 2 Aile Hukuku Kısım 2 Nesep Velâyet Vesayet, İstanbul 1940. (Medenî Hukuk Cild 2 Aile Hukuku Kısım 2 Nesep Velâyet Vesayet)

Gümüş, Mustafa Alper, Türk Medeni Hukukunda Kayyımılık, İstanbul 2006.(Kayyımılık)

Hatemi, Hüseyin, Miras Hukuku, İstanbul 2014.

Hatemi, Hüseyin, Kalkan Oğuztürk, Burcu, Aile Hukuku, 6. Bası, İstanbul 2018.(Aile Hukuku)

Hatemi, Hüseyin, Serozan, Rona, Aile Hukuku, İstanbul 1993.

Havutçu, Ayşe, Evlilik Birliğinin Temsili, Ankara 2006.

Helvacı, Serap, Erlüle, Fulya, Medeni Hukuk, Medeni Hukuka Giriş, Kişiler Hukuku, Aile Hukuku, İstanbul 2018.

İkizler, Metin, Evlenmenin Hükümsüzlüğü, Ankara 2018.(Evlenmenin Hükümsüzlüğü)

İnal, Nihat, Boşanma Davaları, Ankara 1992.

İnan, Ali Naim, Çocuk Hukuku, Ankara 1968.(Çocuk Hukuku)

İnan, Ali Naim, Türk Medeni Hukuku, Ankara 2014.(Türk Medeni Hukuku)

Karagülmez, Ali, Ural, Sami Sezai, Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usulleri, Ankara 2003.

Keskin, Dilşad, “Küçük Yaşta Evlenmenin Müeyyidesi”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, S:4, 2011, s.65-83.

Kılıçoğlu, Ahmet M., Aile Hukuku, Ankara 2015.(Aile)

Kılıçoğlu, Ahmet M., Miras Hukuku, Ankara 2015.

Kırbaş, Özlem, Türk Hukukunda Eşlerin Anlaşmasına Dayanan Boşanma, İstanbul 2004.

Kömürcüoğlu, Halit, Ergüney, Hilmi, Şahıs Aile ve Miras Hukuku, Ankara 1951.

Köprülü, Bülent, Medenî Hukuk, Genel Prensipler, Kişinin Hukuku, Aile Hukuku, İstanbul 1970-1971.

Köprülü, Bülent, Kaneti, Selim, Aile Hukuku, İstanbul 1989.

Köseoğlu, Bilal, Kocaağa, Köksal, Aile Hukuku ve Uygulaması, Ankara 2011.

Kuru, Baki, Arslan, Ramazan, Yılmaz, Ejder, Medeni Usul Hukuku, Ankara 2013.

Mimaroğlu, Sait K., Evli Kadının Kocasını Menfaatine Üçüncü Kişilerle Yaptığı İltizamî Muameleler, Ankara 1961.

Moroğlu, Nazan, Kadının Soyadı, İstanbul 1999.

Oğuzman, M.Kemal, “Evli Kadınların Kocalarının Menfaatine Üçüncü Şahıslarla Yaptıkları Hukukî Muameleler”, **İstanbul Barosu Dergisi**, C.V, 1952, s.257-283.

Oğuzman, M.Kemal, Barlas, Nami, Medeni Hukuk, Giriş-Kaynaklar-Temel Kavramlar, İstanbul 2016.

Oğuzman, M.Kemal, Dural, Mustafa, Aile Hukuku, İstanbul 2001.

Oğuzoğlu, H.Cahit, Medenî Hukuk, Şahsın Hukuku- Aile Hukuku, Ankara 1963.

Olgaç, Senai, Kazai ve İlmî İçtihatlarla Türk Kanunu Medenîsi, C.1, Ankara 1975.

Ömerbaş, Lütfi, Çetintaş, Sacit, Hukuk Genel Kurulu Emsâl Kararları ve İçtihadı Birleştirme Kararları(Hukuk Bölümü 1953-1955), Ankara 1955.

Öztañ, Bilge, “Batıl Evlenmelerde Eşlerin Durumu”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, S:4, 1969, s.193-215.(Batıl Evlenmelerde Eşlerin Durumu)

Öztañ, Bilge, Medeni Hukukun Temel Kavramları, Ankara 2014.(Medeni Hukukun Temel Kavramları)

Öztañ, Bilge, Aile Hukuku, Ankara 2015. (Aile Hukuku)

Öztañ, Bilge, Miras Hukuku, Ankara 2017.(Miras Hukuku)

Özüğür, Ali İhsan, Velâyet-Vesayet-Soybağı ve Evlât Edinme Hukuku, Ankara 2003, Seçkin Yayıncılık.(Velâyet/Vesayet)

Özüğür, Ali İhsan, Boşanma, Ayrılık ve Evlenmenin İptali Davaları, Ankara 2008.(Boşanma, Ayrılık ve Evlenmenin İptali Davaları)

Özuğur, Ali İhsan, Boşanma ve Ayrılık, Ankara 2010.(Boşanma)

Saldırım, Mustafa, Özel Hukukta Cumhuriyet Savcısının Görevleri, Ankara 2005.

Sarı, Suat, “Evlilik Birliğinde Ana ve Babanın Velâyeti Birlikte Kullanması”, **Legal Hukuk Dergisi**, Ocak 2007, s.83 vd.

Saymen, Ferit, Elbir, Halid, Türk Medeni Hukuku Cilt III Aile Hukuku, İstanbul 1960.

Serozan, Rona, Medeni Hukuk Genel Bölüm Kişiler Hukuku, İstanbul 2017. (Medeni Hukuk)

Şahin, Emin, Aile Hukuku Davaları, Ankara 2012.

Şener, Esat, Açıklamalı-İçtihatlı Türk Medeni Kanunu, Ankara 1988.

Şıpka, Şükran, “4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun Evlât Edinmeye İlişkin Hükümlerinin İncelenmesi”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, S:1, 1999, s.301-322. (4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun Evlât Edinmeye İlişkin Hükümlerinin İncelenmesi)

Tandoğan, Haluk, Türk Mesuliyet Hukuku, Ankara 2012.

Tanrıver, Süha, Türk Aile Mahkemeleri, Ankara 2014.

Tekinay, Selattin Sulhi, Türk Aile Hukuku, İstanbul 1987.

Turan Başara, Gamze, “Türk Medeni Kanunu’nun 40’inci Maddesi Kapsamında Cinsiyet Değişikliği ve Hukukî Sonuçları”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S:103, 2012, s.245-266. (Türk Medeni Kanunu’nun 40’inci Maddesi Kapsamında Cinsiyet Değişikliği ve Hukukî Sonuçları)

Tutumlu, M.Akif, Evliliğin Butlanı Boşanma, Ayrılık Sebepleri ve Boşanmanın Hukuki Sonuçları, Ankara 2006.

Velidedeoğlu, Hıfzı Veldet, Türk Medeni Hukuku Cilt II Aile Hukuku, İstanbul 1965.

Yazıcı, Hilmi, Atasoy, Hasan, Şahıs, Aile ve Miras Hukuku ile İlgili Yargıtay Tatbikatı 1952-1970, Ankara 1970.

Yıldırım, Abdulkerim, Türk Aile Hukuku, Ankara 2014.(Aile Hukuku)

Yıldız, Ekrem, Gürsoy, Serhan, Kayımlık ve Kayyım Katılımıyla Görülmesi Gereken İşler ve Davalar, İstanbul 2007.

Yılmaz, Ejder, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Ankara 2013.

Yılmaz, Ejder, “Savcıların Hukuk Davalarındaki Görevleri”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, S:1-2, 1972, s.255-287.(Savcıların Hukuk Davalarındaki Görevleri)

Zevkliler, Aydın, v.d., Yeni Medeni Kanuna Göre Medeni Hukuk Temel Bilgiler, Ankara 1997.

Zevkliler, Aydın, Acabey, M.Beşir, Gökyayla, K.Emre, Medeni Hukuk, Giriş, Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku, Aile Hukuku, Ankara 2000.

EKLER

EK-1: ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Soyisim, İsim : Uludağ, Sabiha Nur

Uyruğu : T.C.

Doğum Tarihi ve Yeri : 15/01/1993, Ankara

EĞİTİM

DERECE	KURUM	MEZUNİYET TARİHİ
LİSANS	Kırıkkale Üniversitesi	2015
LİSE	Alparslan Anadolu Lisesi	2011

İŞ DENEYİMİ

YIL	YER	POZİSYON
2016-Halen	Ankara	Hâkim

YABANCI DİL

İngilizce- Orta Seviyede

Almanca- Orta Seviyede